

o - ad - o mal. 28 mai 1811

280

39

1.2.3.4.
MVNDI
LAPIS LYDIVS
siue
VANITAS per VERITATĒ
FALSI
accusata & conuicta
OPERA
D. ANTONII A BVRGVNDIA
Archi-diaconi Brugensis.
TYPIS
Viduæ Ioan. Cnobbari
Antuerp. 1639.
Theodor. Ioa. van Merlen fecit.

o - ad - o mal. 28 mai 1807

INFALLIBILI

VANITATIS VINDICI,
VERITATIS INDICI,
OMNIVM IVDICI

IVSTITIÆ

QVÆ

NESCIA FINIS OMNIVM FINIS EST,
PONDERIS EXPERS OMNIVM PONDVS EST,
CENSVRÆ LIBERA OMNIVM CENSOR EST,

VANITATEM

SIVE PVBLICAM

OMNIS ÆTATIS, SEXVS, ORDINIS

PERNICIEM

FALSI A VERITATE ACCVSATAM

PVBLICÆ SALVTIS GRATIA

IVDICANDAM SISTIT

ANTONIVS A BVRGVNDIA.

PRÆFATIO
DEDICATORIA.

N jus ambula, VANITAS; tribunal te vocat, accuſat VERITAS; & (quòd mortalibus paſſim [a] *Vanitas in jus vocatur.*

Multa ſubarato mendacia vendis in auro)

ream te læſæ divinæ humanæque Majeſtatis agit, atque adeò univerſà penitus utriuſque ditione proſcribendam contendit.

Ignoſce, ſumma juris & æqui Parens IVSTITIA, ſi dignitatis tuæ, ſi muneris mei immemor, in amicum modeſtiæ juriſque tribunal inſolens prorſus & impotens ir- [b] *Evocationis modus excuſatur.*

ruo. Inſolentem me ſcelus inſolens, impotentem adverſarii fecit potentia, & benevolum minùs VERITAS ipſa, quæ Areopagi amans odit exordia.

Sed vide quàm graviter adhuc prima me perturbet incuria. Incuriam deprecor, & tantùm-non injuriam irrogo: cauſſâ quippe nimiùm quàm bonâ fretus, ſine cauſſâ tamen Iudici quaſi diffidere videor. Quid enim? ut ne VERITATI jus deneges, obſecro? dicis omnibus. Vt ne Belgicæ ſalutem negligas? aſſeris. Vt ne VANITATI, quas meretur, pœnas infligere differas? jam inde à principio naturæ tuæ neceſſitate conſiliiſque damnata eſt.

In

In jus itaque, in jus ambula VANITAS, & quidquid *ingenio, memoriâ, elocutione, ſanitate, robore, formâ, patriâ, libertate, ſanguine, famâ, epulis, vino, comeſſationibus, veſte, odoribus, ſymphoniâ, choreis, otio, luſu, equis, venatu, famulis, dominis, titulis, opibus, domo, tabulis, libris, amicis, odio, patre, fratribus, amoribus, liberis, nepotibus, magiſtro, patrono, dignitate, imperio, claſſe, exercitu, victoriâ, votis, adoleſcentiâ, ætate integrâ, ſenio, vitâ denique tuâ-met ipsâ* vales, lydio rationis exploratum lapide judicio ſubjice.

[c] *Accuſationis capita.*

Expendit olim accuratâ totius vitæ ſuæ trutinâ, quidquid nobis eximium jactitas, divinæ Iudex ſapientiæ Salomon; & ne quos tuis ultrà fraudibus irretires, publico

[d] *Olim à Salomone apud omnes traducta,*

expo-

expositam hâc te sententiâ, tuis cum crepundiis, apud omnes omnium exinde sæculorum homines traduxit: VANITAS VANITATVM, ET OMNIA VANITAS.

e nunc exilio mulctanda, Sed falleris enimverò, falleris; si, quæ porrò commissa sunt per te crimina, non absimili nunc corrigenda supplicio putas. Graviora gravioribus sunt pœnis obnoxia; tum præsertim, cùm ipsis quoque suppliciis accrescit improbitas. Tua verò usque eò impunitate, perinde ac pœnis, audacia semper induruit; ut non illum ipsum modò, qui infamiâ te mulctavit, judicem tantùm-non perdidisse comperta sis; sed mortalium plerosque præthereà, aut hujus aut æternæ

vitæ

vitæ bonis evertiſſe, aut utriſque. Et ſeveriùs æquo, ſcilicet, agi ſecum publica pernicies autumet, ſi publico dumtaxat exilio proſcribendam dixero, quam, ex lege talionis, æviternis ignibus mancipatam oportuit.

[f] *ſi non ignibus,*

Tuam hîc fidem obteſtor, IVSTITIA, tuum hîc tribunal appello, ſed paucis; ne in re tam manifeſtâ vel æquitati tuæ, vel cauſſæ meæ bonitati videar injurius. Nec enim (quæ naturæ tuæ ac voluntatis libera neceſſitas eſt) committere potes, ut quam genio ingenioque damnas, abſolvas judicio.

[g] *Iudicio ſiſtitur.*

AD LECTOREM.

Aucis conventum te volo, mi Lector. Ignosce, si profiteri audeo, quod fateri me velle vix crederes.

h *Scriptionis ratio.* *Mens fuerat ex integro neotericorum veterumq́; placitis fidem iis quæ scripsi paradoxis adstruere: sed ne scopas tibi inconcinnas prorsus ac dissolutas darem; fusiùs hinc inde dispersas, sententiis plerumque meis & verbis adstrinxi; ac ne continua Scriptores citandi necessitas fastidium pareret, ut plurimùm non citatos admisi, utrumque verò fide tam sincerâ perfeci, quàm si me paginæ sanctioris interpretem jussisset Ecclesia.*

i *Argumẽtum.* *Itaque per animi, corporis, ac fortunæ bona*

bona ad ultimum usque ſpiritum VANITATEM *perſequens, accuſante fideliter, ut oportuit,* VERITATE, *perfidam falſi arguo; & quòd* DECIPVLAS *ubique mortalibus pro deliciis vendittet, omnium affectibus illicò proſcribendam contendo.*

Jure, an injuriâ, tu quoque, mi Lector, judica: & ſi DELICIIS *ejuſmodi cares, liberum te* DECIPVLIS *gaude; ſin affluis, ita providus* Falſis *utere, ut in* Veras *tibi & æternas vertant. Sic vovet, ſic ſperat*

l Scriptoris monitum.

m Votum.

Tui amans, ut ſui,

A. A B.

AD EMBLEMATA

REVdi ADM. DOMINI

D. ANTONII A BVRGVNDIA

BRVGENSIS ECCLESIÆ

CANONICI ET ARCHI-DIACONI

DE VANITATE PER VERITATEM VICTA.

*Q*VAM *vanis miseros ducit inaniis*
Error Terrigenas! Pectora luridæ
Quantum noctis habent! quo rapit impete
Mentes instabiles horrida cæcitas!
Eheu! pars hominum maxima devias
In FALSI *tenebras labimur, &* BONO
Arcet non solidi nos species boni.
Larvis decipimur scilicet improbis,
Mendacique dolo; nec cupimus tamen,
Quamvis VERA *boni luceat indoles,*
VERO *contiguum currere tramitem.*
Hic servit fatuis vanus honoribus;
Hic numquam saturæ verna libidini;
Illum dirus opum torquet anhelitus:

Et

Et quamvis studio non satiabili,
Atque has sollicito pectore quærimus
Semper quisquilias; non tamen aureum
Illis pandit iter limitibus salus,
Nec tali sequitur fine beatitas:
At dum collibuit falsa sequi bona;
Veris nos adimit cæcus amor bonis.
Sic olim ingluvie dum premitur gravi
Æsopi catulus, flumine limpido
Lucentem & stolidè captat imaginem,
Veros umbra gulæ diripuit cibos.
Sic ditem soboles prodiga dum patrem
Linquit, mentis inops, & meretriciis
Implexus laqueis, heu! juvenis feræ
Paret luxuriæ: cogitur ad putres
Porcorum siliquas; at neque vilibus
Evicisse cibis, nec miserâ dape
Gliscentem penitis esuriem fibris
Infelix potuit; donec ad optimi
Patris tecta redux aurea, pinguibus
Acrem de Vitulis edomuit famem.
Quàm claris aperit triste chaos notis!
Quàm docto tuus, ô! signat agalmate
Errantûm nebulas Symbolicus liber!
Quàm nos pulchra monet pagina! Sic vagas
Dum mentes variis fraudibus occupat,
Illuditque malis noxia VANITAS,
Ad mæstos hominem dejicere inferos:

Qui, ni cæcus agat præcipitem furor,
Scandat purpureo ſidera vertice,
Et palmam rutilis inſerat orbibus.
Eja macte novâ clarus adoreâ
ANTONI, *patriæ dulce decus tuæ,*
Idem palladiis delicium Brugis:
Illo, quem Genius perpetuet, libro
Noſtro perniciem de grege publicam
Arce, muſcipulas detege, retia
Signa, tartareos nexa per aucupes:
Quæ cautis ſtatuat præmia VERITAS,
Queis tandem fatuos ſuppliciis gravet
Vani ſtultus amor, diſſere. Cantibus
Attollet meritis docta phalanx pium
Sanctæ laudis opus; quiſquis amabiles
Cœtus Pieridum, ſacraque Phocidos,
Et caſtum ſequitur lætus Apollinem;
Dignum Pieriis dicet honoribus,
Et ſacro innocuam vertice lauream
Vernantis folii nectere geſtiet.
O BVRGVNDIACO *ſanguine nobilis,*
Virtutis merito nobilior tuæ!

AMICO O. M. POSVIT

ANTONIVS SANDERVS,

Eccleſiæ Cathedralis Canonicus
Ipris.

IN

IN EMBLEMATA
REVERENDI NOBILISSIMIQ. VIRI
ANTONII A BVRGVNDIA
CANONICI ET ARCHI-DIACONI
ECCLESIÆ CATHEDRALIS
BRUGENSIS.

PRÆCLARA *gentis inclytæ,*
BVRGVNDICÆ *propaginis*
Laus ,& perenne nominis
Heroici decus novum,
Ecclesiæ lumen tuæ;
Mentis tuæ solertiam,
Fœcunditatem pectoris,
Scientiæ altitudinem,
Profunditatem & ingenî,
Salutis utpote indices
Ad æviternæ semitam,
Summique desiderium
Boni , & mali scientiam,
Tum pes quod & caput rei,
Quæ noscere ipsum se docent,
His lineata Emblematîs,
Firmata sanctorum Patrum
Sententiarum pondere,

Tum

Tum VERITATIS *ipſius*
Teſtata quæque oraculis,
Rarâ ſtyli elegantiâ,
Ac perpolitioribus
Ornata verè verſibus,
Nolit velit mirarier,
Fidemque habere credulam
Debebit omnis, qui Dei,
Humanitatis & ſuæ,
Vitæque momentaneæ,
Inaniarum & omnium,
Mortalitatis omnium,
Stygiſque vel tantillulum
Rectè ſciens Plutoniæ,
Tum æternitatis conſcius.
Conceptus an prægnantium,
Et Principum, qui pauperum,
Nativitatis flebilis
Idémne, & eſt vitæ exitus
Quid purpuram extra, & perbrevis
Fucos inanes gloriæ,
Triumphi honorem futilem,
Pompæ ſuperbæ imagines,
Sceptra, & coronas Regias,
Opumque fluxa commoda
Mortalis ille ab altero
Diſtat? ab Iro Cæſares,
[illegible] *imperito gnaritas,*

Vel

Vel à Platone Mygdonis
Phrygi Corœbus filius?
Quippe hisce cùm nec alteris
Ex omnium vertigine
Laborum ineluctabili,
Et felle amaro luxuum
Nil ampliùs quid suppetat,
Quàm queîs opus compendio
Vitæ, & tuendo corpori
(Et quo modo quid relliquum
Pote esse nugis ex meris?)
Pro Regis Isaacidûm
Ecclesiastæ oraculo
Verißima quàm VANITAS.
Vno proinde lugubris
Gemente vocis spiritu,
Sis Pontifex vel Maximus,
Vel unus omnium potens
Rerum Monarcha & orbium,
Clamare cuncti cogimur:
O VANITATVM VANITAS!
O VERITATVM VERITAS!
Quid eloquar puerperis
Dirè imprecatos liberûm
Nixus, dolores maximos,
Natis malorum perpetem
Orbem, laborum & vortices
Nullâ sui constantiâ?

Vivacitas

Vivacitas mortalium,
Fluxus refluxus naufragi
Maris, & procellosum chaos,
Risus, joci, lascivia,
Cantus, suave barbiton,
Fides, lyræ, testudinum
Insigne musicum melos,
Dapumque opima fercula?
Quid præter æs sunt tinniens,
Lanugo, pappus, flosculus,
Evanida umbra luminis,
Inanis oscitatio,
Ventus, vapor, fumus, nihil?
Quare nisi contempseris
Has VANITATES, *has lyras*
Hettas meras, crepundia,
Heu prava gens mortalium!
Quæ vos inexorabilis
Apud tribunal Æaci,
Atque æviterni incendii
Voraginosum gurgitem
Manent cruces, manent mala,
Tormenta, pœnæ vindices!
Hinc vana gens mortalium,
Numquam doloris insolens,
Quem dura sors, quem VANITAS,
Quem certa mors, & omnibus
Incerta vel pusilluli

Vsura

Vsura semper temporis
Trahit, minatur, ingerit,
Rursum evilare cogimur.
O VANITATVM VANITAS!
O VERITATVM VERITAS!
Contrà, pari libramine
Si pensites cælestium
Felicitatem civium,
Summique pulchritudinem
Boni integram, & quidem ipsius
Fruitionem Numinis,
Ac VANITATES *sæculi;*
Humana, cassa ut omnia,
Nec aßis æstimaveris.
Beata gens mortalium,
Iuganda Cælitûm choris,
O quæ beatitudines,
Solatiorum flumina!
O quæ voluptatum seges,
Quæ gaudiorum gaudia,
Pupilla quæ nec luminum
Vidit, nec auris audiit,
Nec cogitatu perspicax
Humana (quamvis particeps
Divinioris aurulæ)
Mens cepit ullo tempore,
Apud Deum tunc vos manent
Iustum & benignum Iudicem!

Quare & cachinno argutulo
Risoris illius Sophi
Ridere more cogimur,
Hæc orbis ampli frivola,
Ineptias, Inanias,
Et vaniora inaniis
Hæc scenicæ ludibria,
Vitæ basin mortalium,
Atque ejulando tristiùs
Exclamitare flebili
Vocis sonore denuò:
O VANITATVM VANITAS!
O VERITATVM VERITAS!
O utriusque æternitas!

TESTANDÆ

Amicitiæ ac benevolentiæ suæ.

I. PIERSSENÆVS
REGIVS
In Consilio Flandriæ
Consiliarius
L. M. Q. P.

AD

AD

NOBILEM ET ADM. REVERENDVM

DOMINVM

D. ANTONIVM A BVRGVNDIA

ECCLESIÆ CATHEDRALIS BRVGENSIS

CANONICVM ET ARCHI-DIACONVM

AVCTOREM EMBLEMATVM,

Quibus oſtenditur VANITAS à VERITATE victa.

QVI *clarum genus, inclytumque nomen*
A BVRGVNDIONVM *trahis Dynaſtis,*
Atque inter veteres avos recenſes
IOANNEM INTREPIDVM, *&* BONVM PHILIPPVM,
Ortos Regibus, æmuloſque Regum,
Tot Regum proavoſque Cæſarumque,
Supremos etiam gradus honorum
Sectari poteras, & eſſe dignus
Dux, vel Marchio, vel Comes vocari;
Et te nobilibus decora gemmis
Veſtiret modò lana, palliumque
Ardenti rutilans & auro & oſtro,
Stiparentque ſatellites euntem
Coruſcantibus hinc & hinc ſariſſis,

Et quidquid faceresque, diceresque,
Recens quotidie cohors clientum
Centum laudibus inter astra ferrent;
Recens quotidie agmen asseclarum
Centum plausibus inter astra ferrent;
At nunc, Numine præpotentiore,
Hinc usque ad Superos & astra ductus,
Veros non nisi cogitas honores,
Veros non nisi cogitas favores;
Queîs puri ætheris incolæ fruuntur,
Pullo & semper obambulans amictu,
Vno vix puero gradum sequente,
Et post-spernis, & ante-ambulones,
Sarissas super, & super secures,
Securus tamen omnium, tuique;
Inflatas ita spongias honorum,
Laudum tympana, gloriæque folles,
Bullas non nisi inanitate plenas,
Ampullas quoque VANITATE *fartas,*
Et saccos tumidos ineptiarum,
(Vtque unâ omnia voce comprehendam)
Et mendacia VERITATE *vincis.*
Nec vicisse sat est; per-erudito,
Vt vincant alii, doces libello,
Iam dudum merito diem libello,
Iam dudum merito cedrum libello;
Et castis salibus leporibusque,
Atque Emblematibus novis referto,

Plenis

Plenis artis & elegantiarum:
Ast Emblemata quid fuit necesse
Tot producere, cùm sit Auctor ipse
Verum Emblema præ-omnibus ferendum?
Verum Emblema, quod omnis usque & usque
Spectet posteritas, & obstupescat:
In quo perspicuè omnis ordo, & ætas,
Vniversáque Bruga VANITATEM
Possit cernere VERITATE *victam.*

PANGEBAT

OLIVERIVS VREDIVS

I.C. BRVG.

R[do] ADMODVM DOMINO

D. ANTONIO A BVRGVNDIA

ARCHID. BRVG.

VT ales aures ad meas Cyllenius
Lætum benigno nuntium vultu tulit,
Partum eruditæ mentis A BVRGVNDIA
Eniti in auras; Ecquid, ô Libethrides,
Dixi, ſiletis? Sileat enervis licet
Mihi lyra, & ægras publico Muſas neget;
Probet hîc, oportet, vena vel moriens fidem,
Plaudatque Vati carmen antiquo-novum.
Iubet hoc, rapitque me mihi ſtyli nitor,
Emblemata nova, acuta, docta, limpida,
Quæ ipſæ videntur dictitaſſe Gratiæ.
Videſne, quiſquis ſumis in manus opus,
Et curioſo permeas oculo librum,
Agat univerſus hîc ut histrioniam
Mundus, & honeſto palliet cultu ſcelus,
Nihilque, quàm quod adſtruit, minus putet?
Vt mango vendat æs & aurum, clamitet?
Sinceritas ut abſit, ut regnat dolus?
In melle lingua, in felle ſint ut pectora?
O quàm refellit Auctor hoc hominum genus!
Modiſque quot conſtringit, ac captos tenet
Vafros, doloſos, peſſimis plenos ſtrophis,

Suſpenſa

Suſpenſa nobis cuncta qui paßim offerunt
Et dicta & opera. Mentis Auctorem bonæ,
Rudis ô malorum, mente ſollerti lego,
Ne virus animo dulce non cauto bibas:
Tu quoque, veneni melleos quiſquis dolos
Rudibus propinas, virus ut ponas, lege,
Proderit utriſque, utroſque qui mordet, liber.

ACCINEBAT

LEVINVS DOEDENS

Primi ſubſellii Senatui

A Secretis Gandavi.

AP-

APPLAVSVS HEROICVS

Rdo ADMODVM DOMINO

D. ANTONIO A BVRGVNDIA

ECCLESIÆ CATHEDRALIS

APVD BRVGENSES

CANONICO ET ARCHI-DIACONO

Super larvâ VANITATIS detectâ.

O Curas hominum! ô quantum eſt in rebus inane!
Dux ſatyræ clamat Vates mortalibus ægris;
Plurima ſed ſpondens ſolidarum oracula rerum,
Nil niſi perplexis verborum anfractibus adfert.
Quiſquis amas certus falſo *diſcernere* verum,
Nocturnâ pervolve manu, pervolve diurnâ
Librum, quo noſter Flandro-Burgundus id omne
Tramite demonſtrat recto, ſolidiſſima promens
Dogmata, quæ totus meritò venerabitur orbis.

ACCINEBAT

ALPHONSVS PLANCIVS

MEDICINÆ DOCTOR

FLANDRO-BRVGENSIS.

AP-

APPROBATIO.

NE mortalibus FALSA pro VERIS obtrudat inposterum VANITAS; fraus illius ex fidei verique placitis, per *Admodum Reverendum Dominum*, D. ANTONIVM A BVRGVNDIA, *Ecclesiæ Brugensis Canonicum & Archi-Diaconum*, non minùs doctè quàm feliciter detecta, lucem videat. Antverpiæ XVI. Febr. M. DC. XXXIX.

GASPAR ESTRICX, *Plebanus & Librorum Censor.*

SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS *Dei gratiâ Hispaniarum & Indiarum Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ,* &c. *Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo sanxit, nequis librum, cui titulus est:* Mundi Lapis Lydius, sive VANITAS per VERITATEM falsi accusata & convicta, operâ D. ANTONII A BVRGVNDIA, Archi-diaconi Brugensis; *præter viduæ Ioannis Cnobbari, quondam Typographi Antverpiensis, voluntatem ullo modo in Belgio imprimat, aut alibi terrarum impressum in has Inferioris Germaniæ ditiones importet, venalémve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum & aliâ gravi pœnâ mulctabitur, ut latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, die* 1. *Augusti, anno* M.DC.XXXIX.

Signat

STEENHVYSE.

VA-

VANITAS
A
VERITATE
FALSI ACCVSATVR.

ILII hominum, uſquequò gravi corde? ut quid diligitis VANITATEM, & quæritis mendacium? exclamabat olim fraudum VANITATIS doctior quàm cautior Propheta. Nec injuriâ. quid enim niſi mendacium VANITAS, quæ jam pridem mortalibus

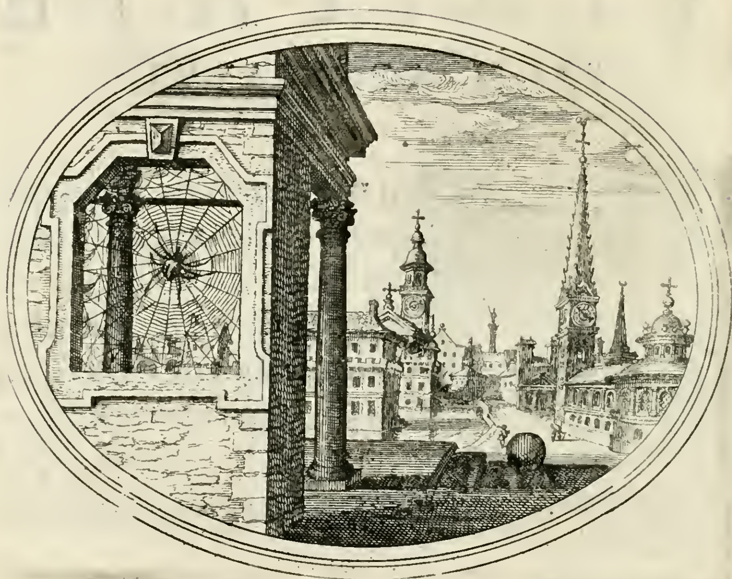
Tanta ſubærato mendacia vendit in auro,
Quanta boni ſpecie, non bona, mundus habet?

n *Accuſationis capita.*

Non creditis? ad lydium rationis lapidem provoco. Agè VANITAS, quidquid pro utili futile, pro ſolido ſtolidum mortalibus venditas, judicio ſiſte.

VANITAS.

Ingenii acies ſubtilis.

VERITAS.

Quia ſubtilis, inutilis.

VE-

VERITAS.

QVAM aptæ ſint humanis uſibus Cameracenæ, Hollandicæ ac Cortracenſes telæ, manifeſtiùs docet quotidiana neceſſitas, quàm ut quempiam lateat. Iam verò, quam ſibi ipſa & colus, & fuſus, & ſtamen, & lanipendia, & textrix aranea conficit, non minùs apertè conſtat tam inutilem eſſe, quàm ſubtilem; imò verò ideò maximè inutilem, quia maximè ſubtilem.

o *Acies ingenii ſubtilis, ut araneæ tela, inutilis eſt.*

Sic nihil veræ ſapientiæ magis inutile, quàm Sophiſtæ ſubtilitas. Ideò inviſam Palladi finxére veteres araneam. Vt mucronis ergo, ſic ingenii acies ſit, non ut ſetæ; ſubſiſtat, ut penetret. Quorumdam acumen tenui cuſpide frangitur, primoque molimine deficit. Validiſsima etiam, ſi ad ultimum extenuentur, infirma ſunt: ſic robur omne tenuitas atterit.

p *Hinc inviſa Palladi aranea.*

Ingenium, ut eæ quas diximus telæ, ſi bonis artibus applicabile, pretioſa ſupellex, & utilis; ſin minùs, ut araneæ textum, laborioſa, & futilis.

Quis Sophiſtarum bella dinumeret? quis inenodabiles nodos? quis veri profeſsionem? quis patrocinium falſi? quis ignorantem ſcientiam? dum hoc unum certò ſcire ſe fatentur quòd nihil ſciant, ac ne viam quidem ſcientiæ adhuc invenerint?

q *Nihil rectè ſciunt Sophiſtæ.*

rint? Et veriſsimè quidem. Si enim, juxta unanimem ipſorum conſenſum, nihil rectè ſcitur, quod non per cauſas, eaſque proximas, & efficientes quidem aut finales, ritè demonſtratur; tales verò attributorum nulli hactenus aſsignari potuerunt, niſi ſolis immutabilibus & propriis accidentibus, tamque exiguo numero, ut ferè an numerus dici poſsit ambigam; quis non videt, eos inter ignaros potiùs quàm ſapientes eſſe cenſendos?

Eorum porrò, quæ ſcire perhibentur, nihil non rationibus inter ſe pugnantibus problematicè varium, nihil tam ſolidum, ut non mox æquè ſtolidum eſſe comprobetur. Exemplis, quod loquor, evincerem, niſi propoſitum brevitatis ſtudium, vel ex nunc, aliò me vocaret.

r ſimiles horologiis, *ſ ſibi ſemper adverſi.* Quapropter, ut paucis expediam, genus hoc hominum horologiis conferes, quæ dum veri regulam profitentur, ipſamet à vero deviant; & hoc uno ſemper conveniunt, quòd inter ſe numquam conveniant. De horâ certè nemo crebriùs ambigit, aut interrogat, quàm qui ejuſmodi loquaces rotas circumferunt: ſic nulli minùs ſapiunt, quàm qui maximè. Et è diverſo ignorans non dubitat. *t Maximè docti, maximè ignari,*

u erroribus, *y amentiæ,* *z nequitiæ obnoxii.* Pejus eſt, quod ſubjungo. Raro magni errores, niſi ex magnis ingeniis prodière. Nullum magnum ingenium ſine mixturâ dementiæ: quidni & nequitiæ? Da ſanè, inquit vulgus, ingenii maximè

mè ſubtilis artificem, dabo plerumque moribus quàm maximè perditis nebulonem.

Quàm perniciosſus Reipublicæ Catilina fuerit, ſæpiùs Cicero prodidit, quàm Conſularis modeſtia poſtulabat: at Criſpus illum magnâ vi animi fuiſſe ait, ſed ingenio malo. Tu an bono ſis, neſcio: quòd ob ſenſuum fallaciam, cæco; ob rerum omnium incertitudinem, erroneo; ob humanæ fragilitatis conditionem, periculoſo; hoc certò ſcio. [a] *Teſtis Catilina.*

Habe & hoc coronidis loco. Ingenium quò velocius, eò propius ruinæ, utinam non æternæ! Quàm id vellent tot illuſtres animæ, quarum nimia ſubtilitas, cæli claustris infracta, ſibi aliiſque barathrum reſeravit! [b] *& alii.*

VANITAS.

Memoria facilis.

VERITAS.

Vt influit, effluit.

VE-

VERITAS.

QVOD enim ampli gutturis poculo accidit, ut, quidquid infuderis, effluat eâ facilitate quâ influit; id perinde memoriæ uſu venit. Exempla deſideras? habe. Obmutuit repentè in medio orationis ſuæ decurſu coram Philippo Demoſthenes, çoram Antonino Herodes Atticus, coram Severo Heraclitus Lycius, omnes priùs æquè memoriæ laude celebres, quàm poſteà fraude.

c Memoria, ut lati gutturis poculum,

d facilè quod admiſit, amittit facilè.

Perfidus nempe quæſtor memoria, concreditum repoſcenti aut reddere negat, aut prodigit. Et ejuſmodi gloriaris? An fortè, quia non fefellit hactenus, fallere te deinceps non poterit? quis fidejuſſit? ego certè hoc ipſo te fallere cenſeo, quo fallere te non poſſe exiſtimas.

e Perfidus quæſtor.

Memoria abſentis objecti ſpeculum eſt, cryſtallus præſentis; & quot mendacis cryſtalli genera, tot ſunt & memoriæ. Nec illud modò: ſed, ut afflatus ſpeculo vel modicus vapor, quidquid cryſtallus imaginum poſsidet, momento eripit; ita, ſiquis cerebrum, aut calore nimio forſan, aut frigore obnubilet humor, tollit eveſtigiò, quas in ſe pinxerat ideas, memoria.

f ſpeculo ſimilis:

g minimo vapore turbatur.

Vt nihil de Franciſco Barbaro, nihil de Orbilio,

nihil

nihil de Gregorio Trapezuntio dicam; teſtis Meſſala Corvinus raræ vir eloquentiæ,raræ memoriæ, cui ſimilis aliquando ſuffuſa nubecula, etiam proprii nominis reminiſcētiam ſuſtulit. Quid multa? non ſemel evenit, ut ſingularis prudentiæ viris universa ſapientiæ ſymbola, in amentiæ ſimulachra repentè converterit.

At capax mihi,inquis,non fallax memoria eſt. *h Dei, & ſui immemor.* Itáne verò? Vnde hæc igitur oblivio cæleſtium præceptorum, quæ tam pauca ſunt numero? unde oblivio Dei unius? unde oblivio tuimet?

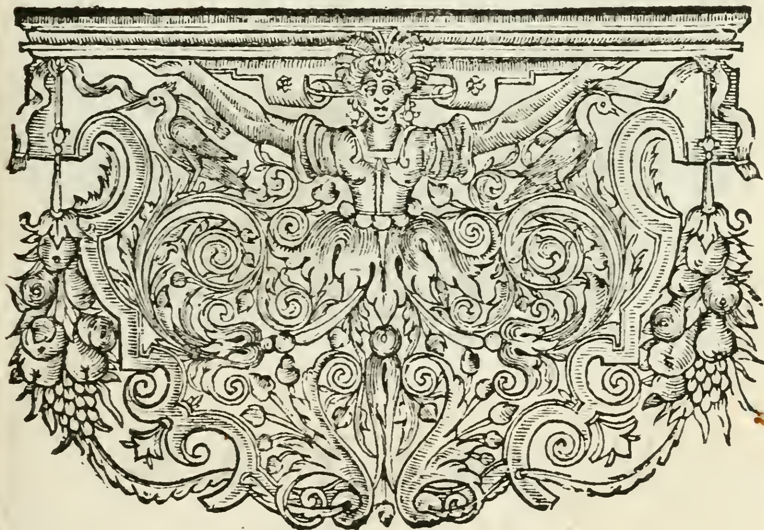
i Infelix puerpera, Sed eſto,capax ſit; quid deinde? Infelix nempe puerpera eſt, quæ confuſam Babylonicæ turris molem aſsiduò parturit, numquam parit. Capax *l ſtomachus frigidus,* ſtomachus eſt; ſed frigidus, atque adeò ex eo, quòd malè digerat,malè ſanus.

At memoria mea, quidquid conceperit, rectè digerit. Benè habet; hactenus de quæſtore perfido *m animi carnificina.* tantùm gloriata eſt VANITAS; jam etiam de carnificinâ ſuperbit. Meliùs cum Themiſtocle oblivionem optaſſes. Diſcenda ſiquidem dediſcimus, & diſcimus dediſcenda. Erras, in recordatione multiplici multiplex moleſtia eſt. Quædam conſcientiam vellicant, quædam pungunt, quædam vulnerant: unde fit, ut memorantium ora rubor, pallorq; viciſsim in ſilentio occupent,inceſſuſque ſit varius, vox incerta. Imò ſæpè delectabilium

moleſta

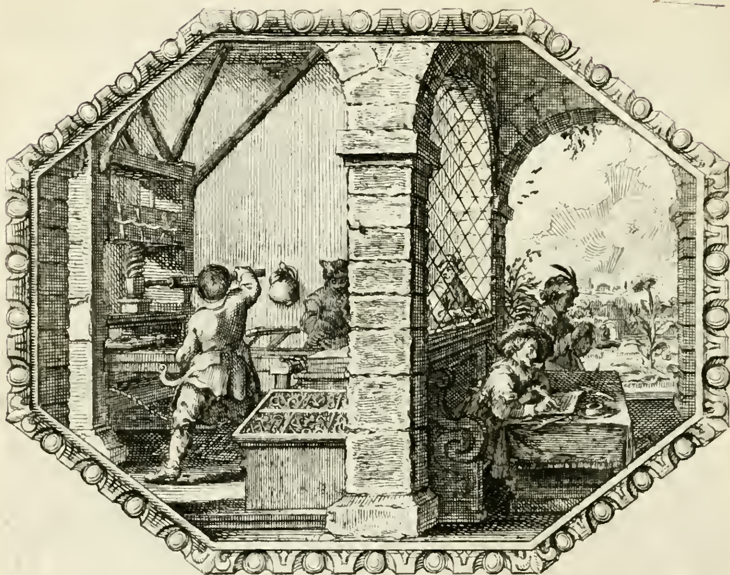
molesta recordatio est: &,quæ mortalium insania est,catastam hanc arte producimus.

Quid plura? Vis optimum genus memoriæ? Memento peccati tui,ut doleas;memento mortis, ut offendere desinas; memento divinæ justitiæ,ut timeas; memento misericordiæ,ne desperes. Breviùs. Vis optimum genus memoriæ? Obliviscitur omnium, memor Dei. [n] *Omnium optima.*

VANITAS.

Verborum copia.

VERITAS.

Nihil copia, ſed uſus.

VERITAS.

QVAM dubia Typographo ſupellex ſit chara-ⁿ ctерum copia, neminem fugit. Efficit quidem frequentia, ut dives elementorum Typographus, plures uno diverſoque tempore commentarios prælo committere poſſit, quàm alius quiſpiam minùs ab ejuſmodi notis inſtructus: ſed, ſi temerè, ſi tranſversùm, ſi hiulcè, ſi minùs decẽter collocati ſunt apices, plus illi profectò ſortis ac nominis abuſus hic deteret, quàm adferet copia. Si verò quidpiam etiam privatorum famæ, ſi paci publicæ, ſi decretis Principum, ſi Eccleſiæ ſanctionibus adverſum vulgaverint; actum eſt illicò de famâ fortuniſque Typographi. Negas? ad fiſcum appello. Nihil itaque copia, ſed uſus.

o Characterum copia utilis, ſi rectè uteris:

p Sin ſecùs, noxia.

Idem eſto judicium de ubere verborum in homine diſerto copiâ. Magnum profectò inſtrumentum eſt gloriæ, verborum affluentia; ſed anceps cuſpide geminâ; & hac quoque qualiter uti ſcias, refert plurimùm.

q Sic & verborum copia

r anceps eſt.

Sapientis dictum eſt, non ignobilis: Mors & vita in manu linguæ; nihil hâc mollius, nihil durius. Linguæ volubilitas, atque verborum copia, & ars etiam quædam; ſceleratis piiſque communia ſunt, non item eloquentia; quæ, ut benè Cato,

nihil aliud eſt, quàm copioſè loquens ſapientia. Verus enim Orator, ſi Tullio credimus, niſi vir bonus, eſſe non poteſt.

ſ *Qualis qualis ſit,* At eloquentia mihi dulcis & ornata eſt. Dulcedo, & ornatus iſte, neſcio quid blandum, & doloſum præfert. Sed non pluris eſt apud rectos judices ſuavis & compta viri fallacis oratio, quàm vel meretricis fucus, vel mellitum virus, vel phrenetici robur. Quid ſi floridam dixero? Florent, dicam, lilia, floret & aconitum. Quid ſi clarum? Clarus ſol, clarum incendium. Deniq; verſa, ut lubet, & reverſa, & gloriæ habes viam arduam, & invidiæ pronam.

Eloquentiâ ſi innocenter, abſque jactantiâ, utare (quod, quàm homini in elationem proclivi difficile, facilè conjicis) vix ullâ re citiùs tibi multitudinis amorem concilies, & gloriam quæras: ſin arroganter atque improbè, mox certum tibi diſcrimen, & multorum odia conflâris. Vt murex, ſic homo linguâ capit, & capitur; & quæ illi adnaſcitur ſanguinea purpura, non minùs mortem præſagit, quàm gloriam.

t *quò major, eò periculoſior;* Plus dicam: eloquentia quò major, eò damnoſior funeſtiorque, ſi ſola eſt: ſingulares proinde viros, & Græcorũ & noſtros, in perniciem traxit. quod ita eſſe, Demoſthenes, & Cicero, & Antonius non negabunt.

At

At eloquentiæ mihi magna fiducia eſt. Magna ſæpè fiducia magnis periculis viam fecit. Hæc bellaciſsimos viros oſtendit imbelles, hæc cautiſſimos probavit incautos; hæc eos, qui diſertiſsimi videbantur, infantiſsimos patefecit.

u maximè, ſi illi quàm maximè fidis.

Tu ergo, ſi veram eloquentiæ laudem quæris, Virtuti & Sapientiæ primùm ſtude, non inutili verborum copiæ. Infelicem ſiquidem non minùs verborum, quàm characterum facere abuſus poteſt, uſus felicem, neutrum copia.

VANITAS.

Corpus valens ac vegetum.

VERITAS.

Rebelle ſubſidium.

VERITAS.

INCONSVLTA planè,ne dicam insana jucunditas. Multorum quidem aliquando de rebelli conjuge querelas audivi, at nec unius gaudium. Quis enim,nisi insanus,gaudeat ab eâ se despici, à quâ suspici debuerat? ab eâ se proteri, à quâ coli eum oportuerat? ab eâ denique se malè haberi, quam,ut commodè haberetur,commodè semper aluerat? Nemo profectò. Aut igitur insanire se fateatur VANITAS oportet, aut temerè sibi de ejusmodi fortunâ plaudere,quam plangere decuerat.

y *Insanum de rebelli conjuge gaudium,*

Quid enim in animæ contubernio caro est,nisi rebellis uxor,quæ,etsi in subsidium à Deo data sit, & à consorte accepta; adeò tamen pertinaci in comparem odio fertur, ut millies in horas propemodùm singulas perire gestiat,dum hanc perdat? Nec testibus opus est: quisquis se novit, testem novit.

z *Quasi conjux, animæ caro:*

a *rebellat assiduè,*

Tot porrò labores suscipere, tot ferre supplicia, quot multis imperat Medicorum præsumpta necessitas; quid aliud est,quàm teipsum enecare, ut ne desint vires & arma, queîs cadas? Multos sanitas per lubrica voluptatum in infame exitium præcipites egit, qui infirmi sine dedecore periculóque vixissent: innumerabiles in discrimen, ferè omnes in crimen traxit.

b *fovetur tamen, ut valeat.*

c *Multis sanitas noxia,*

Non

Non ſolet inter equos infirmior eſſe calcitro, ſed valens ac vegetus : non meditatur luctam, mollior cuniculi capillo Ganymedes, ſed lacertoſis metuendus artubus Biton : non inſultat Antæo, non Gerioni, non Caco, à Neſſæâ peſte jam viribus orbus Hercules, ſed florens; terram ſanus, æger cælum ambit & occupat.

d *utilis infirmitas.*

Nuſquam pejùs æger animus habitat, quàm in ſano corpore. Difficile eſt conjugi imperare, difficilius parêre : grave eſt ab hoſpite prodi, gravius à conjuge : inſanum eſt ultrò dedecore confici, inſaniſsimum ſuperbire.

VANITAS.

Robur insigne.

VERITAS.

Infirmis fortia cedunt.

VERITAS.

e *Agile & robustum corpus est fortis adversarius, firmus carcer, belluina gloria.*

Devs immortalis! quæ demum insania est, si hæc non est? Quis, nisi dignus Anticyris, forti adversario, quis firmo carcere gavisus est umquam? quis se belluis proximum, quis parem, quis inferiorem gloriatus est?

f *Imò superant hominem agilitate belluæ, venti, cælum;*

Si enim per robur, insignem corporis agilitatem intelligis; finge te Athalantæ, finge Ladoni, finge Mercurio parem; quantulum hoc est leporis, quantulum avis, quantulum venti? Et hoc adde. Cæli velocitas te præcurrens, ad senium te & ad mortem applicat: illud tibi cursum eripiet, motum ista. Prima ætas stimulos habet, frænos ultima: eò curritur, ubi non curritur.

g *robore vera bellicæ*

Sin verò firmissimam membrorum compagem accipis, quantulum hoc equi est, quantulum leonis, quantulum elephanti, quantulum navis, quantulum trabis? At equum tamen debilitat, perperàm infixus ungulæ clavus; leonem galli cantus perturbat, & elephantem irrepens proboscidi musculus. Navem ventis, undis, remis, velis actam echenæis, semi-pedalis pisciculus (ne quid de altero limacis non absimili dicam) immobilem retinet, solus elementorum atque hominum vim retundens; & nullo quidem actu alio, quàm

h *navis,*

navigii

navigii poſtibus adhærendo. Trabem denique, etſi pontis ſublicii, aut illius domus (cujus inſanâ mole non modò prodigos omnes, ſed ſeipſum quoq; ſuperavit Nero) onere ſuſtentato nobilis ſit, ſenſim ſine ſenſu, edentula teredinis promuſcis in pulverem ac in nihilum redigit.

i & trabs;

Vſque adeò verum eſt quod dixi,

——— *Infirmis fortia cedunt.*

Et meliora tuo ſpondes de robore? falleris.

In magnam virium fiduciam magnis viribus accingitur fortuna; & interdum ex æquo congredi indignans, ut oſtendat quàm fragile animal eſt homo, dum ſibi etiam robuſtiſsimus videtur, gigantæos viros levi prælio conficit. Milonē ipſum, cunctis celebratum palæſtris, arbor una detinuit, lacerandumque feris objecit. Anacreonti acinus, Fabio Maximo pilus, Philiſtioni riſus ipſe, parvus ingentis luctæ victor, animam extorſit.

l quæ tamē omnia ſuperantur ab infirmis,

m homo verò etiam ab acino, à pilo, à riſu,

Vis candidè tecum loquar? Quidquid mortalibus eſt roboris, id omne vel unius febriculæ ſpolium eſt, atque adeò infirmum, ut infirmitas ipſa ſit longè robuſtior.

n & robur ipſum ab infirmitate.

VANITAS.

Elegans forma.

VERITAS.

Pulchra domus cineris.

VERITAS.

En habes pomum, quod, ab infami originis suæ busto, Gomorrhæum vocant; pomum, inquam, si speciem attendas, penicillo, non arbore; cælo, non terrâ genitum; at si medullam quam habet, non è carne, sed cinere. Habes alterum è busto bustum; habes domum pulchram, sed cineris: plus dico; habes aptissimum elegantis formæ typum. Mendacii me reum age, si, vel teste te, fallo. o Pomum Gomorrhæum p placet specie, q scatet cinere.

Vides illum nostri temporis Paridem, vides hanc Helenam? quid comptius? quid venustius? quid miraculo propius? Apollinem illum putes, nisi fides prohibeat; & collatæ cum hac Gratiæ, gratiâ careant: adeò serena frons est, adeò illustres oculi, adeò rubescentes ad gratiam genæ, adeò cilia in iridem decenter inflexa, adeò collucens & auro vibrata cæsaries, adeò suis omnia numeris absoluta. r Placet humanâ specie.

Video, inquis, & insolentis gloriæ luce præstrictus, atque adeò jam non meus, exclamo: O prodigium! prodigium, inquam, in quod omnes omnium elegantiarum dotes natura prodegit! verè jam non tuus, quia tui-ipsius nescius. s formosa cuticula,

Sed agè, detrahe formæ pulcherrimam cuticu-

læ larvam, & eveſtigiò detectus, oculiſque vel ſolis hauſtus Gomorrhæi hujuſce pomi cinis, illos ſibi, te tibi reddet. Tam facilè mors vitæ medicinam facit.

t *ſed cadaver* Non credis? Conſule tumulum: teſte ſiquidem Græciâ, τὸ σῶμα τὸ ζῆμα, corpus ſepulchrum eſt. Conſule mortuos, & cum Damaſceno mox è diſcipulo magiſtrum te referes. Muti quidem hi Doctores ſunt; ſed diſertiſsimè loquuntur, & docent. Audi: defluit hîc, ajunt, flava cæſaries, frons ſquallet, livent genæ, ſtupent oculi, cervix languet, rigent u *& pulvis omnia,* manus, pedes ſubſidunt, omnia in ſordes & cinerem abeunt; juxta fatale ſupremi Iudicis decretum: *Pulvis es, & in pulverem revertêris.*

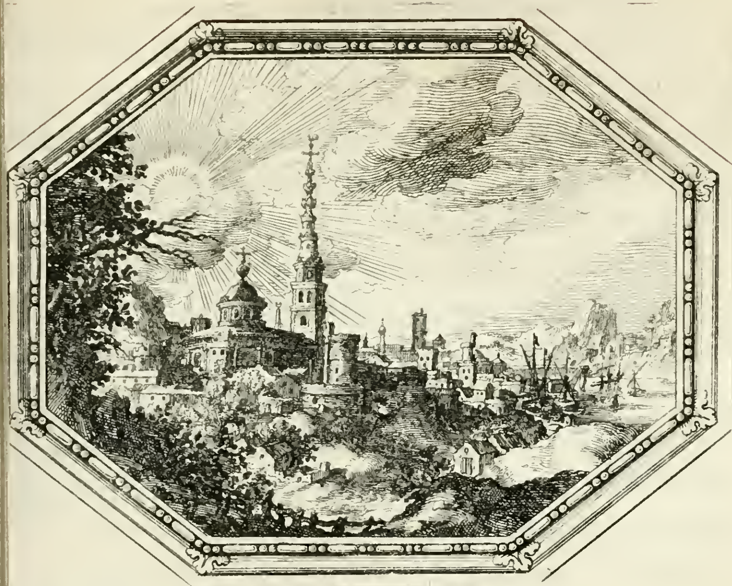
An non igitur rectè tibi de formâ corporis eximiâ ſuperbienti reſpondi, *Pulchra domus cineris?* Et hæc quidem non tuis uſibus apta, ſed hoſtium, y *domus cineris;* qui in te non te, ſed ſe diligunt. Verè *domus cineris,* quæ per ſe ſola ſtando durandoque conſumitur, & in nihilum redit; neque tantum gaudii florens tulit, quantum defloreſcens horroris. Verè *domus cineris,* quæ, ne ſola ruat, improviſo funere ſimul hoſpites ſuos obruit, & vix detecta, Europam & Aſiam ruinis implet & cinere.

z *pomum Gomorrhæ.* Verè igitur pomum Gomorrhæum, hoc eſt alterum è buſto buſtum.

VA-

VANITAS.

Illustris patria.

VERITAS.

Parit umbras.

VERITAS.

a *Illustris in illustri patriâ*

SI illustris tibi patria est, perque te fulges; est, quæ suas sibi laudes arroget, tuisque participet, ne dicam deroget.

b *nihil ab eâ lucis accipit,*

Quòd enim eam salubris aër, clari fontes, mare proximum, tuti portus, opportuni amnes, auri scatebræ, argenti venæ, incolarum numerus, substructionum moles, divitiarum copia, ac demum situs ipse nobilitet; nihil hoc tibi laudis accumulat, sed illi: quidquid verò benè gesseris, primùm quodammodò patriæ laus erit.

Testis Themistocles, testis communis encomiastis omnibus præconii stylus. quin imò, plus hîc negotii habebis, ut in lucem venias: fulgent enim minutiora etiam astra per noctem, ad solis autem radios hebet & Bootes & Lucifer.

c *obscurus tenebras:*

Sin autem illustri in patriâ obscurus agis, quid tibi lux illa patriæ, præter tenebras, adferat? Promptiùs in luce notaberis; claritas ipsa te prodet, præstabitque, ut latére nequeas, si velis. Ita jucundissimum tibi vitæ latibulum, ac secretus rerum trames eripietur. Quidquid ages, eris vulgi fabula, pudebitque tantorum testium. Inter tot oculos nullæ sunt latebræ.

d *Meliùs in obscurâ lateret.*

Multos habuit claritas magnæ urbis obscuros,

quos

quos abundè claros parvi ruris obſcuritas habuiſſet. Nihil æquè maculas detegit, quàm ſplendor illuſtris.

Agè verò; quid refert, Athenienſis ſis an Seryphius, ſi Athenienſes virtute prævertis? Melius eſt ſuâ, quàm patriæ gloriâ clarum eſſe. Rectè Themiſtocles Seryphio cuidãm inter jurgia objicienti, eum non ſuâ ſed patriæ laude celebrari, reſpondit: Neque herculè aut ego obſcurus, ſi Seryphius; aut tu, ſi Athenienſis, clarus eſſes.

e Non reddit incolã illuſtrem patria,

f ſed patriã incola.

Adde, quòd magna ſunt magnæ urbis incommoda. Diſtat templum, diſtat forum: illud animo nocet, hoc corpori. Diſtant opifices, atque amici, quos laborioſum viſere, negligere inhumanum eſt atque noxium. Quocumque ire decreveris, ceu peregrè profecturus, domui tuæ diſponas oportet. Quid ſi, ne aberres, ferro ac magnete iter agendum eſt? Hàc eas faciliùs, hàc rectiùs; hàc curiam, hàc theatrum, hàc macellum vites. Hi, & mille alii ſunt magnarum urbium ſcopuli, quos inter fluctuans, domum tuam, quaſi alterum orbem, petis.

g Magna magnæ urbis incommoda,

h curæ,

Vide, quas non moleſtias, quas non curas, quas non pariat umbras illuſtris patria. Habes itaque non lætitiæ materiam, ſed curarũm. Dubitas? ab Emblemate diſce. Quæris cur tantas urbs, quam hîc delineatam vides, pariat umbras? Illuſtris eſt.

i umbræ;

l & quidẽ, quia illuſtris eſt.

VANITAS.

Ingenita libertas.

VERITAS.

Libera captiuitas.

VE-

VERITAS.

SI quis remiges avis hujuſce, huc illucq́ue volitantis, pennas attenderit, liberam judicet; ſin autem vincula, quibus illius præſumpta libertas adſtringitur, captivam.

[m] *Libera eſt avis hæc, nec libera:*

Quid ad hæc ais, inſolens ingenitæ libertatis præco? an huic te volucri diſparem autumas? Ego certè parem te aſſero. Liber natus ſum, inquis. Imò ſervus. Naſcendi genus omne obnoxium peccato, quo nulla gravior ſervitus fingi poteſt. Et quamvis eam, omnibus naturæ lege debitam, Virginis ad-inſtar Matris, effugiſſes; aliam tamen, ipſo nativitatis tuæ momento, incurriſti. Multum fortunæ licet in naſcentes, in viventes non minus. Sola inexpugnabilis arx eſt ſepulchrum: illic regnum vermibus, non fortunæ. Itaque limen illud ingreſſi ſoli mortalium vitæ hujus ab inſultibus tuti ſunt. Tu te liberum jactas, & ignoras, non dico ad ſepulchrum, ſed an liber hodie ad cubiculum ſis iturus? Libertas tua tenuiſsimo pendens filo, ſicut alia, quibus confidis; omnia, tremula ſemper ac caduca eſt. Non igitur, qui liber naſcitur, ſed qui moritur, liber eſt.

[n] *ſic qui liber eſt homo,*

[o] *etiam ſervus naſcitur;*

[p] *& quidē peccati,*

[q] *ne dicam fortunæ.*

Nec verò etiam liberum te dixeris, quòd nec in acie captus, nec venumdatus ſis, nec Domini nu-

[r] *Nulla non hora ſervituti obnoxia:*

tibus mancipatus. Videndum tibi, non ubi incipias, ſed ubi deſinas. Vita omnis à fine deſcribitur.

Plus dico: nulla non dies, nulla non hora fortunæ obnoxia eſt. Neſcis quâ ætate Hecuba ſervire cœpit, quâ Plato, quâ Diagoras? Numquid non Attilum Regulum meminiſti, indignum prorſus hoc ludibrio, affectum tamen? Numquid tibi recentior annis Valerianus excidit; quorum ille modò dux, hic autem Princeps populi Romani; moxque ille Carthaginenſium, hic Perſarum ſervus; ille truci ſupplicio peremptus, hic longâ & miſerâ contabuit ſervitute?

teſtes varii.

Mitto veteres Regum caſus. Ætas noſtra quoſdam è regiâ truſit in carcerem; eumdemq; eâdem horâ & primum Regem, & ultimum ſervum vidit: ſiquidem eò quiſque miſerior ſervus eſt, quò felicior liber fuit. Noli igitur libertate tumeſcere; quoniam non ex liberis modò, ſed ex Regibus quoque tam ſubitò ſervi fiunt. Nihil ſub cælo ſtabile.

Scio, inquis, & aulam in caulam, & Principes in mancipia repentè mutari. Scio mortalium vitam omnibus fortunæ telis propoſitam: nec an quid hîc ſtabile aut permanſurum ſit, arguo: hoc proteſtor, hoc contendo, nullius adhuc me Domini catenis obnoxium.

Falleris: ſunt, quæ miſeras animas nundinentur

tur (quas, heu! vili pretio mortales venditis) voluptates, fœdiſsimæ dominarum, quæ vos inenodabili nodo conſtrictos tenent: ſed, quos libertas excæcat animi, nihil niſi corporeum vident. Vnde eum, qui uni mortali ſubeſt domino, ſervum dicitis; illum verò, qui mille immortalibus tyrannis opprimitur, liberum judicatis.

t Nulla non ſubjacet peccatis anima.

Profectò autem liberum non facit fortuna, ſed virtus. I nunc, & liberam, ut libet, captivitatem tuam vendita.

VANITAS.

Clarus ſanguis.

VERITAS.

Optimus eſt, qui ſanus.

VERITAS.

DISPVTABANT, à diebus non ita multis, de claro ſanguine Palatini duo; jamque ferro decidere tentabant, quod verbis non poterant. Audit litem, audit pugnantium tumultum Chirurgus quidam, audiunt vicini; accurrunt, pugnam dirimunt: hi unum, Chirurgus alterũ (quòd eum levi vulnere adverſus mucro perſtrinxerat) in ædes quiſque ſuas abducunt. Dumque corpori medicinam facit Chirurgus, recrudeſcit, inter exſecrationes innumeras, ulcus animi. Ad abeuntem itaque Chirurgus, Tantáne vos inter, inquit, tantillâ de re contentio? Sic ſanguinem ſanguini propugnando projicitis? Vides hunc, quem generoſis, vilibuſque venis eduxi? Omnis propemodùm concolor eſt: & ſicubi fortè alter altero clarior videtur; non id nobilitas efficit, ſed ſanitas.

u *Stultum certamen de nobilitate,*

x *quæ par ſanguini.*

Optimus eſt ſanguis, qui ſanus, cætera nugæ.

Agè porrò: an, quia vitioſus hic quem manu teneo, patris tui ſanguis eſt, peccat etiam tuus? Minimè gentium. Ecquid igitur, quia clarus hic fuit, tuum quoque clarum eſſe debere contendis? An fortè cum ſanguine virtus in poſteros tranſmittitur, non vitium?

Non hoc arguo, inquis; ſed nimiùm quàm vetuſtam

tuſtam mihi nobilitatem arrogo. Eadem moneta, ſed paulò ſubtiliùs ſubærata. Non credis? Vide.

y *Clarum genus obſcurũ eſt:* Nónne jam clarum genus venditas, jam vetuſtum? Quid inde? Clarum igitur genus tuum eſſe vis, & obſcurum. Quid ita? inquis. Audi. Vetuſtas nimia claritatem rebus eripit. Quidquid longa dies peperit, longiorque auxit, longiſſima ſubruit. Quot illuſtres olim fuére familiæ, quarum hodie vel memoria ipſa obſcura eſt? Confuſa nempe in tantâ vetuſtate ſunt omnia, & perplexi ſucceſsionum rivuli, quibus ad vos hæc clari ſanguinis unda profluxit;

z *quin eò obſcurius, quò vetuſtius;*

Turbidus ille, hic clarus; & una eſt omnium origo.

Verum eſt enim Platonicum illud, neminem Regem non ex ſervis oriundum, ut neminem ſervum non ex Regibus. Nec mirum: ingens rerum mortalium rota eſt; ſed quia tractus eſt longior, brevis hunc vita non percipit.

At avorum mihi clara proſapia eſt. Radix aruit, & floribus ejus ornari vis? Inanis ambitio.

Fieri poteſt, ut quo te nobilem fingis, eſſe deſieris; nobilior forſitan futurus, ſi ſeriùs fuiſſes.

a *ac ſemper aliena laus, numquã propria.* At avorum, inquam, mihi clara proſapia eſt. Quouſque vagaberis? De te agitur; & neſcio, quos mihi in tuum locum ſubſtituere niteris, qui pro ſe fortè aliquid, pro te nihil reſponſuri ſunt.

Verùm nobilis claruſque natus ſum, ais. Itáne verò?

verò? claritas non naſcendo quæritur, ſed vivendo; ne dicam, moriendo. Quin profectò: benè qui moritur, benè naſcitur; nec alius quiſpiam. Claritatem naſcendi ſola mors rectè definit, perperàm gladius. Hæc cogita, & intelliges, quàm verum ſit, quod antè docebam;

b *Non vivendo tantùm maximè ſed moriendo comparatur.*

Optimus eſt ſanguis, qui ſanus, cætera nugæ.

VANITAS.

Bonum nomen.

VERITAS.

Sapè malum genuit.

VERITAS.

QVAMDIV boni nominis eſt ſubærata pecunia, omnibus eam popularis error facit acceptam: at ſimul ac fraudem,& deliteſcens ſub auro cuprum, Lydius detexit lapis; ſuffigitur illicò mercatoriæ tabernæ poſtibus, & cui communis dumtaxat Regiæ monetæ laus adhuc pretium fecerat,hanc tum hujuſce patibuli ſingularis infamia, omnibus vilem reddit ac odioſam, nullo indubiè ſupplicio mulctandam,niſi nominis olim boni gloriâ floruiſſet. *c Nomen bonum pecunia nocet, d ſi falſa deprehenditur:*

Audi hoc quiſquis famæ laudibus inſoleſcis:

——— *Mutato nomine, de te*

Fabula narratur. ———

Quid enim? Quiſquis ego ſum,inquis, opinio de me hominum bona eſt. Meam audi. Alter alterum decipit,tu te ipſum,omnes te. Opinio rem non mutat. Quid ſi tu malus? nónne opinio falſa eſt? Scientem certè falſo gaudere, ut emendante formam ſpeculo turpes mulierculæ ſolent, mera dementia eſt. *e ſic nec bonum facit hominem opinio bona, f ſive aliena, ſive propria;*

Atqui ego ipſe mihi bonus videor. Frgo malus es. Non ſolet eſſe virtus miratrix ſui, ſed imitatrix alieni, ſemper altiùs adſpirans, dum ſe comparat, parvi pendit. Nec ullius tanta eſt virtutis claritas,

ut eam elatio non obſcuret. Melius quidem eſſe nomen bonum, quàm divitias multas, Hebræorum Sapiens dixit; ſed & illud addidit: *Nomen impiorum putreſcet.* Quid proſunt adulantum ſuſurri, quid blanditiis aut fictionibus emptum nomen; ſi intus obſtrepit conſcientia? Numquam vel amanti credideris, vel ſperanti.

g *mul: omi-nùs adu-latio,*

At ego ſic famæ confido, ut & funeri meo laudationem ſperem. Nempe philomelam ſurdo, gloriam apud poſteros, teſtimonium ab ignotis. Non refert itaque, quid de te alii cenſeant, ſed quid tu. Ignorantibus credere, quid eſt aliud, quàm volentem falli? Eſt intus in animâ teſtis incorruptior: illum interroga, illi crede. favent alii, falluntque: & dubium non eſt, quin hic te de vitiis convincet, ſi juſtus es arbiter.

h *aut fama poſthuma:*

i *ſed ſi falſa eſt,*

Quid ergo? non te dici pudet quod non es? aut non times ne dicare quod es? At meritò potes: hoc enim ſi evenerit, pejùs multò tecum agi intelliges, quàm ſi olim nominis boni gloriâ caruiſſes. Peſſima eſt optimorum corruptio. Verum itaque quod bono de nomine Lemma prædixit:

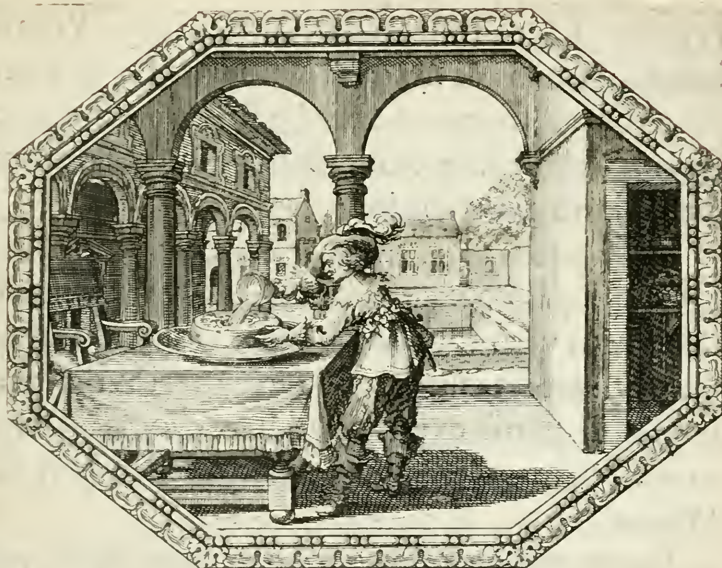
l *graviùs officit.*

Sæpè malum genuit.

VA-

VANITAS.

Lauta fames.

VERITAS.

Vermium penus.

VERITAS.

m *Si ſtultū, modico vino è caſeo vermes producere;*

OFFENDIT me, non ita nuper, brutum ventris ſui mancipium, homo; qui, quòd me vili caſeo ingentis pretii vinum invergentem cerneret, Quid rerum agis? ait. Cui ego: Vermibus educendis, & educandis ſtudeo. Et quis pro ſucceſſu vadimonium dixit? infit. Experientia, refero. Tum ille ſubridens, Inſigne verò ſtudium, ait, inſignis experientia.

Stulta, penum ſtultâ vermibus arte ſtruis.

Ego ſanè palato meo cupedias excogitare mavelim, quàm vermibus. Itáne verò? inquam. & aliud facere te credis, cùm è cælo, terrâ, mari Sybariticas copias in famis expugnationem evocas? Certè, non vides manticæ, quod in tergo eſt. Quid ita? Dicam.

Si arte, nec omnibus notâ, nec injucundâ, vermibus è caſeo producendis, aliquot maſsici guttulas profundere, te judice, ſtultum eſt;

n *inſanum eſt, patrimonium ſanitatemq́; prodigere.*

Dic, quibus Anticyris caput eſt ſanabile,

quod non Palatinum modò dolium, ſed ſæcularis inſuper parſimoniæ fructus non parcos profundit; & quod ſtultius eſt, ſibi tremulas manus, lippientes oculos, purulentas gingivas, vacillantes dentes, cretatos pedes, grave-olentem ſpiritum,

pectori

pectori phthiſin, hydropem ventri, mortem corpori, infernum animæ, immodicis ſumptibus ambit & comparat, ut è cadavere ſuo vermes & producat uberiùs, & lautiùs educet? Nullus profectò. Et tamen, niſi ejuſmodi te dementiæ convicero, de injuriâ mecum expoſtula.

Dic, amabò te, quò tibi tot obſonatores, cetarii, ſalarii, lactarii, cupediarii? Quò cibus tot fartorum manibus, tot lixarum ſudoribus irroratus? Non aliò certè, quàm ut Archi-magirus ſtomachus, tot ſordium, tot corruptionum colluvie inſtructus, citiùs te in tumulo vermibus condat ac condiat. [o] *in epulas omnis generis,*

Deinde, quò jentacula, prandia, merendæ, cœnæ, pocœnia, non paſſerina, non cynica, non ſtataria; ſed recta, ſed opipara, ſed Capitolina? Præterea, quò bubula, ovilla, vitulina, ſuilla, aprugna, ferina, elixa, toſta, frixa, aſſa, ſalita, infumata? Quò pipiones, ficedulæ, alaudæ, perdices, ſturni, capi, æſalones, phaſiani, attagenes? Quò oſtrea, aſtaci, encraſicholi, cynogloſſi, ſcombri, ſalares, ſoleæ? Quò tot coliphia, artocreæ, ſtreblitæ, hypotrimmata, pulmenta, illinctus, moreta, embammata, ozypora? Quò denique tam innumerus eduliorum exercitus? Quò tam immenſa lancium caſtra? An, ut ab uno milite ſtomacho expugnentur hæc omnia? aut ne fami domandæ deſint omnis generis arma, cui unum, vel Epicuro judice, ſatis eſt? [p] *ſuperfluas,*

Quor-

q *ut lautiùs è cadavere tuo vermes alas.* Quorſum igitur hæc omnia? Vis dicam? Timet, mihi crede, cum Apitio, inſanus fortunæ tuæ decoctor ſtomachus, ne ſi diutiùs ſupervivas, non ſuperſit, quod in cœnas ejuſmodi conferas, ſymbolum; adeoq́ue te morti quàm citiſsimè immolatum vult: & ut ne vel in tumulo annona deſit, bellum cælo, terris, mari ad internecionem indicit, & ex omnibus elementorum ſpoliis ſaliare tropæum erigit; ut totum ſe in cupediarum penum convertat, non ſibi, ſed vermibus.

Non jocor tecum. Scis, etſi fortè diſsimules, te illi convivio præparatam eſcam, & forſitan jam cœnæ tempus inſtare; ſanè autem jam longiùs abeſſe non poſſe: nam & brevis eſt lux, famelicię convivæ, &, quæ menſam tuis impenſis inſtruit, mors impigra. An porrò, quia dapibus exquiſitis frueris (ut malè loqui ſoles, ſed tamen affectui tuo propriè) ideò magis tibi, quàm duro agricolæ, vermes parcent? Imò verò, ſi, Philoſopho teſte, peſſima eſt optimorũ corruptio, & plures te obruent, & molliore cibo veſcentur avidiùs.

Vide modò, quis noſtrûm ſtultâ magis arte vermibus penum inſtruat; atque illud ex me gaſtrophilis tuis refer, Nihil eſſe lautam famem, niſi vermium penum.

VA-

VANITAS.

Pretiosa sitis.

VERITAS.

Accenditur, ut extinguatur.

VERITAS.

r Accenditur viva calx ut extinguatur:

RIDERE parabat Calcarium Canopus quidam: ſed Davum quærens, Oedipum reperit. Rogat, ecquid infuſâ frigidâ calcem accendat. Vt extinguam, inquit alter. At Canopus, Quis te hanc,ait, extinguendi methodum docuit? Tu ipſe,refert Calcarius. Egóne? calcariam profectò nec intellexi umquam,nec exercui. Imò verò tu. Negas? jam fatebere; paucula tantùm, quæ te rogatum volo,reſponſo dignare.

ſ ſic hodie omni modo

Cur in ſympoſiis circumpotitas? cur amyſtide heminas ducis,& ſextarios? cur vini immodicus, uſque eò te ingurgitas, ut dubium ſit, an plus bibas,an evomas,an profundas? An,ut humanus videare convivis? Non id exiſtimo; niſi fortè credas, tum demum quempiam humanum cenſeri, cùm vino utitur,non ratione; cùm hominẽ exuit, belluam induit; imò infra belluas (quarum ultra ſitim potus non eſt)turpiſsimè ſe abjicit; cùm denique ſalutis ſpecie, ſe ſuoſque non minùs orbos pecuniâ,quàm vitiis obrutos, Bacchi veneno enecat. Credat hoc Iudæus apella.

Ecquid igitur ita pergræcaris? Vt ſitim extinguam; hoc natura dictat, hoc ratio. Itáne verò? Ergóne non extingueretur ſitis, niſi in orbem biberes?

beres? nisi periculo certares & amystide? nisi plus effunderes, quàm potares? nisi suum dolio munus eriperes? Vix binas amphoras capit stomachus, & cadum facis. Hoccine natura dictat, & ratio? hoc sitim extinguere est? an, ut extinguas, accendere? Tuos hîc commilitones, barathrones inquam illos, & merissimas vini spongias appello; imò guttur tuum, quod numquam non vino madet, & tamen etiam modò siti exarescit.

Clariùs tecum agam. Quid cerevisiæ siceram, siceræ mustum, musto vinum molle, molli præcium, præcio hornum, horno edentulum, edentulo Belnense, Rhenanum, Arvisium, Falernum, Iberum, Aromaticum, & his omnibus ipsum Liberi florem, non sine vitello, aut butyri turundulâ, aut obluctante gobio superingeris? Vt sitim exstinguam. Vt extinguas? At accendi pretio sitis consuevit. Quis hoc asserit? Idem qui negat.

[t] *& genere potiùs certatur;*

[u] *non ad extinguẽdam sitim,*

Dic, sodes; si quis te ex combibonibus tuis ad vinum non minùs nobile quàm pretiosum vocet; si ad omnia, quæ variis ex provinciis non sine ingenti sumptu deferuntur, potionum genera invitet; an non hic verè sitim tuam accendet, ut exstinguat? Nega, si potes. Quid igitur aliud tantâ potûs varietate aucuparis, quàm alteram ex alterâ sitim? Hoc verò quid aliud est, quàm accendere sitim, ut extinguas? Nihil profectò. Quantò tutiùs

[x] *sed ad accendendam;*

eam unicum vini genus, illudque debile, vel dilutum extingueret? ne dicam, purus frigidæ rivus.

y maximè cùm tabacum bibitur, & vinum adustum.

Finio, si priùs duo te rogavero. Cur in pocœniis eliquato per ignem vini latice tibi guttur aduris, & ilia?

Cur mox à vino juvat indulgere tabaco,
Eque tubo genitas haurire & reddere nubes?

Vt sitim extinguam. Deus bone! & hoc guttur illud asserit, quod hæc immodici caloris pocula in novam continuò sitim accendunt? Sed demus hoc gustui tuo, demus affectui; utaris etiam calidis ejusmodi potionibus, ut sitim extinguas: at negare certè non potes, magis eam tantis æstibus inflammari, quàm extingui. Hoc igitur vel à gutture tuo mecum disce, evenire calci meæ, quod pretiosæ siti tuæ: *Accenditur, ut extinguatur.*

VANITAS.

Splendidum conuiuium.

VERITAS.

Omnia pompa.

VERITAS.

An ridere me deceat, an flere, multum ambigo. Vtrumque faciam, ne errem in alterutro.

z Vt in magnifico funere

Vides hæc templi ac ædium, levidensâ & holoſerico prætenſa limina? Vides hæc novi hominis, cui plus divitiarum, quàm generoſi ſanguinis, aut famæ fuit, iniquiſſima juſta? Vides ſupina ſigna? pronas haſtas? Vides equorum lugubres phaleras? Vides hoc galeæ, chirothecarum, calcarium, enſis, ſagi, & inſignium funebre tropæum? Vides copioſi luminis inſolentem ſplendorem? Vides conſanguineorum, vides affinium, vides amicorum frequentiam? Vides, ut ferales hi vultures, plus exuviis quàm precibus adſpirent? Vides, ut inter ſe capita conferant, conſulantque, quî rem ſuam commodiùs augeant, quî defuncti pia legata, quî ſacrificia, quî eleëmoſynas reſcindant? Illorum certè judicio nimiùm animæ ſuæ tribuit, parum funeri, parum ſuperbiæ.

a omnia pompam ſpectant, non animam:

——— *Dant ſcilicet omnia pompæ,*
Nil animæ. ———

Quis non mecum vanitatem hanc rideat? quis non fleat?

Verùm, eſt & alia riſu lacrimiſque digniſſima,

quam ejuſmodiglorioſi milites ſolennes inter epulas, ne dicam, ferales inter delicias, quotidie nobis exhibent.

Fatigant precibus ſtulti ſtultæ ſollicitudinis ſervi, Proceres aliquot; & à negotiis honeſtioribus abſtractos, honorifico tædio, unum in locum cogunt. Exulant hîc leges ſumptuariæ: Taliarchæ ſunt Philoxenus, Apicius, Vitellius: ſtant Chinenſium more ſuperingeſtæ lancibus lances: diceres pyramides triumphanti ſtrui, non epulas convivæ; nec quidquam vel Archeſtrati gaſtrologia deſideret. [b] *ſic in ſplendido convivio,*

Quorſum hæc omnia? An, ut multos ventres damnoſis ſarcinis obruant, ambitioſâ ſemper nauſeâ? At eorum plurimi aut meliùs vacui manerent, aut gratiùs domi arbitrio ſuo implerentur. Moleſtus quidem creditor venter eſt, ſed parvo dimittitur. An, ne faſtidioſa guſtûs titillatio utcumque lenteſcat? Sed copiæ ſolet eſſe vicina ſatietas, ſatietati faſtidium. [c] *quod procul dubio faſtidium parit,*

Adde, quòd convivarum conditio querula eſt, multúmque difficilis. Raró inter illos convenit. Si tres, Satyrico teſte, diſſident; quid viginti? Vix ſine tacitis ſaltè abeunt lamentis. Illud gelidum, illud intempeſtivum, hoc lacerum, hoc crudum fuit, aut certè lautiùs condiri potuit. Verbo dicam, in viſcerationibus hiſce omnes nimium habent, & nemo ſatis. [d] *querelas,* [e] *obloquia,*

Quor-

Quorſum igitur, quod ubique rariſſimum, unâ in menſâ frequentiſſimum viſitur? Quorſum aurei panes, aurea obſonia, & ingens vis margaritarum aceto ſubacta, delicatiſſimis pulmentis adſpergitur? Quorſum nihil non argenteis lancibus apponitur? An quia, ut Heliogabalus volebat, rerum pretium orexis eſt convivarum? At profectò, famem cibo expleri Midas docet, non pretio. An, ut convivio gloriam quærant? Inſignis verò gloria, inſignis ambitio; coquum fieri, ut gulæ complaceas alienæ: ut uſque ad amentis impenſæ profluvium prodigus, his tædio, illis riſui, tibi damno ſis.

f *damna;*

Sed in philitiis hiſce ſolam charitatem ſpectamus, inquiunt. Veriùs caritatem dicerent. Si enim charitatem ſpectant; cur, qui à ſaturis epulonibus decidui panis fruſtulum Lazarus orat, non exorat? Cur non ſtatim à prandio domus panditur, ut pauperi panis detur? Imò finge, poſtridie unum aliquem convivarum tantulo egere, quanti ſua conſtitit paropſis: numquam id à convivii domini impetrabit. Nempe non id aliorum fami præſtant, ſed famæ ſuæ,

g *nec pauperi patet.*

h *Omnia famæ dantur, non fami, aut animæ.*

——— Dant ſcilicet omnia pompæ,
Nil animæ. ———

Quis non hanc quoque gloriam rideat? quis non fleat infamiam?

VA-

VANITAS.

Frequens comeſſatio.

VERITAS.

Multiplex inſania.

VERITAS.

ì *Multa sunt, & malæ fatuorum insaniæ:* MENSIS est, ex quo in Morotrophio, præsente me, soluta sunt pleraque fatuorum ergastula, ut populo, qui encæniorum gratiâ frequens affluxerat, ludos darent. Deus bone! quas non ibi comœdias, quas non tragœdias, quæ non amentiæ ludibria vidimus?

l *plures & pejores comessatorum.* Sed nihil ad ea, quæ barathrones aliquot eâdem in viciniâ, etiam id temporis, nobis exhibuére. Variam quidem non minùs hi, quàm isti, insaniam insaniebant; sed pessimam longè comessatores. Vtrosque conferam, tu judica.

m *Fatuus utrem sordibus strangulat,* Erat inter lymphaticos illos non-nemo, qui ingentes sordium cumulos, quos undique corrasos improbo labore congesserat, in utriculum eâ vi cogere niteretur, ut illæ, mox angustias perosæ, majore vehementiâ in apertum erumperent; & non modò ergastularium suum, sed adsessores insuper aliquot conspurcarent.

n *comessator stomachum.* At inter hos pamphagos, plurimos erat videre, qui pecudum, qui volucrum, leguminumque cadavera, qui fruticum lacrymas, sudores, excrementa, qui terræ saniem, qui maris spumam, fungos inquam & ostrea (quibus non absimile pectoris nostri rheuma detestamur) quin etiam, qui latrinarum

narum collicias (ſic enim tomaculum, ſic farcimina, ſic apexabones, ſic inſiſia, phaliſcoſque ventres vocari merito poſſe, ratio dictat) omnibus è popinis, ſtulto planè pernicioſoque ſtudio, compararant. Vix ſiquidem illorum quiſpiam aſymbolus fuerat. Nec illud modò; ſed omnem hanc colluviem, jam aceto, oleo, cereviſiâ, vino, butyro, omphacioque maceratam, & arte & Marte exiguæ capacitatis ventriculo ſic ingerere certabant, ut in poſterum recuſans officium condi ſtomachus, ultrò promi munus invaderet; herumque ſuum, cum ceteris gulonibus, partim ſordibus, partim fœtore perfunderet.

Iſthîc phreneticus quidam, quòd amphoram ſe vellet, continuè ſibi omnis generis liquores infundi rogabat: hîc verò complures ita ſe potu ſtrangulaverant, ut niſi ſe dolia crediſſent, & vino magis parſuros fuiſſe certum ſit, & ſibi.

o *Fatuus amphorã ſe credit,*

p *comeſſator doliũ.*

Bibebat iſthîc lunaticus aquam, & vinum putabat: at hîc ebrius mortem, & ſalutem vocabat; indignè ferens, non omnes eodem ſecum ſtudio duci.

q *Fatuus aquam pro vino bibit,*

r *comeſſator mortẽ pro ſalute.*

Tentabat iſthîc alter alteri alapam infringere; ſed delirante cerebro, manus quoque aberrabat. Quid ad hæc atrabiliarius alter? non ſecùs, ac ſi alieni erroris pœnitudine duceretur, ut injuriam avertat, ipſe ſibi injurioſis unguibus faciem vul-

ſ *Fatuus iratus in corpus ſuũ ſævit,*

 nerat.

nerat. Potéſtne quid ſtultius excogitari? Poteſt. Helluones hos conſule, & intelliges.

t *comeſſator in animam.* Impetebatur illorum aliquis convitiis à ſocio, cui jam vinum cornua fecerat; quodque prohiberetur animam ſuam per convitiatoris latus, non unâ morte, perimere; mox ipſe ultroneis in ſe plagis ſævire, genas convellere, ſolo corpus allidere, & quod caput eſt, neminẽ odio majore proſequi, quàm ſuæ ſalutis amicum. Nondum ſatis.

u *Fatuus ollam procatur;* Vidi item in morotrophio non-neminem, qui ollam, ut amores ſuos, amplexus, candidulam ſuam millies nuncupabat, licet eam pice nigram magis, ſexcenties experiretur. Nec illud modò; ſed inſulſis illius oſculis & uſque & uſque inhiabat, numquam ejuſmodi deliciarum ſatur. ſic nigricantis ſuæ Candidulæ nivibus inæſtuabat.

x *comeſſator feminam ollâ nigram magis, & candidam putat ac formoſam.* At in tabernâ diverſoriâ vidi, qui ſtatim à mensâ (ſolet enim mox Veneri facere, qui ventri) vidi, inquam, qui Blattæ ſuæ immoriebatur amplexibus, & recepto ſubinde ſpiritu, alia illi ex aliis baſiorum millia figere non deſinebat, numquam non ejuſmodi ſordium novus; ignarus tamen, tot ſe peccati maculis inquinari, quot votis, quot oſculis Blattam ſuam appetebat. Columbulam vocabat, & referebat corvum; laudabat crines, & vermiculoſi erant; frontem, & inviſibilis; oculos, & lippi; naſum, & ſimus; nares, & mucoſæ; genas,

&

& bucculentæ; dentes, & putidi; manus, & squarrosæ, unguibusque promissis vulturum ungulis non absimiles.

Quid multis? Isthic amentes inconditis clamoribus impluvium personantes, jam coniscare, jam vitulari, jam mutuis inequitare tergoribus, jam ad modulos cerebri, extra chorum saltantis, choros ducere conspiciebantur.

y Fatuus belluis se assimilat,

Hîc verò gestiebant combibones baubare cum canibus, mugire cum tauris, rudere cum asinis, grunnire cum porcis, coaxare cum ranis, cum simiis denique ad craticulæ psalterium, ad cacabi crotalum, ad nasi tibiam, barbaro sigmate circumflecti.

z assimilat & comessator.

Et neget quispiam, frequentem comessationem meritò multiplicem insaniam nuncupari? Minimè gentium. Si tamen quis infitias iverit, audiat quæ subjungo.

Si unum reperis inter hos pepones, qui paleâ vinctus, Herculeo se nodo teneri existimet. reperies ebriosorum quàm plurimos ita stultè comessandi consuetudine alligari, ut nec prece nec pretio iis expediri possint: & tamen nihil, Apostolo teste, peccata sunt, nisi paleæ meræ.

a Vterque se paleâ vinctum credit indissolubiliter.

Prætereà, si apud illos invenis, qui cerebri vitio, Regem se putet, cùm lixa sit; invenit & in plateis Brugensibus Philippus, inter Flandriæ Comites

b Vterque Regem se arbitratur.

 non

non injuriâ Bonus, rusticum non minoris insaniæ reum. Illius enim jussu lecto, vestibus, mensâ, famulitio, musicâ, ceterisque Principis deliciis inter crapulam usus, Principatum, quem tenuisse se crediderat ebrius, sobrius amissum requisivit, & doluit.

c *Fatuus denique naves omnes suas putat.*

d *comessator verò domum in navẽ conversam Agrigenti.*

Si apud illos denique habes, qui, cum notissimo Græcis Sannâ, præ navium curâ, quam sibi falsò arrogat, verè suus non sit: habes & Agrigenti comessatores aliquot, qui, vini fraude, domum in navem commutatam sibi persuadentes, tam diu in sicco naufragium timuerunt, dum ratis sublevandæ laboribus impares, oneri somnoque succumberent.

Verùm, ut comœdiam hanc fusiùs spectes; accipe, quos, genis adhuc investibus, eâ de re versiculos cecini: sed Poëtæ compatere, dum Helluones rides.

Massica qui sensus negat & subducere census,
Audiat hæc, pridem quæ meruere fidem.
Nyctilco potum plebs fecerat ebria votum,
Et jugi rediens iverat orbe triens:
Cùm domus hæc inter, Vertigine judice, linter,
Fitque Tarentinus ipsa platea sinus.
Nec mora; qui lætus nova surgit in Orgia cœtus,
Excutit in typhos orbe ruente scyphos;
Dumque calix fusus, jam factus Aquarius, usus

Insoliti

Insoliti plenas proluit imbre genas;
Clamat hic: Heu! fœdis quantus ruit imber ab Hœdis,
Quamque repentinas depluit aura minas!
Ergo, quod incautis suadet Tethis excita nautis,
Cùm sit vita scopus, quisque capessit opus.
Sudat hic extremos in marmore ducere remos;
Et, ferat ut quid opis, ingemit usque scopis.
Cætera at hinc pubes cernens tenebrescere nubes,
Quid nox ista trahit? quanta minatur? ait.
Euclide hic vino, quò consulat astra, camino
Emicat ut malo, sed gravis æthra salo:
Nam quocumque genas, oculorum aut flectit habenas,
Non videt ulla vagis sidera læta plagis.
Ille ut torrentem castiget transtra tegentem,
Néve stet iratæ Thetyos unda rate;
Occupat ingestâ clathrorum pervia testâ,
Et quæ damna pavet, quâ valet arte, cavet.
Tum, sibi qui sedem Vulcani fecerat ædem,
Primaque cui solùm discere cura polum;
Auribus attentis, quæ sit fiducia ventis,
Haurit, at ignotis personat aura notis.
Ergo oculi miros contorquet in omnia gyros;
Sed capit ignaros facta culina Pharos.
Nam quia vicinâ rutilat scintilla coquinâ,
Æquoris in pacem credit adesse facem.
Mox sociis, Error procul hinc, ait, hinc fuge terror;
In nostrum ecce venit stella Lacæna zenith.

Attamen

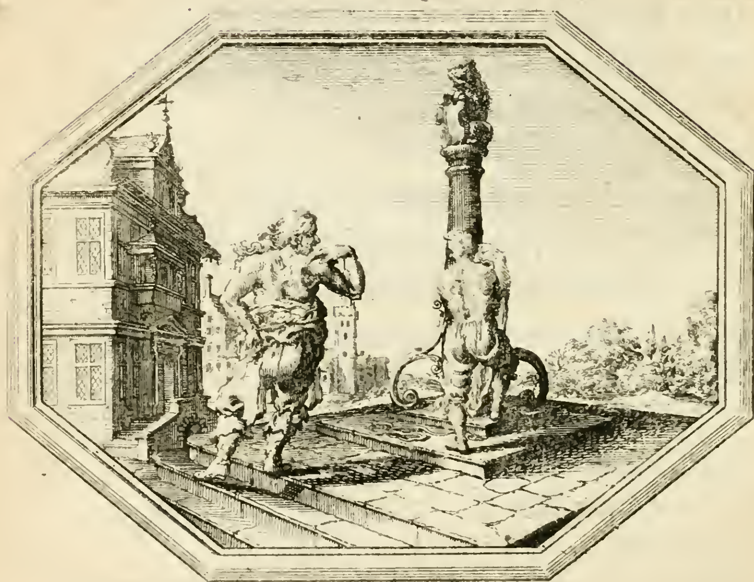
Attamen apta ſalo quæro dum ſidera malo,
Viſa graves pinus non ita ferre ſinus.
Scilicet, infeſtus dum nos circumlatrat æſtus,
Nunc ratis æqua ſolo, nunc ſtetit æqua polo.
Nec mora; deſcendit, hypogæaque ad intima tendit,
Vt ſciat, an navis fortè ſaburra gravis.
Viſa gravis nimis eſt. Quid agat? opus improba vis eſt.
Inſonat: Ad clades turba ſodalis ades.
Diſjicit illa moram, ac dimenſa ſuo pede proram,
Clamat: Vt impegit, ſi malè crura regit!
Ad quos ſecuris exercitus undique curis,
Talia cum fletu dicit, agente metu:
Hei mihi! quàm diras in nos mare deſpuit iras!
Hinc navim unda cavat, inde ſaburra gravat.
Cernitis, ut vergat puppis, noſque in mare mergat:
Ite, labore pari tradite vecta mari.
Hæc ubi; prudentem ſequitur plebs cætera mentem,
Moxque ſuum pronus quiſque capeſsit onus.
Hic menſam, hic ſedes, totas legit iſte per ædes
Scamna, plateari præcipitanda mari.
Ille timens hirtis ſcopulis occurrere ſyrtis;
Cui mare nos tradit? Quid ratis, inquit, adit?
Machina quænam illa eſt? mox alter: Diffuge, Scylla eſt;
Egreſſuſque domo cetus habetur homo.
Hos falſo potus dum ſuſcitat æquore motus,
Apparat auctores Prætor adire fores.
Hunc ubi conſpexit plebs ebria, in omina flexit,

Et maris Ægæum credidit esse Deum:
Sic quoque lictores Divos putat esse minores;
Aëre nam stridens creditur hasta tridens.
Ergo statim exertis in fervida vota lacertis,
Pars velut unda tremit, pars sua fata gemit;
Frangat & ut fluctus Deus, irritamina luctûs,
Quot sitit unda neces, tot bibit aura preces.
Cernis in infernas ruat ut tua turba cavernas,
Et gemat iratis fluctibus ægra ratis?
Ecce subit plenis puppim Tethis incita venis,
Et quàm lata patet, æquore tota scatet.
O Neptune! precor, tumidum defervеat æquor;
Supplicibusque Dii mentibus esse pii.
Ridet, ubi hæc cernit Prætor: nam, qui omnia spernit,
Rideat hæc lato splene vel ipse Cato.
Ast illos, tecti sine lege, vel ordine lecti,
Quod gravis acta dies, occupat alta quies.
Hæc cerebri mœstum Bacchi cum fluctibus æstum,
Quem Potina creat, denique pace beat.

Vtrosque contuli, utrosque nunc judica; & frequentem comessationem nullo, nisi multiplicis insaniæ, pretio æstimari posse, nega si potes.

VANITAS.

Splendida vestis.

VERITAS.

Infamis gloria.

VE-

VERITAS.

Et meritò: quid enim est, eximio vestium cultu efferri; nisi, cum hoc reo, de præsigni infamiæ notâ gloriari? Vt stigmatis, sic vestium parens culpa est. Non esset hic mastigia cauterii reus, nisi priùs noxæ fuisset: nec primorum parentum deberet, etiam inter posteros, vestibus obtegi pudor; nisi crimen olim eorum oculos reserasset. Et tamen insanire jam creditur, qui stigmate superbit; & præ ceteris sapere, qui insolenti vestium luxu insanit.

e Gloria de vestibus.

f est gloria de stigmate:

Mulctarunt olim curiosos rerum novarum auctores exilio Græci; at Scythæ etiam morte: nos verò non modò solennes istius amentiæ simulacra, pupos; sed ipsos insuper vitiorum magistros, ab exteris nationibus, in patriæ nostræ perniciem, advocamus. Quid dico advocamus? ipso pauperum censu (ad quos enim superflua nostra, nisi ad pauperes spectant?) triobolares ejusmodi nebulones luculenter alimus: quò commodiùs scilicet omnium gentium vitia cum vestibus induamus. Infamis profectò gloria.

g insolens tamen ubique vestium studium,

Et tamen dubites, an vaniùs hi magistri doceant, an discipuli discant: adeò jam nihil inter mimos, Ducesque; inter scorta, & matronas ad-

h insolens varietas

ſpectu intereſt. Vbi nudum inter omnis generis materias Belgam ſtatueris, forficibus inſtrue; & tum priùs illum è voto veſtieris. Citiùs enim accommodam lunę quovis tempore lacernam feceris, quàm Belgæ veſtem. Tanta eſt illi modò colorum habituumq́ue varietas.

i *in pileis,* Si pileos ſpectas: ſunt repandi, acuti, villoſi, leves, molles, rigidi, tenues, denſi, limbis latè ſpargentibus, reciſis, mediis, fune jam neglecto, jam divite, jam nullo. Superaddunt & plumas leviculi, quaſi alis indigeant, ut ſe ſuo faſtu ſupervolent.

l *in collaribus,* Si colli lacinias intueris: exſurgunt, jacent, neglectim ad cingulũ defluunt, humeris ſtudioſè circumflectuntur, guttur ſtrangulant, tot è filo nexibus illaqueantur, ut animarum aucupio; tot plicis complicibus implicantur in cornua, ut lunaticis adaptari non dubites: in feminis verò tam manifeſtis hiatibus uberum carnes proſtituunt, ut macelli januam cenſeas, aut certò proſtibuli. Armantur in hyemem calceis pedes, chirothecis manus, ubera autem perilluſtri ſindone dumtaxat in ſpeciem: ſic ignem ſpirant, ſic urunt acriùs, & incautos, dum retibus hiſce teguntur ſimul ac reteguntur, velut ex inſidiis graviùs feriunt.

m *in thoracibus,* Si thoraces: nunc eos in orbem, nunc in acutum finiunt, ſtringunt, laxant, deprimunt, protrudunt: n *in manicis,* manicas adhibent, jam in manum projectas, jam in

in brachium retortas, jam tot ſuperinſtructis, ad indignationem materiæ, labyrinthis involutas, ut ſe & materiam in illis perdere voluiſſe non dubites. Quid plura? contrahunt ad incommodum, laxant ad prodigium, claudunt undique, ſecant undique; quò, veluti follibus, ventum liberiùs accipiant reddantque.

Quid de caligis dicam? videbis ad malleolos uſque pendulas, adſtrictas ſupra genua, adeò tenaciter femori affixas, ut pudorem proſtituant: pellem putes, niſi color diſſuadeat; non raró tam fluidas, ut totam braccatam Galliam in unas migraſſe caligas facilè credas. [o] *in caligis.*

Quid de tibialibus? ſunt ad tibias coacta, neglectim rugoſa, ſibi mutuò inſepulta, faſciis nunc in roſam conglobatis, nunc in ſtrophei ſpeciem fluidis, & dente non modico calceos quaſi admordentibus; vela dicas, non ligulas. [p] *in tibialibus,*

Ad calceos quod attinet: diſplicent integri, placent mutuli; quò citiùs ſcilicet pereant, pedemque vel in hyeme refrigerent. Paucis; cuique, pro voto mentiendæ ſtaturæ, calcaneus eminet. Quin habent & ſuas ocreæ crepidas, habent & caligas, queîs troſſuli noſtri, etiam pedites, lembos & rhedas inequitant. Tam inſolens ubique de concinnando ſtigmate pugna eſt. [q] *in calceis,*

Quid, quòd & pretio certatur, quis amplius de [r] *quin & pretio certatur;*

peccati pœnâ circumferat? Belgis Britanni, Belgis Iberi, Belgis Perſæ, Belgis Seres, Belgis Indi, lanificant, pectunt, nent, texunt, purpurant. Excidit nimirum Deo coccineas oves condere, quò fimum purpurâ Belgæ tegerent.

ſ & infame infamiâ hac non gloriari. Plus dicam: infame eſt, hac infamiâ non efferri; nec inſignis habetur, niſi qui ejuſmodi pudoris hederas, inſolentiæ vexilla, animarum retia circumfert. Et tamen quid è capſulâ & ſpeculo firmum ſperes? quid ab effeminatis virile? quid à pupis ſolidi? quibus, ſi totum in veſtibus ingenium eſt, quid exſpectes à cerebro? Perperàm certè aſinum à frænis aureis equum vocites.

Rectè itaque Epulonis Euangelici, etiam in veſtibus, luxum damnavit, qui falli non poteſt, Deus: rectè veri Doctor Angelicus, Thomas, dixit: Qui gloriatur de veſte, ſimilis eſt glorianti de cauteriis; quia per peccatum Adæ uſus veſtium introductus eſt.

VANITAS.

Odorum fragrantia.

VERITAS.

Inanis ſaturitas.

VE-

VERITAS.

t *Pascit coquum culinæ nidor,*

QVIN annuis invitanti te, mi Gastrologe? vocat, en, socius, vocant epulæ. Horreo. Quid? Cibos: familiares tuos scilicet, ac necessarios. Sic est. Quid ita? Satur sum. Imò jejunus. Satur tamen. Inaniis credo. Rem acu tetigisti. Tam potens enim me dapum, quas vides, nidor afflavit, ut, expleto ad naveam usque stomacho, famem omnem expulerit.

u *sed inaniis.* x *Pascunt etiam effeminatos odoramēta:*

Inanis profectò saturitas. Non inficior, sed primis tamen imisque communis: hi quippe tabaco vivunt, illi pascuntur odoribus pretiosis; utrique fumo, sed vaniùs illi: corporeis siquidem rebus stomachus expleri potest, non item animus. Immensi enim Dei capax, immortalis anima creatis omnibus occupari potest, repleri non potest, nedum odoribus.

y *sed vanè magis,*

Et tamen, quæ mortalium vanitas est, eò vesaniæ porcos suos (procos inquam, semper hîc erro) inanis illa saturitas adegit, ut eorum plurimi se potiùs, quàm illam, perdere maluerint. Quamvis enim Roma, &, quam Græcorum Romam propè dixerim, Lacedæmon, huic pesti ex Asiâ venienti, quasi armatæ hostium legioni ferreis moribus at-

z *& vitiosè,*

que edictis obstiterint; ad extremum tamen mol-

lis

lis unguentorum, ſimulque vitiorum acies fefellit excubias, in Europam tranſiit, & fortiſſimas gentes vicit.

Sed quoniam ſingula proſequi longum eſt, ex uno de reliquis conjecturam facite. In medio bellorum æſtu, cruento cum exercitu unctus eſt Hannibal; penetrarunt unguenta, ſed magis vitia: itaque enervati Ducis, ac militum, quorum tam ſtupenda primordia fuerant, qualis decuit, exitus fuit. Quid plura? non-nemini vitam hic luxus eripuit, multis famam, virtutem omnibus. Sed hi nimirum communi ſæculi ſui vitio peccarunt, nos cujuſlibet proprio.

At vitia tamen perquam accommodè, inquis, celat odorum fragrantia. Benè eſt: hoc nempe nominis error augurabatur, cùm ejuſmodi ſordium procos, porcos appellavi. Sed & multum falleris: non celat vitium compoſitus odor; ſed aut conſpectum magis reddit, aut ad minus ſuſpectum. unde illud: a *& putidè.*

Non benè ſemper olet, qui benè ſemper olet.

Verùm Magdalenam cum Phariſæo accuſas, inquies, & Chriſtum criminis arguis. Quin verò, & illam abſolvo, & hunc veneror. Admiſit quidem præſtantiſſimos Magdalenæ odores & unguenta, qui omnem mollitiem animorum, omnes corporis illecebras exſtincturus advenerat, Chriſtus; b *Laudat in Magdalenâ non odores Christus.*

c *sed pietatem.* ſtus; aſt non unguento, ſed pietate delectatus eſt, ac lacrimis offerentis.

d *Deo impensè laudandus sunt.* Tu quoque tuos Deo odores conſecra, & laudibus efferam: ſparge bonæ famæ odorem hominibus, cælitibus precum, & animos addam: hic enim mentem fumus paſcit, hic Numen recreat.

e *Si abſint, non quærendi;* f *ſi affluūt, non reſpuendi, ſed modici.* Imò verò, ſi tantum odores, cùm abſunt, non requiris; cùm ultrò adſunt, non reſpuis, ut Auguſto mos fuit, non arguam: at ſi in vitium uſque illorum prodigus, corpus tuum iis quaſi condis ac ſepelis, cadaver te facis, dicam, & putredinis inſimulas, ut inani ſaturitate paſcaris.

VA-

VANITAS.

Dulcis ſymphonia.

VERITAS.

Priùs fluit quàm fuit.

VERITAS.

g *Stultus est, qui aquis nomen inscribere nititur.*

NARCISSI fatum affectas, ut video, Mopse; ita toto corpore conniteris, ut tuum fluctibus nomen inscribas: sed frustrà. Nomen quidem aquis dare poteris, at non inscribere: quidquid enim characterum primus vortex excipit, secundus obruit; atque adeò, si quid fluctibus imprimis, priùs fluit quàm fuit.

Sed non ideò ad restim tua venit amentia. Complures sunt, nec infimi quidem subsellii homines, tuo cucullo dignissimi. Audiat me, quisquis VERITATEM amat, & judicet.

h *Magna quidē vis musica*

Quantum in mortales imperium habeat Musica, quamq; suavem in animis, etiam efferatis, tyrannidem exerceat; satis omnium Poëtarum calamus, satis omnium pictorum colores loquuntur in Orpheo atque Sirenibus. Sed quòd hæc ficta creduntur, accipe potiùs quæ facta perhibentur.

Terpander à Lacedæmoniis evocatus, ut flexanimis musicæ suæ modulis, exortos non ita nuper seditionum tumultus componeret; non infeliciùs dissidentium animos demulsit, quàm aures. Nec aliter sanè Cliniam Philosophum, nec Græcorum fortissimum Achillem se sibi restituere solitos legimus.

At

At Milesius econtrà Timotheus Alexandrum non infrequenter, potentissimo citharæ suæ plectro, in belli furias alacriùs evibravit. Illud autem indubitatæ prorsus est fidei, primum gentis Hebrææ Regem, dum illi Iessæus Psaltes statis pulsibus mellitissimos temperabat cantus, non semel à maligni spiritûs intemperiis in pristinam serenitatem assertum.

Hæ, aliæque pænè supra fidem admirabiles musicæ & fidium vires, summos etiam magistratus ac Principes in tantam illius venerationem ac studium impulerunt, ut in ejusmodi VANITATIS organa fortunas ingentes, famamq; prodegerint; quo nihil est stultius. Hinc Antisthenes, cùm audisset Ismenium optimum habere tibicinem; At, inquit, est homo nequam: non enim, si probus foret, tibicen esset. Et Philippus, intelligens filium suaviùs alicui cecinisse; Non te pudet, inquit, adeò benè canere? Quid, quòd Henricus Imperator ejus nominis Tertius, illiusmodi morum pestes exilio, populusq; Ponticus etiam fustigatione mulctavit?

Huc ades modò Mopse, & tuum chorœbis hisce cucullum transcribe: pejùs nempe insaniunt, quia pretiosiùs.

Tu innoxiâ dumtaxat inscitiâ ludis, & perdis, præter operam, nihil: at illi indecoros se putant, nisi eâ decorentur insaniâ, quâ & ipsi jucundè

i *multis illam reddidit gratissimam,*

l *paucis odiosam;*

m *sed stultior tamē est, qui musicam perditè amat:*

n *fallit enim innoxiè, quæ fit aquis inscriptio;*

o *musica verò blandiendo perdit:* pereant, & alios perdant. Sic medicus nimirum ſopit antequam feriat; ſic bubulcus mulcet antè quàm mulgeat; ſic feræ cantu falluntur, & homines.

p *nec faciliùs coëxiſtunt in aëre ſoni, quàm characteres in fluctibus.* Tu fluctibus apices committis, illi ſonos aëri: ſed habet & ſuos fluctus aër, nec minùs fluxæ fidei, quàm unda; ac proinde quidquid illi inſonueris, non ſecùs atque in aquis, priùs fluit quàm fuit.

Sunt enim ſui Muſicæ characteres, ſunt notæ; eæque, pro temporis ſpatio quo canendæ ſunt, integræ, mediæ, fuſæ vocantur: ſed, quâ ratione ita nuncupari, aut in unius ſymphoniæ modulos conſonare poſſint, non video. Militant, videlicet, hîc etiam illa, quæ de triplici temporis differentiâ, ac de ſyllabarum dimenſione pereleganter, ut ſolet, & acutè diſputat Divus Aurelius.

q *Teſtis ipſa notarum notio;*

r *teſtis triplex temporis differentia;*

Etenim (ſi per injuriam temporis, minutiſſimos etiam cujuſlibet notæ articulos continuo lapſu intercipientis, ne minima quidem ita aliquando præſens eſt, ut non veriùs ſemper abeſſe deprehendatur, quàm aliquando dicatur adeſſe) quis credat plures & medias, & fuſas, ſine quibus tamen non fit Muſica, in unam vocum harmoniam ſimul poſſe confluere? Quomodo tempore convenient, quæ tempore neceſſariò differunt? aut quomodo integræ mediæque dicentur, ſi tempore ſemper conveniunt?

ſ *teſtis ipſa ſymphoniæ ratio.*

Animet

Animet itaque citharam Apollo ipſe, lyram Mercurius, Pan arundines, tibias Battalus; chelyn Italus pulſet, panduram Hiſpanus, naulium Anglus, ſit in choraulis omnibus perfecta Muſicæ ſcientia, ſit Agathonia cantio, ſit ingenioſa modulatio, ſit gratus auribus ſonus, qui modò in longum continuo ſpiritu trahatur, modò ſummâ quadam cum varietate flectatur, nunc concisâ voce diſtinguatur, nunc contortâ copuletur; ſit denique quidquid tanto labore, tantâ induſtriâ, tanto ſtudio, tot inventis inſtrumentis ars hominum excogitavit; numquam in ullius ſymphoniæ melos ita conſentient, ut non hoc protinus inter æquos illius arbitros conſtet, *Priùs fluit quàm fuit.*

VA-

VANITAS.

Saltandi gratia.

VERITAS.

A capite ad calcem te docet esse leuem.

VE-

VERITAS.

AGE Mercuri, quid ſibi vult illa, quæ tibi caput ſimul ac pedes diventilat, ala? An neſcis, ait, Deorum inprimis nuntio celeritate quàm maximâ opus eſſe? Hac ut pollere me ſcias, ala, quam vides,

t *Alæ Mercurium levem eſſe docent:*

A capite ad calcem me docet eſſe levem.

Vix hæc cum Mercurio, & ecce troſſulus quidam (advolârat credo, non venerat, adeò levis erat,) Quid tibi cum Mercurio negotii eſt? inquit, me mirare. Illum Dii, me Deorũ magiſter Amor legatum juſſit; atque adeò eâ me corporis agilitate donavit, quâ neminem nemo prætereà.

u *ſic & levem eſſe troſſulum, docet*

x *ſaltandi gratia,*

Sic ait; & eveſtigiò eâ ſe facilitate in gyrum agit, ut turbinem circumferri credas, non hominem. An cerebrum illius, an, quæ cerebrum obſederat, pluma ſola circumvolveretur, dignoſcere certè vix potui: utrumque credam, ne errem in alterutro.

y *ſpecies,*

Mox ad numeros (aulœdum quippe idem unus & choragum agebat) quaſi in aëre pendulus, pedibus aliquoties decuſſatim vibratis, tricies ut minus, ſubſilit, caditque. Exinde molliter ſe infringens, pedeſque peregrino ſigmate velut incuriè ſinuans, circumerrat, ut ebrius; accurrit, ut avidus;

recurrit, ut pavidus; ambit, ut amans; ut amens exſilit. Denique, quidquid habuit olim Cordax leve, barbarum Pyrrhica, Sicinis inſolens, id omne quàm ſcitiſſimè ſimul & citiſſimè Pantomimus hic exprimit. Ambigeres cum Horatio,

Plus illo Caſtor ſciverit, an Docilis.

Hoc credo, nec Platonem tot motuum differentias, nec Stephanionem, nec Paridem, imò nec Thimelicos omnes tot ſaltationum ineptias calluiſſe.

Iamque deſierat illi corpus circumrotari, non cerebrum; cùm ſubitò ad me converſus, Quin artem hanc, inquit, quin ſtudium prædicas?

z *genus ipſum,* Egóne inane ludibrium, honeſtis inviſum oculis, viro indignum prædicem? Ecquid, obſecrò, in choreis, quibus animorum volubilitas corpora ſecum volvit, laudabile? imò quid non ſtultum, & inſolens? Et te ipſum quidem ſtultitiæ tuæ judicem volo.

a *ridiculum prorſus,* Finge te choream cernere, neque citharœdum audire, atque ita ſtultas mulierculas, & viros mulierculis molliores, in ſilentio circumferri, redire, plaudere, ſubſilire: quid, quæſo, umquam abſurdius, quid inſanius vidiſti? Nunc motus inconditos cytharæ ſonus, aut teſtudinis (hoc eſt amentia una aliam tegit) atque adeò & honeſti magis audire volumus, & ſapientes: ne dicam choreas illas

inſidioſum

insidiosum speratæ Veneris esse præludium. Circumducuntur nempe sono stupidæ puellæ, urgentur, stringuntur, atque urbanitatis specie atteruntur, liberæ ibi manus, liberi oculi, liberæ volant voces: pedum strepitus, cantûs lenocinia, & quæ communiter his insidiis eligitur, hostis pudicitiæ, & amica scelerum nox, ludi tegmine crimen obnubunt. Vnum hoc addo, quò cetera faciliùs capias: Tolle libidinem, & choream sustuleris.

b *periculosum.*

c *parùm honestum.*

Tum ille, Mittamus hæc, inquit; & quid tibi de ea, quâ præcellere me notasti, saltandi gratiâ videatur, nunc refer. Dicam:

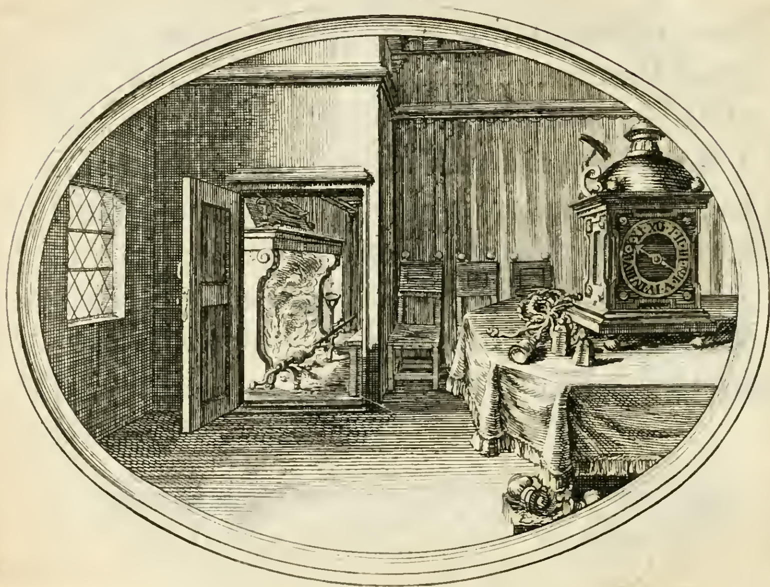
A capite ad calcem te docet esse levem.

Vix hæc ludio meus audiit, & abiit, avolavit inquam: fallor, levior erat, evanuit.

VANITAS.

Secura quies.

VERITAS.

Ipsa quies vitium est.

VERITAS.

QVID otium, quid quietem prædicas? illud vitiorum pater, hæc mater est. Laborem quidem amas, si justâ quiete gaudes; at si nimiâ, vitium; si continuâ, mortem. Brevis enim quies nô modò necessitatis est, sed etiam virtutis; si modò honesti laboris filia simul ac mater est: at si, desidis animi indulgentiâ, plus æquo succreverit, in vitium degenerat, mox etiam, si usui magistro credimus, in manifestam perniciem. d *Quies immodica vitiosa,*

Otium nempe in ferro rubiginem, in ligno cariem, in panno tineas, in domibus ruinam, in terrâ sterilitatem, in aquâ putredinem, in aëre pestilentiam generat: quid non faciet in homine? e *& ubique noxia,*

Non multis opus est. Vt in horologiis, aptoque carnibus assandis veru, sic in homine *ipsa quies vitium est.* Illic enim carnes vitiat, isthîc horas, hîc animam. Vis paucis plura? f *ut in veru & horologio, sic in homine:*

Otium naturæ pudor est, sentina familiæ, hostis artium, magister ignorantiæ, pater inopiæ, curarum prodromus, memoriæ situs, nox ingenii, pestis voluntatis, morborum fomes, leno pudicitiæ, virtutis exilium, vitiorum hospitium, Angelorum labor, dæmonum præsidium, animæ proditor, terræ probrum, cæli dolor, Numinis odium, g *omne vitium complectitur;*

hominis vivi ſepulchrum,mortui barathrum.

Et adhùc otio ita gloriari lubet, ut nemo te non modò extra tectum, ſed nec extra lectum quidem hybernis menſibus videat? An ergo vel unus omnium,quos recenſui,titulus placet? Abſit, ut eò te dementiæ adductum credam. Quid igitur in otio, quid in quiete tantopere quæris? Nullis curis,nullis laboribus fatigari. Falleris.

Nihil agendo,aut exitii manifeſtus es,aut laboribus & curis magis obnoxius. Ita ſiquidem homini naturâ comparatum eſt, ut quidquid agere nititur, quaſi adverſo æſtu lembum ſubigere cogatur; atque adeò, niſi ſi extra portum quietem ſperat, continuus in altum relapſus curas illi intendit, & periculum: ſin verò in ſolo portu quietem,quærit etiam laborem. Adverſo enim flumine non procedere,recedere eſt.

h *nec curas tollit, ſed auget.*

Quid hìc igitur te recreat? Somnus, inquis, facilis,diuturnus, placidus. Glirium deliciæ ſcilicet, & mortis imago, cui facilè ſuccumbas, nec ullus eripiat; quæ te ne ad momentum quidem tui ſimilem eſſe ſinat; ſed ſemper amplius bruti habere cogat, quàm hominis: quin,ſi placet,mors ipſa: guloſi quippe, libidinoſi, & iracundi brutis animantibus conferri ſolent, vivis tamen; at ſomno continuo ſepulti, mortuis tantùm. & hoc inſoleſcis?

i *Somnus immodicus gliriũ deliciæ,*
l *brutus potiùs,quàm humanus;*
m *quaſi mors ipſa;*

Adde,

Adde, quòd habet & ſuos quies tumultus, habet curas, habet & lacrymas. Verùm quies, inquis, ad laborem neceſſaria. Fateor; ſed interrupta, ſed brevis: nec ulla profectò acrior altiorque cogitatio, quàm nocturna, nec ulla pars temporis ſtudentibus aptior. Sed vos ea ipſa, quæ Deus, aut natura, aut ars aliqua ad obſequium dedit, in veſtrum dedecus damnumque convertitis; potum cibumque ad ebrietatem & crapulam, valetudinem ad voluptates, formam corporis ad libidinem, robur ad injurias, ingenium ad fraudes, ſcientiam ad ſuperbiam, eloquentiam ad diſcrimen, veſtitum ad pompam, otium & quietem ad vitium, ne dicam ad exitium.

n *nec neceſſarius, niſi modicus.*

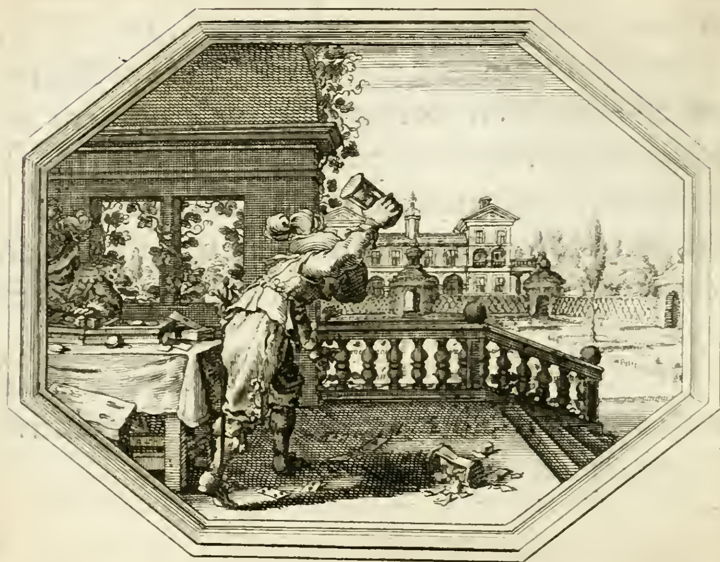
o *Sed abutimur omnibus.*

Horologium hoc itaque conſulite, conſulite veru; & mox feliciùs verum edocti exclamabitis: *Ipſa quies vitium eſt.*

VA-

VANITAS.

Frequens lusus.

VERITAS.

Temporis jactura.

VERITAS.

QVID horologia tempori-perda, quid clepſydras abjicis? Tempus & curas fallo. Imò te ipſum, dum, quod artibus omnibus pretioſius eſt, & nullis omnino reparabile, tempus perdis. Artem labor exiguus reddere amiſſam poteſt, tempus nihil. Accedit, nec artibus ipſis uti quemquam poſſe, ſi tempus deeſt. p *Mala clepſydræ jactura.*

Deus bone! momentum animi causâ perdidi, & jam horam integram vapulo. Væ illis, quibus hora quælibet non uno luſu prodigitur! q *pejor temporis.*

Væ profectò! Vt enim nihil adhuc de inæſtimabili, quam faciunt, temporis jacturâ dicam; quid, amabò te, in ludicris hiſce melioris vitæ latrociniis maſculum eſt, quid honeſtum? Quid ſunt illæ, quæ jam nullius non manibus teruntur, luſoriæ paginæ? Illuſoriæ nugæ. Pueros ridemus, ſi nullis ſumptibus frivolas è chartâ domos ædificant; & in viris feminiſque probamus, ſi chartis ejuſmodi pecunias prodigunt, & domos deſtruunt? r *Nihil maſculum, nihil honeſtum* ſ *in chartis luſoriis.*

Quid pila? Clamandi ſaltandique ludibrium. Quid alea? Fortunæ ludentis area. Quid calculi latrunculi? Simiæ ſtudium. proprium ſiquidem eſt ſimiæ, miſcere calculos, transferre, poſti illidere, inſultare adverſario, colliſis dentibus fremere, ca- t *in luſu pilæ,* u *aleæ, & latrunculorum;*

put ſcalpere, ungues rodere, ad ſummam, omnia facere quæ videntibus riſum excutiant. Et quid, precor, horũ omnium ludiones noſtri omittunt; dum ita luſu torquentur, quaſi ab illo, aut ipſorum, aut publica ſalus pendeat? Multi, credo, prælio vincerent, ſi, quam ligneis eburneiſque latrunculis ſolent, veris militibus curam impenderent.

x *ſed vana omnia.* Denique quid ludi omnes? Nihil profectò, niſi pueriles ineptiæ, curæ ſupervacuæ, ſtulta gaudia, iræ ridiculæ, furta pecuniæ, & quod caput eſt, temporis; plus dico, ſalutis.

y *Succenſuit Alexander tempus artificiosè etiam perdenti;* Succenſuit Alexander ei potiùs, quàm ut temerè ſperatum præmium largiretur, qui grana ciceris per ocellum acûs, quoties vellet, eminus trajiceret; quòd nimirum non tam laudandam hominis induſtriam, quàm damnandam inutilem pretioſi temporis jacturam cenſeret.

z *Plinius Major otiosè obambulanti.* Nec aliâ ſanè de causâ Plinius Major nepotem ſuum ambulantem videns, Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lecticâ vehebantur, aut annotabant aliquid, aut recitantem audiebant; quorum nihil ambulanti licet.

a *Quantò magis corripiendi luſores temporiperdæ;* Hæc ſi in induſtrios, aut otioſos iſti; quid ni ego ludiones illos arguam, qui tempus, quod vitæ meliori, imò æternæ impendere poſſunt, luſibus, ſi non inhoneſtis, damnoſis certè dilapidare contendunt; quaſi tam ubere illius copiâ oppriman-

tur,

tur, ut perditos se existiment, nisi tempus perdant. Cùm tamen Citticus ille Zeno olim dicere sit solitus, nullius rei penuriâ magis homines laborare, quàm temporis. Cui Democritus, Theophrastus, & Varro consonant, dum ajunt, Nihil temporis impendio pretiosius, nihil jacturâ gravius reperiri. b *quo nihil carius.*

Tempore sanè nihil doctius, nihil utilius, nihil carius. Docet omnia, comparat omnia, & unum est, quod nec gratissimus quidem reddere potest. Illius igitur jacturam quærere, inventam jactare, quæ demum amentia est? Quod flens dico, communis. Quem enim nunc mihi dabis, qui aliquod pretium tempori ponat, qui diem æstimet, qui solum tempus nostrum esse consideret, cetera aliena? c *Quanta igitur insania, de temporis jacturâ gloriari;*

Et interim tempori-perdæ hi nostri, Libet, inquiunt, ludere, donec hora prætereat. O! donec hora prætereat, quam ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miseratio conditoris indulserat. Sed veniet aliquando dies illa, veniet hora, quâ intermortuis ultimisque vocibus, lacrimis, singultibus cum Chrysaorio inducias Deum rogabunt, Vel usque manè, nec consequentur. d *quod saluti indultum,* e *& posteà requisitum fors deerit?*

VANITAS.

Fallax alea.

VERITAS.

Fallax usura.

VERITAS.

NVLLA felix usura est, nulla felix alea. Commodo tibi esse velle videtur fœnerator, & damno est; divitias alea dare, & eripit. Tuum credis, quod exactor hic obtulit, & alienum est, itaq; usuram hirudini pendis, quasi de alieno. Tuum quoque reris esse, quod talus indulsit; sed mox exactor hic improbus à te repetet, quod suum est; quin & de tuo adjicies, &, tamquam in somnis, felix esse desines.

f *Fallit usura, fallit alea;*

g *& quod donat, repetit cum fœnore:*

Cùm enim nulla sit stabilis pecunia, sed suâ rotunditate versatilis; tum illa præcipuè, quæ tesseris quæritur. Taxillorum ludus infelix est omnibus: nam & qui perdit, affligitur; & qui vincit, lucri illecebrâ in insidias trahitur. Si enim, qui talis ludunt, omnes perderent, nemo umquam luderet; nunc lucrantur aliqui, sed lucrum illud arrha damni est. Magistros odit hæc fortunæ magistra, hinc nudos videas semper; nec ullo tamen in campo magis imperat fortuna, quàm in pyrgo. Volvitur continuò fundatarum status urbium, & stabiles taxillos fore tu speres? Crede mihi, volventur assiduò, & secum in lacrymas gaudium tuum volvent. Quid enim aleæ ludus, nisi patrimonii vorago, famæ bustum, scelerum stimulus,

h *infelix est omnibus,*

i *etiam peritissimis:*

inferni via? Ne fingere me autumes, exemplis rem accipe.

l *Perdit patrimonii,* Fuit olim, qui ſeſqui-horæ ſpatio hoc luſûs genere ſedecim aureorum millia dilapidaret; fuit, qui quadragenis HS. in punctum luderet. Quin Germani adeò quondam teſſeræ dediti fuerunt; ut noviſſimo jactu de libertate contenderent. Recentius eſt, quod Paſcaſ. juſt. lib. primo de Aleâ refert.

m *libertatẽ,* Barcinone, inquit, propoſitâ ex publico mediocri pecuniâ, eâ lege, ut aleatorum, qui vinceret, eam tolleret, & qui amitteret, remo ſerviret; maximus repentè remigum numerus ſubitâ in neceſſitate conflatus eſt.

n *famam,* Nec libertatem modò prodigit alea, ſed etiam famam. Sic inventus eſt (ô infamiam!) qui teſtamento religiosè caverit, aut veriùs, impiè, ut ex oſſibus ſuis teſſeræ fierent; cute verò & membranis menſa, alveolus fritillaque, quantâ fieri poſſet diligentiâ, contegerentur. Sic Philibertus Aurantius, cùm ſua luſu decoxiſſet omnia, ad extremum etiam militum ſtipendia luſit; atque exinde rebellionis jam conceptæ metu, & urbem, & victoriam, ſummo cum dedecore, hoſti ceſſit.

o *corpus,* Plus dico; etiam vitam teſſera ſurripit. Vt enim nihil de nato pluries ex aleatorum contentionibus duello proferam, Caligula, ne pecuniæ deeſ-

ſent

ſent in aleam, Gallos cenſeri juſſit, eorumque ditiſſimos trucidari.

Nec in corpus modò peſtis hæc injuria eſt; animam petit, animam perdit. Sic Philippi Francorum Regis tempore aleator quidam blaſphemus in Galliâ, ſic Scheltorff & Tyemo in Germaniâ, diabolo in prædam ſubitò dati ſunt. Ætate verò noſtrâ Dux quidam Hiſpanus, Bravo nomine, repentè ab invisâ manu ad tabulatum uſque ſublatus, uſuram pendere timuit, quam meritò fœnerator talus exigebat. *p animam.*

Nec ſatis, etiam Divos perdere nititur. Tunicam certè Chriſti inconſutilem diviſit, ac perdidit, & Lovanii patientis Chriſti vulnera novo quaſi ſanguine & dolore perfudit. *q quin & Deum perdere nititur.*

Quid multa? ſedecim aleæ vitia Hoſtienſis enumerat. Antoninus tot eſſe credit, quot puncta; ego innumera. Nec mirum; inventam à vitiorum omnium parente dæmone Plato ipſe exiſtimat. *r Multis vitiis obnoxia.*

Et miramur adhuc eam humanis diviniſque legibus vetitam? Miramur Agarenos, hac ſi luſerint, primùm ignominiâ, deinde ſupplicio graviore mulctari? Miramur Ruffum, Cyrilli Epiſcopi Hieroſolymitani nepotem, eam ob cauſam æternis cruciatibus mancipatum? Minimè verò. *ſ divinis humaniſque legibus prohibita.*

Finio itaque, & unum te rogo. Hæc tibi cùm evenerint omnia, aut certè cùm à tergo jam fuerint;

rint; cùm patrimonium, cùm famam, cùm vitam, cùm cælum, veriùs fallax uſura, quàm felix alea, pænè perdiderit; felicem tunc illam credes, an fallacem? Fallacem opinor. Ego verò malim hoc modò te credere, quàm olim experiri. Vis remedium? Fallacem nunc cenſe, ne tunc ſentias.

VANITAS.

Equorum genus omne.

VERITAS.

Quot genera, tot pericula.

VERITAS.

t *Nulla non navis periculosa,* QVOT navium hîc vides genera, tot vides & pericula. Sit enim acatium, ſit lembus, ſit celox, ſit actuaria, ſit corbita, ſit dromas, ſit myoparo, ſit liburnica, ſit phaſelus, ſit præſidiaria, ſit prætoria, ſit denique portentoſum illud Indici navigii genus (*caracas* vulgò nuncupant) quo te

Inſidis confidis aquis, fateare neceſſe eſt,
Quòd tribus aut quatuor digitis à funere diſtans,
Sæpè minùs, titubante nates mors viva ſepulchro.

Hoc ſi de ligneis equis verum eſt (ſic enim Dionyſius, aliiq; Poëtæ naves vocitant; ſic Mythologi omnes equum illum Trojanum, non equum, ſed u *nullus non equus,* navem fuiſſe exiſtimant) quid ni illud ipſum de vivis iſtiuſmodi brutis aſſeram? Aſſero enimverò, &, ne qua veritati fides abrogetur, doceo.

x *cujus cujas ſit,* Sunt inter equos Hippobatæ, Niſæi, Odryſii, Friſones, Dani, Angli, Britones, Iberi, Neapolitani, y *omnium vitia, & pericula.* Pſylli, Sacæ, Tartari: ſed horum multis vitio eſt patria, pluribus ſpecies, omnibus periculum. Hi enim ſociis infeſti ſunt, illi nimiùm amici, alii mordaces, tortores alii, dyſgargales, refractarii, calcitrones, ſternaces, ſuſpicaces, alii pavidi, κωδωνωφαλαρόπωλοι, ſuffoſi, trabeati, tranſtrabeati, ſuſpirioſi, ὑδροπτώσιμοι, cernui; nec ullus omnibus adeò

adeò numeris abſolutus, ut non habeat, quo Dominum ingratus exanimet.

Ille ſanè, ſi otio innutris, inſoleſcit; ſi labori, fatiſcit: hic, ſi frænare vis, mordet; ſi aſcendere, calcitrat: iſte, ſi via lutoſa, ceſpitat; ſi ardua, ſuſpirat; ſi præceps, labitur: alius, ſi properandum eſt, dormit; ſi ſaltandum, hæret: alius, ſi pugnandum, trepidat; ſi in turbâ, turbat; ſi extra, torpet: alius, ſi latendum, fremit; ſi modicâ corporis inflexione vulnus declinandum, ſtupet; ſi ſubſiſtendum, fræna mordicùs rapit; ſi fugâ ſaluti conſulendum, deficit.

Et ut tales non ſint tui, ipſa certè equitatio non minus habet periculi, quàm maris agitatio. Hippocrate enim teſte, caput malè afficit, ſenſus hebetat, oculos, renes, thoracem, pulmonem offendit, totumque hominem adeò exſiccat, adeò extenuat; ut his affectionibus nonnulli in manifeſtum vitæ periculum venerint: ne dicam, quot luxationes, quot oſſium fracturæ, quot membrorum diſtortiones ſæpenumerò naſci poſſe credibile eſt, dum brachia, dorſum, coxæ, & crura numquam non ſupra modum laborant.

z *Quin equitatio ipſa periculoſa:*

Non periiſſet profectò tam immaturâ morte Hippolytus, niſi ſuſpicacis equi vitio, quæ diutiùs vivere merebatur, caſtitas cecidiſſet; nec tam infauſtâ Licinius, Theodoricus, Carolo-mannus,

a *teſtes equi paricide:*

Fabius Pepulus, niſi hunc mordax, illos refractarius, opinione citiùs, crudeliter ſuſtuliſſet.

b thari tamen, & tari,
Et hoc obſequioſum illud fidumq́ue animal eſt, de quo tam multa multi ſęculi noſtri Philippi, animal nobile, regium, optabile, dignum quod enormi pretio comparetur, & curâ majori, quàm vix homini impenderis, nutriatur; ne dicam honoribus afficiatur etiam divinis.

Quis enim neſcit Bucephalum talentis tredecim, id eſt ſeptingentis ſupra ſepties mille Philippicis emptum? ut taceam etiam viros cetera ingentes, hujus bruti ſtudio uſque ad ludibrium ita captos fuiſſe, ut neceſſaria ſibi ſuiſque detraxerint, quò ſupereſſet, quod comparandis alendiſque peſtibus hiſce prodigerent.

c etiam ad amẽtiam uſque,
Quis non audivit Italum quemdã, ut fortunæ, ſic ingenii non mediocris virum, ægrotanti equo aureum pulvinar, ac ſericum cubile ſubſtraviſſe? ter quotidie ſervorum manibus vectum (podagrâ quippe laborabat) illi ſuſpirantem, atque anxium aſſediſſe? blandi murmuris ſolamen, pharmacorũ genus omne, Medicorum copiam (quod Lazaro languenti deneges) ſollicitè impendiſſe? Fabulam fortaſſe poſteritas vocet, ego rem certiſſimã ſcio.

d & quaſi idolatriã.
Quis non legit, Alexandrum Macedonem, & Antoninum Verum mortuis equis tumulum, & hunc etiam vivo ſimulacrum aureum dedicaſſe?

Vſque

Vſque adeò chara ſunt homini pericula; imò quòd ad tempus obediant, ne pericula quidem eſſe credimus. Sed ſi illi, quæ errare non poteſt, Providentiæ credimus, credunt aliquantiſper homini, quam illi debent, noxam, pericula non remittunt. Qui enim amat periculum, peribit in eo.

VANITAS.

Venandi ſtudium.

VERITAS.

Dum captat capitur.

VE-

VERITAS.

AVdiat me, quiſquis, ut Flaccus ait,

Gaudet equis canibuſq́, & aprici gramine campi, e *Venator, ut cancer, prædo & præda:*

Vtilium tardus proviſor, prodigus æris.

Sicut enim

Imprudens capitur, dum captat hiantia cancer

Oſtrea: ſylvarum prædo ita præda canum eſt.

Miratus es non ſemel, ut arbitror, quid cauſæ fuerit, cur ingenii tantum-non divini vir Ovidius, Actæonem ad ſolum nudæ virginis conſpectum, f *hinc Actæoni ſimilis.* jam cervum ex homine, ſuiſmet canibus prædam fecerit. Dicam. Vt in te fieri diſceres, quod in alio fingi videras. Actæon venator es; nemus, ipſa nemorum ac venantum præſes Diana; nudum prædâ nemus multâ cinctus indagine viſitas? mora nulla; quaſi feram inter feras induens, & ſtudio venationis, ac ſumptibus hinc inde diſtractus, totus abſumeris. Nega, ſi potes.

Multo cum ſtrepitu ante diem, quietem ſomnumque fraudantes, ſurgitis, & obliti melioris g *Vanus illius labor,* negotii, quòd unius prædulæ (Deus bone, quàm incertæ!) gratiâ, feris, ac canibus, & volucribus convivere infeliciter placeat, dies integros jactamini ſtagnis, ſylvis, ac vepribus, implentes cuncta clamoribus diſſonis, & incondíto ululatu.

Sed

Sed alata, ſed fugax voluptas hæc veſtra eſt; ac proinde, quid tardi à velocibus, quid implumes à volucribus prædæ rectè ſperetis, non capio; niſi illud forſan, quod apud Horatium

h & noxius famæ,

Gargilius, qui manè plagas, venabula, ſervos
Diſſertum tranſire forum, populumque jubebat;
Vnus ut è multis, populo ſpectante, referret
Emptum mulus aprum.

Serò autem, re veluti benè geſtâ, domi ſedetis altercantes, quàm benè vel avis hæc volaverit, vel illa digeſſerit; quot ſint caudæ, quot alarum plumæ ſuperſtites, quot emiſſæ: quàm ſagax Lyciſca, quàm præpes Vmber: additis, & laniatæ prædæ paululum, & ſudorem, & pulverem, laceras quoque, & pænè adhuc pendulas à vepribus veſtes, foſſas ſaltu parum felice tranſmiſſas, miſeram denique perditæ lucis & censûs hiſtoriam. Inſigne profectò tam gravis impenſæ, tam difficilis operæ pretium. Damnoſa voluptas, quæ prædas agere ſtudentem, prædam facit ſpoliatum omnibus, etiam mente. Sed ne quis fortè infitias eat, exemplo rem adſtruo.

i corpori, l tempori, m cenſui,

Fuit, ut Hiſtorici referunt, olim Mediolani Medicus in curandis lunaticis, aliiſque quos atra bilis mentis impotes fecerat, nemini ſecundus. Ædes illi erant ſtagno lepido magis quàm limpido celebres; in illud ſiquidem, quotquot ejuſmodi fungos

n menti.

fungos ac pepones ſanandos acceperat, hos crurum, illos lumborum, alios collo tenus, ſingulos pro dementiæ modo ac genere, tantiſper mergendos curabat, dum pœnæ veriùs quàm medicinæ viribus, in priſtinam ſerenitatem correcti, & aquis abſolverentur & clathris.

Accidit porrò, ut horum quiſpiam, qui jam præ ceteris, minoris ſaltem inſipientiæ ſpem facere videbatur, dum abſente Medico per feneſtram, ut poterat, publico fruitur, equitem videret, non ſine ingenti canum hominumq́ue ſtrepitu, jam accinctum venatui: ad hunc itaque Moroſophus, Hem! amice mi, inquit, ecquod te dorſo vectitat animal? Miratus ille primùm hominis inſolentiam, ſuſpexit indignans; ſed, quòd lepôris aliquid ſperabat à capite quod non illepidum viderat, Equus, refert. Et quod tu manu vehis? Accipitrem. Sed rurſus ille: Quas ponè te belluas video? Canes. Quos homines? Venatores famulos. Quis annonam accurat omnibus? Præter me, nemo. Iejunam exiſtimo. Imò lautam, & quæ in annos ſingulos mihi ſtet aureis non minùs ducentis. At quorſum hæc, obſecro? Vt è ſylvis & aëre prædas agam. Multáſne menſis aut annus numerat? Non admodum. Et cujus, oro te, omnes pretii? Aureorum fortè duodecim. Vix ſemi-ſanus hoc audiit, & mox ad equitem, Per Deum, inquit, amice mi,

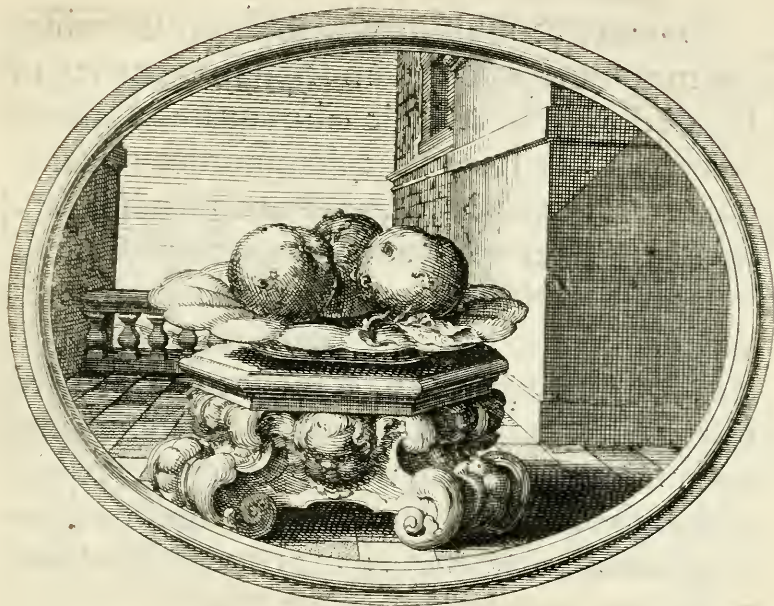
hinc confeſtim te proripe; ne ſi, qui ædes has incolit, Medicus, te redux offenderit, ut amentiorem ceteris, quos mecum curat, inſanis, totum te, quantus quantus es, in lacum præcipitet.

Riſit inſanum eques, riſit equitem inſanus, & ridendo ſimul ac inſaniendo ſapienter edocuit.

VANITAS.

Famulorum turba.

VERITAS.

Domesticus hostis.

VERITAS.

o *Servi, ut vermes;* NON credis? ad vermes hos provoco: nihil enim illos inter & servos interest; quàm, quòd illi naturæ vitio noceant, hi animi.

p *hi pomum in se maximè beneficum* Etenim, ut nihil in vermes hosce liberalius, quàm pomum, quod etiam seipsum exenterat, ut illis de domo, de veste, de cibo, quàm lautissimè prospiciat: sic plerosque dominorum reperias, *erodũt ac destruunt,* qui, ut famulitio benè sit, ne dicam splendidè, aut se ipsos turpiter eviscerant, aut penitùs perdunt.

Econtrà verò, sicut pomum nihil ingratius experitur his vermibus, qui tam benignum hospitem non modò produnt, & rodunt undique, sed q dilacerant præterea, & medullitus exedunt: non *illi Dominum:* aliter si, qui servorum mores sunt, rectè expenderis, nihilo minùs illos dominis infestos reperies, imò & hostes. Argumenta requiris? hæc habe.

r *produnt omnia,* Quot servorum linguæ, tot præconum tubæ: quot aures atque oculi, tot domorum rimulæ, quibus illa etiam, quæ in fundo sunt, facilè detegantur: pertusum quippe vas ac futile, servilis animus est; quidquid infuderis, mox effluit; utinam non pejori, quàm infusum fuerat, colore & odore? Aures certè habent non obedientis emblema, sed explorantis, lubrica guttura, ventres profundos,

vora-

voraginem perpetuam,& pestem penu;quin quasi ad vastandum conducti, non tantùm devorant universa, sed spargunt, gulamque largitionibus adjuvant, de alieno prodigi, de suo avari. Ad extremum, qui clandestinas domi agebant, ubi limen excesserint, cum invisis Dominis apertas inimicitias linguis agunt,armis acturi, si liceat: &, si quis horum fortasse conviciis abstinet, non id prioris amor domini, sed sequentis timor efficit, cui ob hoc viles suspectique fieri metuunt.

s prodigunt,

t arrodunt.

Sint itaque apolides,hercitæ, Mesonatæ, capsatii,vernæ,helotæ,thetæ, sint callicyrii, salutigeruli, trapezopœi,grammatici,novitii,veteratores, actores,mediastini; hoc dico, quot servis cingeris, tot hostibus obsideris, & hostibus quidem, quo nihil durius est, domesticis, à quibus nequeas cavere; qui latebras domûs introspiciant, prodantque consilia; quique præter furta continua,quod nulli accidit obsesso, vestiendi tibi interim pascendique sint, inque ipsis penetralibus semper habendi. Durum sanè ac dubium belli genus, pace carens & induciis, ubi, sub tuismet signis, hostilis exercitus muros habet.

u Quales quales sint,

x pejores sunt hostibus.

Eminet quidem in illorum ingressu submissio, eminet rectè serviendi votum, eminet rerum omnium promissa scientia: sed in progressu horum vicem subeunt intolerabilis arrogantia, perfidia,

y initiò apti & prompti ad omnia,

ſtupiditas, torpor, lites, diſcordiæ, bella, quorum Dominus vel ſpectator indecens, vel laborioſus compoſitor ſit, oportet; interque reos & accuſatores medius, ſervis ſuis inſerviat.

z *poſteà ad nihil:* Si verò illos ad ſe aliquando pudor aut neceſſitas reflectit, ut ſe ſervos eſſe meminerint; quàm ſuperbè, quàm querulè, quantoque cum murmure ſerviant, quis ignorat? Vt meritò poſſit non pretio emptum modò, ſed gratuitum quoque ſervitium hujuſmodi faſtidiri.

a *& tamen nos perdimus, ut illos alamus.* Et tamen, quæ mortalium hoc ævo dementia eſt, in hoc maximè divitias optamus, in hoc terras & maria pererramus, in hoc aurum cumulamus & ſpargimus, ut acies hæc domeſticorum hoſtium denſior ſit indies, atque munitior. Tot ſcilicet noſtra cuſtodibus indiget arrogantia, ne, quod nos perdit, effugiat tot hoſtibus Dominus, ne vel ſui ſit dominus.

VANITAS.

Bonus Dominus.

VERITAS.

Modeſta moleſtia.

VE-

VERITAS.

QVIS nefcit ea, quibus perduelles angelos Deus addixit, fupplicia, omnibus, quæ humanum genus infeftant, calamitatibus longè longiùs antecellere? nullus tamen, ut mea quidem fert fententia, adeò vel mentis vel fensûs egenus eft, ut hominem eâ de causâ velit

b *Non omni malo liber eſt, qui ſummo caret:*

——— omni ex parte beatum;
Cui malum creVit unicum in omne malum.

Quidquid enim ærumnarum curiofa quondam Pandoræ pyxis fabulosè terris immifit, id omne Fatalis Evæ cupiditas in exitium orbis terrarum, quàm veriffimè, nobis profudit è pomo.

c *nec omni modeſtiâ, qui maximâ;*

Hinc variæ varios exercent moleftiæ; moleftiùs quidem aliquæ, modeftiùs aliæ, fed omnes molefte: ac ut multæ animum afficiunt, plures corpus, fic nulla non hominem. Turbat videlicet animum ira, libido fafcinat, excæcat fuperbia, ftrangulat avaritia, gula fuffocat, rumpit invidia, exanimat focordia. Sed an quis idcircò eum omnibus immunem vitiis autumat, quem harum minima peftis affligit? Minimè verò.

Sic prurit impetigine corpus, maculatur varis, alopeciâ depilatur, afperatur elephante, phthiriafi verminat, elumbatur nephritide, podagrâ claudi-

cat,

cat, torquetur volvulo, eviſceratur diarrheâ, alget quartanâ, ardet peſtiferâ, phthiſi cõtabeſcit, tumet hydrope, ſpaſmo contrahitur, ſolvitur paralyſi: nec eò tamen quempiam ignorantiæ perveniſſe arbitror, ut eum continuò rectè habere exiſtimet, quem ægritudinum peſſima peſſimè non habet.

Negabit illud profectò hic, qui præ foribus herum præſtolatur, ephebus. Quid ita? Vrit miſerum ſcabies, modeſtiùs quidem, quàm aut febris aut chiragra; urit tamen, modeſtâque moleſtiâ omnem cùm manibus illius, tùm pedibus, ut vides, quietem negat. d *etiam ſcabies moleſta eſt.*

Habes hîc umbram, nunc lucem accipe. Deciperis, ephebe mi, ſi omni te liberum moleſtiâ ideò reris, quia herum tibi aut conſilium aut caſus obtulit, qui famulitio ſuo Dominorum ceteris modeſtiùs imperat, & ſæpiùs ἐλευθερίαν indulget, quàm aut ad inediam, aut ad pauſicapen, aut ad lumbifragium damnet. Quid enim? an idcircò optimè tecum agi exiſtimas, quia non peſſimè? Non exdorſuat te, fateor, lumbago; non torquet volvulus, non phthiſis eviſcerat; ſed tamen ſcabies urit. Negas? ad manus tuas, ad pedes appello, quos hæc Domini tui, etiam, ut vis, optimi modeſta moleſtia nuſquam pacatos ſinit. e *Sic & bonus Dominus moleſtus eſt,* f *etſi minùs quàm malus;*

Quieſcere vis? jam à pedibus, jam à manibus, jam ab auribus, jam à poculis, jam à cubiculis ſer- g *quia ſe ſuaq; ſervo eripit,*

viendum eſt: ambulare? quieſcendum: dormire? vigilandum: ludere? laborandum: prandere? jejunandum: loqui? tacendum. Summa, ſemper alieni nutûs cogeris eſſe mancipium, & numquam tuus. Plus dico: jam neque ſorores, neque fratres, neque amici, neque ſodales, neque hereditas, neque vita ipſa tua, tua ſunt; propter unum nempe, quem

h *& libertatem tollit;* habes, aut à quo veriùs haberis, Dominum, utcumque vis, bonum, bona ſimul hæc omnia, aut eorum ad minus fructum perdidiſti. Hoc porrò quàm moleſtum ſit, novit apprimè, quiſquis aureæ libertatis, non minùs quàm ferreæ ſervitutis

i *quod maximè ſenſibile:* pretium novit: norunt, quotquot clathros, etiam aureos, incolunt aves; quippe ſi libertatem offeras, næ illam & pretioſis ædibus, & exquiſitis, nec ullo tamen labore quæſitis dapibus longè præferent: norat etiam olim infelix Romæ viciniâ Sabinorum populus, quem ereptus libertati ſuæ ſexus muliebris eo vulnere perculit, quod nec nepotum lacrimæ, nec filiarum planctus, nec ſanguis generorum ſanare potuit, ipsâ nimirum cum Republicâ tumulandum.

Hinc graviter dixit is, qui multa leviter,

l *libertas enim unicum & ſummum hominis bonum.* *Alterius ne ſit, qui volet eſſe ſuus:*

& meritò: ſola ſiquidem inter omnia, quibus homines Deus exornavit, bona, ſive corporis illa ſint, ſive animi, ſive etiam fortunæ; ſola, inquam,

volun-

voluntatis liberæ poſſeſſio noſtra eſt. Illa nobis morbus, vitium, caſus, facilè poteſt eripere; hanc verò, qui eximius cæli favor eſt, ne Deus quidem, qui tamen omnia poteſt in omnia : niſi fortè Deum quis Deo ſurripiat, illumque & muneris ſui pœnitere, & firmatum æternâ lege decretum infringere poſſe præſumat.

Quînam igitur Dominorum aliquem bonum, & non potiùs peſſimum dixeris, qui, quod habes optimum, libertatem, ſolum videlicet ac præcipuum hominis bonum, tibi numquam non aufert? Durum ſanè, ſuperbumque, & grave nomen eſt *Dominus*, nedum modeſta moleſtia ſit, illi præſertim, cui libertatis amor ineſt, pudorque ſervitii, ut debet omnibus.

VANITAS.

Tituli varii.

VERITAS.

Inania nomina.

VERITAS.

AVDIO te, mi Stentor, & Regales Regalium ſchedulas, hoc eſt, ſub variis variorum muᵐ nerum titulis, inania prorſus nomina venditantem mirarer magis, niſi omnes omnium dignitatum faſtus, quos ad inſaniam uſque mundus hodie ſuſpicit, geminas penitùs cum nugis tuis inanias eſſe ſentirem.

m Regales ſchedulæ inania ſunt nomina,

Quid enim? Conveniunt comeſſabundi familiares aliquot; expectant avidè ſub cœnam ſinguli, quid ſibi muneris, quid tituli ſors oblatura ſit. At illa, nequa fraus ſubſit, innoxiâ pueri manu luci data, hunc Regem, illum à conſiliis, iſtum à ſecretis, alterum à cubiculis, alterum ab ollis Principem jubet. Mirantur fortunam ſuam ſinguli, congratulantur, applaudunt: & ne quis, papyraceæ dignitatis ignarus, ſecùs eos compellet, quàm titulus ferat, vel pectori munus affigunt, vel petaſo: quin & morioni, Si quis Regem, inquiunt, ſi convivam, aut perperàm indigetarit, aut honore debito non prævenerit, capital eſto.

Sic nempe ludicra hæcce dignitas combibones [n] exhilarat, quaſi vera futura ſit atque perpetua; cùm tamen vulgò etiam epulis longè ſit brevior; aut, ut veriùs dicam, præter moroſophiam, quam

n quia ludicras & breves dignitates denotant.

ſinguli exercent, nulla. Rex quippe, quòd belluæ ad inſtar ventri ſervierit, mox imperii ſui, Conſiliarius conſilii, Secretarius ſecreti, Cubicularius cubiculi, Coquus ollæ, quilibet etiam ſui totus impos eſt & ignarus.

o Sic & tituli omnes, quia breves & quaſi ludicros honores deſignant:

Sed an ſincerum magis aliquid, minuſque ridiculum, ſub iis, quos tam perditè procamur, honoribus ſubeſſe exiſtimas? Minimè gentium. Sive enim à fortunæ, ſive ab ingenii munere proficiſcantur, nihil eos eſſe pronuntio, niſi divitem frondium VANITATEM, frugum inopem. Si fidem aſſerenti negas, fortunam obteſtor, quæ, ut ludicris hiſce Regibus unius tantummodò noctis, ſic iis, quos veros credimus atq; perpetuos, unius dumtaxat diei regnum indulget.

p teſtis Senatus Romanus, ſeu PP. CC.

q teſtis Conſul,

r teſtis Imperator:

Sic legimus illud, quod mox à morte Romuli fuit inter-regnum, à centum & quinquaginta Patribus eâ lege adminiſtratum, ut eorum ſemper unus horis ſex diurnis, alter totidem nocturnis ſummâ cum imperii poteſtate præeſſet. Hinc & ille Dionis in Caninium, unius tantùm diei Conſulem, jocus: Habemus eâ vigilantiâ Conſulem, ut toto Conſulatus ſui tempore ſomnum non viderit. Item alter Ciceronis in Vatinium: Salutaſſem Conſulem, ſed nox vetuit. At quod omnium celeberrimum eſt, ſub Galieno Marius unâ die viſus imperio dignus eſſe, alterâ uti, tertiâ ſpoliari.

liari. Verè tragicus horarum aliquot Imperator.

Sed hoc modò non ago; illud arguo, omnes titulos, omnia munia, fortunæ præsertim, hoc solo dignitatis vim obtinere, quòd aliquam dominii speciem quasi præ se ferant. Et tamen, si Christianè, ut oportet, ratiocinari volumus, servi sumus hîc omnes, Dominus nemo. Quantumcumque enim dominii nostri ratio, & supremâ morientis amici voluntate, & codicillis & testibus stabilita sit; nihil attamen minus habet, quàm rationem dominii: nec de meâ quidem hoc sententiâ, sed ipsius Chrysostomi. Sæpè risi, inquit, legens testamenta, dicentia: Ille quidem agrorum & domorum dominium habeat, usum verò alius. Omnes usum habemus, dominium nemo. Velimus enim nolimus, aliis in fine cedemus: servi quippe tantùm sumus, ac illius, qui solus meritò dicit, Ego Dominus, triobolares Oeconomi. atque adeò graviter sese decipit, qui non exigendas aliquando hujus provinciæ rationes existimat, imò & exigi modò à consciâ cujusque nostrûm mente, non sentit.

s *ludicros inquam & vanos,*

t *quia nec dominium conferunt.*

Iam verò quid de mentis ac sapientiæ titulis dicam? an hîc forsitan aliquid minùs vanum? Minimè verò: inanes hi quoque sunt fastus, inania nomina, veri nihil. Vnde sic judicem, quæris? Accipe.

u *nec aptitudinem:*

Gau-

testes medici, Gaudent, exempli gratiâ, Doctorum titulo medicinæ professores innumeri; at si plerosque consulas, reperies eos tot fermè decipe dare, quot recipe; mortemque veriùs accire posse, quàm valetudinem. Idem de cæterarum quoque scientiarum *x caussidici,* titulis esto judicium, teste præsertim Satyrico, dum ait:

———— *Purpura vendit*
Caussidicum, vendunt amethystina. ———

Non credis? Petrarcham audi.

Venit juvenis stultus ad ludum: præceptores *y Doctores artium,* illum sui prædicant seu amore, seu errore; tumet ille, stupet vulgus, plaudunt affines; ipse jussus in cathedram scandit, & cuncta jam ex alto despiciens, confusum quidpiam murmurat: tinniunt interim campanæ, strepunt tubæ, volant chirothecæ, & nescio quis humeris pannus imprimitur. His peractis descendit sapiens, qui stultus adscenderat; &, quod omnes urbani vel mendacio fieri volunt, passim illi Doctoris titulus acclamatur. Mira profectò transformatio, nec, ut opinor, metamorphoseos auctori cognita.

z Poëtæ laureati. Quid, quòd Baraballum ut nobilem vultu & genere, ita versuum, quos maximè pangebat absonos, infamiâ celebrem quidem, sed ignobilem, eadem VANITAS eò provexit amentiæ, ut & alterum se Petrarcham, hoc est Poëtices Ausoniæ prin-

principem dixerit, & mox primùm quidem lato clavo, ceteriſque triumphantis inſignibus, auro gemmiſque rigentibus indui curaverit; deinde pompâ multò celeberrimâ ad conviviùm verè Capitolinum præcinentibus cytharis tibiiſque deduci, ac poſtremò in elephantem aureis undiq; phaleris inſtratum attolli, itáque inter tympana, tubas, & acclamationes inſolitas Capitolium versùs evehi; ut præſumptâ ibidem Poëticæ laureâ donaretur. Sed ſapuit ſupra ſeſſorem ſuum bellua: ad pontem Adriani pervicaciter ſubſtitit, nec ad immeritos honores inſano diutiùs voluit famulari. Et quid ni injurius etiam tibi cenſear, ſi credam, te peponi huic, aut veſtium, aut acclamationum, aut pompæ tam inſolentis gratiâ, præ ceteris poëticam palmam dare?

Hoc itaque manet in causâ, omnes ſive animi ſive fortunę titulos inania dumtaxat nomina eſſe, Regaleſque ſchedulas, ac prætereà nihil.

VANITAS.

Diuitiæ.

VERITAS.

Malum neceſſarium.

VERITAS.

AN rectè, an perperàm, an uſu forſitan conſule, eum, quem protuli, titulum unanimis virorum maximè ſapientum conſenſus feminis in commune decreverit, non hîc diſputo; illud dico, non eſſe me cuipiam injurium, ſi cum multis potiùs ſapio, quàm ſolus, & pecuniis adſcribo, quod feminis ſapientes.

[a] *Mulier eſt malũ neceſſarium;*

Multi quidem multis aliquando titulis divitias traduxêre; ſed unus hic, quem cum feminis communem habent, univerſos complectitur, & tranſſcendit. Dum enim Poëta quidã Græcus ſic canit:

[b] *ſic & pecunia malum eſt,*

Χρυσὲ, πάτερ κολάκων, Ὀδύνης καὶ Φροντίδος υἱὲ·

Καὶ τὸ ἔχειν σε φόβος, καὶ μὴ ἔχειν σ' ὀδύνη.

Dum Auguſtinus aurum vocat materiam laborum, periculum poſſidentium, malum dominum, ſervum proditorem, felicitatẽ ancipitem, morum peſtem, pronum iter ad inferos; quid omnibus his infamiæ titulis aliud ſibi voluit, quàm divitias malum aliquod eſſe, atque illud non exiguum?

[c] *omne malum complectens;*

Prætereà, ſi, eodem auctore, dives cæcus eſt, quòd credendo dives ſit, non videndo; ſi, judice Chryſoſtomo, pecuniæ ſuæ ſervus eſt, non dominus; ſi denique, teſte Senecâ, ſtultus eſt, quòd eò plus ſibi viatici quærat, quò minus reſtat viæ; quòd

[d] *& poſſeſſorẽ ſuum reddit cæcum,*

[e] *ſervum,*

[f] *ſtultum,*

hæredi procuret omnia, neget ſibi: nec hoc quidem aliud ſonat, quàm, quod antè dicebam, malum eſſe pecunias.

Sed audi me,& aliis utentem teſtibus. Scio quidem, ut Hugo refert, divitem à divo dici, quòd quaſi Deus nullo creditur indigere; veriùs tamen eſt elegans illud de divitibus paradoxum, Multi nimium, nemo ſatis. Item hoc Vatis cujuſdam neoterici:

g pau;erem,

Semper avarus eget, nec habet quod habet, ſed habetur;
Et ſitit in mediis, Tantalus alter, aquis.

Cui conſonat illud Hieronymi: Tam deeſt avaro quod habet, quàm quod non habet: quia aut non habita concupiſcit, aut habita metuit ne amittat; & dum in adverſis ſperat proſpera, in proſperis formidat adverſa. Cum Æſopico ſiquidem cane non quæſita computat, ſed quærenda. Vnde Seneca: Congeratur in te, quidquid multi locupletes poſſederant, ultra privatum pecuniæ modum fortuna te provehat, auro tegat, purpurâ veſtiat; nec tantùm tibi habere liceat, ſed in gemmis atque marmoribus etiam calcare divitias; accedant ſtatuæ, picturæ, pyramides,& quidquid ars omnis luxui elaboravit; majora cupere ab his diſces Semper avarus avarus eſt, id eſt auri avidus, divitiis quippe arcam implet, non animum.

h malum.

Vis denique compendio doceam, quàm grave malum

malum ſit hic fortunæ vomitus? argumentum hoc habe. Vnum illud mali nomine juſtè traducitur, quod malos facit: ac proinde habet orbis hic, præter vitia, mali nihil. At quò pluribus aliquid vitiis, hoc etiam malis abundat, fitque malis omnibus pejus malum. Iam verò

i *Hinc divitiis à vitiis nomen;*

De vitiis quòd divitiæ dicantur, apertum eſt:
Nomen idem vitiis divitiiſque datur.

Sed apertius tamen eſt multò, quòd peſtis hæc vitiis ſcatet. Innocentiam conſule. Avarus, inquit, offendit Deum, offendit proximum, offendit ſeipſum: nam Deo detinet debita, proximo denegat neceſſaria, ſibi ſubtrahit opportuna; Deo ingratus, proximo iniquus, ſibi crudelis.

l *& meritò; quia poſſeſſor his offendit Deum, proximũ, ſeipſum.*

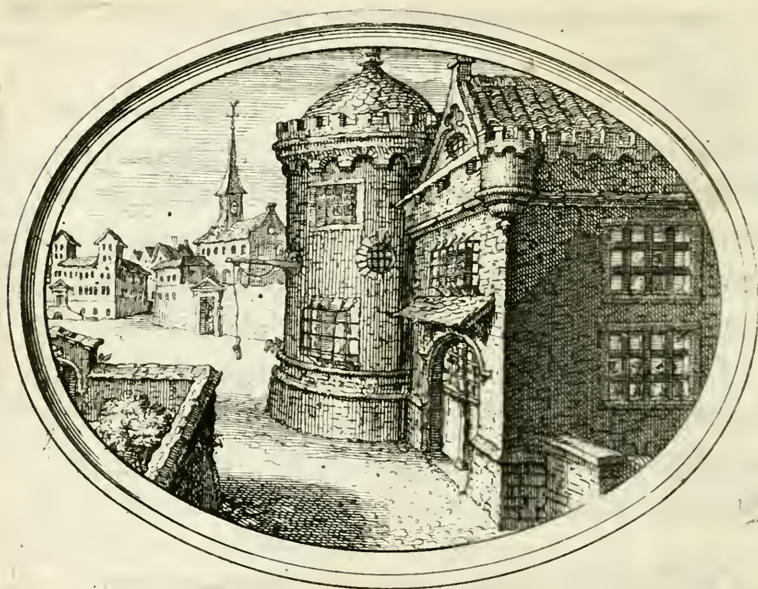
Et adhuc malum eſſe pecunias neget quiſpiam? Malum profectò, & grave quidem malum ſunt pecuniæ; ſed, quod peſſimum eſt, neceſſarium. Quid ita? *Pauper ubique jacet.*

m *& tamen neceſſaria ſunt.*

VANITAS.

Domus magnifica.

VERITAS.

Sat lata, si sat læta.

VERITAS.

SAT latus hic captivo carcer est, sed non sat lætus. Rationibus supersedeo, ne (quod ajunt) soli lucernam, ut videatur, adhibeam. Hoc ago, hoc arguo, quod dubium videtur, & tamen certum est, Sat latam diviti domum esse; sed non sat lætam. Vna est enim urbium & domorum lex, Non statim feliciùs habitat, qui fusiùs; neq; quàm latè degas, sed quàm lætè, requiritur ad beatam vitam.

n *Vt carcer quilibet satis latus, sed non lætus;*

o *itaque vis domus*

Quis non intelligit, non angustè hominum quemlibet habitare augustâ in domo, cui in vitâ breve tuguriolum, in morte verò scrobs angusta sufficiat? Sed an eamdem sat lætè incolat,

Hoc opus, hic labor est.

p *satis lata,*

q *quia & tumulus sufficit,*

r *sed non sat læta;*

Sæpiùs in palatiis Regum labor dolorque habitant, quàm in tuguriis pauperum; nec curas morbosque marmor arcet, aut ebenus; nec ad prehendenda turrium fastigia mors scalis indiget. In Regiâ Tullius ictus est fulmine, in Regiâ Tarquinius ferro percussus est, Cæsar in curiâ. Fuit olim, fuit ea Neronis domus (in quâ omnes prodigos & seipsum vicit) ut à Palatino usque ad Esquilinum collem porrecta, ita magnam partem urbis occuparit, ut non immeritò, inter convitia, quibus

s *quia nec palatia ipsa miserias excludunt.*

t *Testis Tullius, Tarquinius, Iulius:*

u *testis Nero, qui in augustissimâ domo*

quibus liberrimâ plebis indignatione proſciſſus eſt, illud quoque jactatum ſit:

Roma domus fiet, Vejos migrate Quirites;
Si non & Vejos occupat iſta domus:

Hanc Auream dici voluit, non ineptè quidem ſignans nomine pretium, auro enim & gemmis cruſtata ac ſtellata domus fuit, tantæ altitudinis, ut in veſtibulo Coloſſus centum viginti pedum ſtaret, intus porticus atque aulæ, laquearibus aureis atque eburneis tabulatis, & convexa domorum, cæli inſtar vi propriâ ſeſe ſenſim diebus ac noctibus ſine intermiſſione volventia. Stagnum quoque maris æmulum, ædificiiſq; circumdatum & littore, urbis in morem; rura prætereà, & paſcua, & vineta, & ſilvæ, omnium generibus animalium referta. In hâc domo, quantum conjecturis ad verum via eſt, illud, quod Coloſſæum vulgò dicitur, medium fuit, cujus nunc etiam ruinæ ſtuporem ſpectantibus adferunt. Sed quàm lætè eam inhabitarit, quàm aureos aureâ in domo dies habuerit, quàm parum amplè in ampliſſimâ hâc(quę totam ferè urbem complectebatur) domo vixerit, ſatis, ut opinor, declarant anguſtiæ, quæ & animam ejus libertatis ſemper optatæ, numquam poſſeſſæ, avidiſſimam, arctiſſimis etiam corporis ergaſtulis propriis manibus expulerunt.

x *plenus anguſtiis.*

Nullus locus periculis inacceſſus eſt; ſed maximus

mus maximis ſemper obnoxius. Si enim ampliſ- [y] *Maxima domus maximis obnoxia periculis,*
ſimis in ædibus habitas; habitas,ubi fures latitent, ubi ſine ſervis hoſtibus ſolus omnia obſervare & tutari non poſſis, ubi tu vageris, tui luxurientur, liguriant paraſiti.

Si in amplâ domo,ut oportet,ſupellex tibi exi- [z] *ſumptibus,*
mia eſt, habes ſupervacuo in ſpatio pondus inutile, habes plus oneris quàm honoris, habes juge bellum non cum furibus modò, ſed cum muribus tineiſque; & araneæ, & rubigo,fumuſque, & pulvis, & imber in te dimicant: & quibus armis hoſtes hos aut fugabis,aut vinces?

Adde, quòd, quæ nunc charæ tibi ſunt ſar- [a] *& curis.*
cinæ, ſi vel chariores aliæ ſe oſtenderint, vel ſtuporem aſſiduitas vicerit, viles erunt, nauſeam parient.

Eſto autem,charæ ſint, & maneat ſtupor: nónne etiam error manet? Si quidem quærendi ſtudium unum fuit, ſervandi labor eſt multiplex. Numquam deerit quod reviſas, quod numeres, quod complices, quod excutias, quod abſtergas, quod repares, quod immutes, quod oculos, quos priùs demulſerat, pòſt offendat. Vſque adeò domus magnifica multiplicis tædii capax eſt.

Quid, quòd caſus ſui prænuntia fatiſcit indies, & te domus anguſtæ & ultimæ admonet? Civem te credis, & advena es, conductoque vivis. Venit

qui te nudum laribus his exturbet, aut certè efferri jubeat gaudeatque.

Ne dicam, quòd te omnibus, quas jam diximus, curis quasi compeditum, domus illa non delectet ut domus, sed affligat ut carcer.

I nunc ergo, & vel alienis ædibus, vel tuo carcere gloriare. Vanum est profectò, & calce, & arenâ, & lignis, & lapidibus gloriam quærere. Aliis quippe virtus, quàm lapideis fundamentis indiget, ut persistat.

VA-

VANITAS.

Picturarum elegantia.

VERITAS.

Gratum mendacium.

VERITAS.

b *Vt avaro gratũ eſt vitri polygoni mendacium,*

SOLEBAT, ut fertur, inſatiabilis quidam noſtri temporis Euclio, dum auri-luſtrium facit, polygoni perſpicilii genus oculis addere, non modò, ut ne quis viſum nummus effugeret, ſed eò maximè, ut vel mendacio ſibi dives eſſe videretur. Dum ſingulos igitur aureos, artificioſo vitri fœnore, toties augeri numero cernit, quoties in angulum cryſtallus extuberat; manus confricat, tollit ſupercilia, caput ſcalpit, & (ſi triſte genus hoc hominũ aliquando ridere poſſe credibile eſt) ridet. Vſque adeò gratum eſt illi, quod ſplendidè fallat, vitri mendacium.

c *ita picturæ ſtudioſis naturæ mendacium:*

d *gaudet enim injuriâ,*

Miraris, ut video, ridiculum avari ſtudium, rides amentiam; ego verò magis rideo tuam. Nihil enim deſignat hic Euclio, quod non omnibus proprium. Divitias quippe avarus quilibet magis videt eſſe ſuas, quàm ſentit, earum viſu dives, non uſu: tu verò, dum fallacis penicilli, dum colorum ad invidiam vitæ viventium mendacio gaudes, eam tibi fieri lætaris injuriam, quam nemo non vindicet.

e *gaudet mendacio; eò magis, quò magis imponit;*

Quis enim eludi ſe ferat, quis ſciens volenſque fraude ſe circumveniri? & tamen hoc tibi charior, hoc jucundior, hoc pretioſior pictura quævis aut

ſtatua,

ſtatua, quò te & pluribus & gravioribus naturæ mendaciis ludit.

Certè ſi durum ſtatuæ cujuſpiam marmor animetur in hominem, molleſcat in carnem, hilareſcat in riſum, mærori impalleſcat, liqueſcat in lacrymas, nihil tibi hoc naturæ mendacio gratius. Iam verò ſi ad ſtuporem omnium ſine flammis ardeat tabula, ſine animâ floreat, rideat ſine vitâ; ſi fontem in arido, montem in plano, ſtadium pænè non in ſpatio fingat; nullo non auro illius etiam fumos emes: quin verò indignabere, ſi quid in illâ videris, quod te fallere, quod præſtigiis faſcinare non didicit.

f *eò minùs, quò minùs.*

Quid multa? miramur, ſolos Apellem, Pyrgotelem, Lyſippum fuiſſe delectos, ut eorum primus Alexandrum pingeret, alter ſculperet, tertius fingeret? Delegit gratum hoc naturæ mendacium. Legimus Androcidæ, Parrhaſii, Zeuxidis, Ariſtidis, & Balarchi opera incredibili pretio, nomina verò etiam immortalitate donata? Donavit gratum hoc naturæ mendacium. Audimus aut videmus indies etiam nobiliſſimis ævi noſtri pictoribus, quibus, ut in paucis præſtat, ſic in plurimis cedit antiquitas, non diſparis aliquando pretii famæque ſpem fieri? Facit gratum hoc naturæ mendacium. Denique quidquid aut Pictura, aut Statuaria, aut Plaſtice, aut Fuſoria, aut Cælatoria deſignat

g *Naturæ mendacium gratas reddit omnes veterum picturas,*

ſignat inſolitum, id omne grato huic naturæ debetur mendacio.

Vt enim prætercam, quòd pictura tacita quædam Poëſis ſit, atque adeò certior falſi mater, quàm veri; quis botrum Zeuxidis, quis Parrhaſii velum noſſet; niſi illa volucres, hoc artificem ipſum fefelliſſet? Quis ejuſdem oplotidas tanto in pretio habuiſſet; niſi alter in arenâ currens ſudare viſus eſſet, alter arma deponens quaſi ſpiritum recipere? Ariſtidis profectò & Protogenis in hunc diem fama non viveret, niſi ægro illius vivam quodammodò mortem ars affinxiſſet, hujus verò cani ſpumam fortuna.

h & etiam modernorum:

Nec tanta nunc eſſet regiorum planè ſæculi noſtri pictorum gloria, niſi Florus artificem humani corporis fabricam, Boſſchius inferorum ſpectra, rura Brillius, Breugelius ſales & agreſtia, culinas Beucelarius, Vredemanus optica, Vromius navigia, omnia denique Petrus Paulus Rubenius ad naturæ invidiam fingere ſe poſſe oſtenderet.

i nec errorem hunc aut tempus, aut auctor excuſat.

Verùm ut illos ſummopere miror, quòd adeò ſcitè peritiſſimos quoſlibet in fraudem inducunt; ſic inſanos ejuſmodi præſtigiarum præcones accuſo, quòd adeò pretiosè ſe decipi patiantur. Adjungitur quidem ipſorum erroribus non minùs auctorum pondus, quàm annorum; ſed, ut nihil errori

errori detrahit errantium magnitudo, ſic nec furoris diuturnitas rabiem minuit.

Vide itaque, quâ de re quàm ingloriè glorieris, quiſquis picturæ mendacio, quiſquis corroboratâ non exigui lapſu temporis inſaniâ gaudes.

VANITAS.

Ingens Bibliotheca.

VERITAS.

Visui, non usui.

VE-

VERITAS.

HEM Euchari! pictor, an coquus es? Vtrum- l
que: penicillo ſiquidem, & coloribus me- *Epulæ pictæ viſui*
liùs quàm veru, & aromatis carnes exco- *non uſui ſunt.*
quo, cibos condio, famem elaboro. Rectiùs eludo, diceres; facilè enim vides id genus epulas *viſui* parari, *non uſui*.

Video; ſed majorum exempla ſequor. Helio- m
gabalum imitor, qui dum ipſe ſe cæli terræque *quales*
deliciis infarcit, cereis eburneiſque ciborum ludi- *quondam Heliogabali:*
briis paraſitos fallit, ut, qui Principē fucatis dumtaxat verborum lenociniis paſcere ſtuderent, pictis quoque dapum ſimulacris abundè paſtos ſe crederent.

Rectè quidem ille; ſed quid hoc tuâ, cui nihil cum iſtiuſmodi muſcis negotii eſt. Nihil mihi n
quidem cum paraſitis negotii; ſed condixit ad cœ- *ſic inſolens Bi-*
nam hanc quidam Bibliothecæ, quam à libris *bliotheca*
omnibus pereleganter inſtructam habet, inſolens præco; ita tamen illorum ſordidè parcus, ut, cùm mihi nuper magnis multiſque precibus ad Bibliothecam ejus luſtrandam adducto, liber unus aut alter picturæ, quam exerceo, peraccommodus ariſiſſet, commodato petitum impudenter negarit, ne tabernæ, ut opinor, librariæ aut numerum tur-

baret,aut ordinem. Huic ego, mox ubi queretur fallacibus hisce deliciis famem suam exercitam veriùs,quàm expletam, Quid quereris ? reponam: tu mihi Bibliothecam,ego tibi mensam *visui*, *non usui* servientem propono.

o *fastidio & cruci potiùs est, quàm usui.*

Quid enim, me herclè ! librorum, quam tantopere prædicas, ingens copia, nisi studii nausea, chaos memoriæ, ingenii desperatio ? Sint enim tibi Tyrannionis olim Grammatici supra tria librorum millia, sint quadraginta Ptolomæi, sint Sereni Samonici duo supra sexaginta, aut si mavis, quæ Pergamenis quondam Bibliothecis fuére, ducenta; quid habebis aliud, quàm laboriosam ingenii crucem, etiam mille lectoribus gravem, uni certè funestam ?

p *quia librorum multitudo necessariò ignorantiam parit,*

Etenim ut nihil aliud agas in vitâ, quàm ut studeas librorum titulos, Auctores, nomina, formas,numerosque cognoscere,ne dicam scriptores bonos à malis, veros à falsis discernere,finem vitæ priùs inveneris, quàm Bibliothecæ. Pulchra sanè ars,quæ de Sapiente librarium facit,& de temporis studioso, tempori-perdam. Crede mihi, non est hoc nutrire scriptis ingenium, sed enecare, vel ad minus, in mediis fluctibus & fructibus Tantalum ludere,inhiantem omnibus,gustantem nihil.

q *& confusionem,*

Accedit, quòd ut nonnullis ad vincendum multitudo pugnantium,sic librorum turba multis

ad

ad diſcendum nocuit ; quòd Doctorum copia, doctrinæ inopiam parere ſoleat. Fallit profectò viarum multiplicitas viatorem, & qui uno calle certus ibat, hæret in bivio; quid ſi in centivio ſtetiſſet? Multa ſunt onerosa diſcentibus, doctis pauca ſufficiunt, nimia utriſque ſunt noxia.

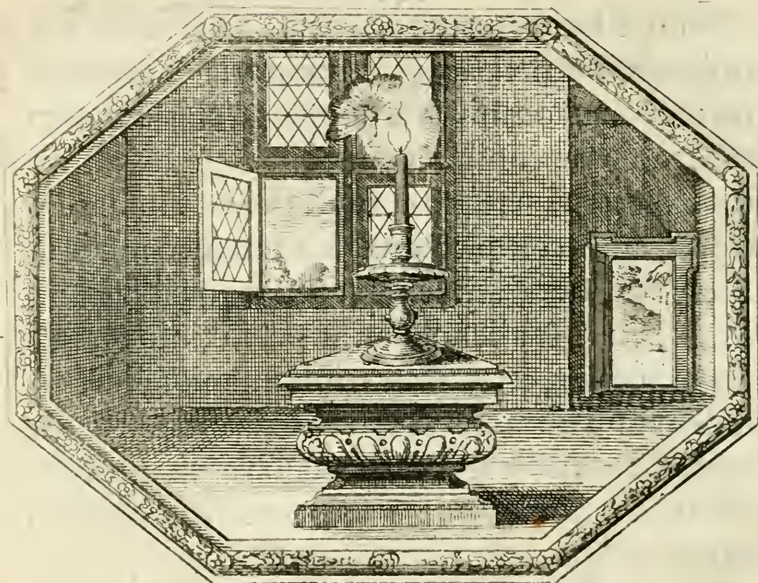
Finio, ſi hoc te priùs rogavero : ſi vel ſolos tam inſolentis numeri titulos memoriâ complecti non potes; quî omnium argumenta, & ea quidem ſæpè ambigua, confuſa, longeque longiùs ab invicem remota, cerebro complectêris? Sin autem cerebrò non complecteris, & tamen eò magnus haberi vis, quòd variis ſapientum lucubrationibus abundes; & alieno gloriaris, & ſcrinio tuo nihilo es doctior, certè multò inhumanior; hoc ſiquidem uſui libros ſervat, tu viſui, imo riſui. Ridet profectò te Auſonius, & præſago vatum ſpiritu à multis jam annis hunc Bibliothecæ tuæ titulum præfigi voluit:

r non doctrinam:

Emptis quòd libris tibi Bibliotheca referta eſt,
Doctum, & Grammaticum te, Philomuſe, putas:
Hoc genere & chordas, & plectra, & barbita conde,
Omnia mercatus, cras citharœdus eris.

VANITAS.

Amicus aßiduus.

VERITAS.

Subitus hostis.

VERITAS.

VIDES, ut cereum frequentet papilio? assiduus illum circumvolat, assiduus ambit, pænè dixerim lambit: & amicum illi neges, ac quidem assiduum? Non sanè. Falleris, hostis est. Quid ita? Ecce, dum semper amico magis ac magis intimus fieri laborat, aduritur, & mox flammæ amor ipse, flammis extinctus, in odium transit. Hinc facilè quivis intelligit, quàm in proclivi sit, ut amicus assiduus, ipsis etiam amicitiæ studiis, subitò in hostem vertat.

t Vt cereo nimiùm amicus papilio, mox hostis fit; t ita homini homo.

Verùm multos inter amicos, inquis, unus mihi perquam assiduus est, nec ullatenus tamen vereor ut in hostem degeneret. Ain' verò? Sanè triplex hîc error est.

Multos inter amicos, ais. Crede mihi, melior esset orbis terrarum, longeque tranquillior, si tot essent amici, quot dicuntur: sed sæpè vos credulitas vestra circumvenit; facile in fide est, quod in votis non difficile. At certè multi mihi sunt. Non tui, puto, sed fortunæ: ita enim fermè evenit, ut illi amicorum copia major sit, cui fortunæ necessitas minor est. Qui tui sunt, qui fortunæ, illius in fugâ censebitur; te tui sequentur, illam sui. Adversitas parasitum abigit, ut fæx potorem.

u Nemo multos hic habet amicos:

Imò & multi ſunt, & mei. Fucati igitur. Veræ enim amicitiæ bonum uſque adeò rarum eſt, ut, qui unam, Neſtoreâ licet in vitâ, paraverit, magnus habeatur, & rarus. Operoſum eſt multis convivere; operoſius, vicem reddere; operoſiſſimum, in omnibus conſentire. quot enim capita, tot ſententiæ. Et tamen, Auguſtino teſte, nihil aliud amicitia eſt, quàm humanarum divinarumque rerum familiares inter ſumma conſenſio. Imminuendus itaque tibi hominum numerus, vel amicorum.

x *vix unus amicum,* Et hic quidem trium, in quos impegeras, primus eſt error. Secundum audi. Amicus unus eſt, ais. Ego verò aſſero, hujus rei judicium penes eventum eſſe, non penes famam. Crebrò amici nomen domeſticus hoſtis poſſidet: & ſub amoris aſſidui larvâ odium latet. Fortè dum periculum feceris, periculum invenies: nam ſæpè amarum eſſe perſuaſit eventus, quod opinio dulce. Vnde enim tot quotidie de amicis querelæ, niſi quia, quem fidiſſimum quiſque habebat, infidum reperit? Non omnes ſiquidem Pylades, non Oreſtes, non Zopyri. Amico ſincero ut nihil carius, ſic nihil rarius. Vnde non immeritò Antigonus deos precabatur, ut ſe à ſimulatis ſervarent amicis. Vix, imò ne vix quidem adverſitas amicum probat: & aſſidua, quâ gaudes, proſperitas, de tuo non dubitet? erras. Amicus certus in re incertâ cernitur.

Felix

Felix ſe neſcit amari. Quid, quòd non video; quî ſperes ejus animum ſcrutari, cujus ne verba quidem ſatis intelligis! Abyſſum cordis metiri, non eſt hominis; & difficilius eſt, amicum noſcere, quàm quærere.

Vin' & tertii te erroris convincam? pareo. Amicum tuum aſſiduum, hoc eſt, perpetuum vocas. Si multis ac magnis expertum caſibus, quod non arbitror, utcumque benè eſt: ſin minùs, certè vel hoſtem habes, vel hoſti proximum. Vt enim hunc tibi amicum fama vel vera vel falſa peperit, ſic tollet & altera. Quibus viis nectuntur omnia, iiſdem facilè ſeparantur. Vnde Solonem memorant amicos calculis ſupputatoriis conferre ſolitum, qui, pro ſupputantis arbitrio, jam millia valent, jam nihil. Sal ipſe, verum conſtantis amicitiæ ſymbolum, non ita res ſervat, quin tandem aliquando non pereant.

[y] *nedum aſſiduum*

Magnus theſaurus eſt amicus, ſed magnâ ſervandus curâ, magnâ probandus induſtriâ. Quid tuus? an utriuſque fortunæ communionem expertus eſt? An adverſis, etiam non advocatus, accurrit? an vitæ tuæ conſuluit? an ſe obtulit morti? Quid ſi gloriæ, ſi felicitatis, ſi ſecuritatis, ſi auxilii, ſi obſequii alicujus nefarii titulo in amicitiam tuam irrepſit? non eſt profectò, quòd aſſiduum fore exiſtimes. Fallax nimiùm eſt gloria, brevis felicitas,

[z] *& conſtantem;*

[a] *cùm ob rationem amicitiæ initæ,*

licitas, ſecuritas anxia, immemor gratitudo, pro foribus pœna. Melior ſanè cauſa Platonem Dionyſio junxerat; & tamen productus in forum non ita multò pòſt Plato, quaſi mancipium bis decem à tyranno minis venditus eſt. Nec ſatis.

b *tum ob varietatē fortunæ,* Quid ſi ad eum felicitatis gradum amicus perveniat, ut fortunam illius ſuſpectam habeas; adeóque, velut quondam Amyſis Polycrati, amicitiæ repudium mittere compellaris, ne ſi nimiùm creſcat, illi obnoxius videare; ſin autem decreſcat, vel deſerendo perfidus eſſe cogaris, vel tuis juvando, infelix?

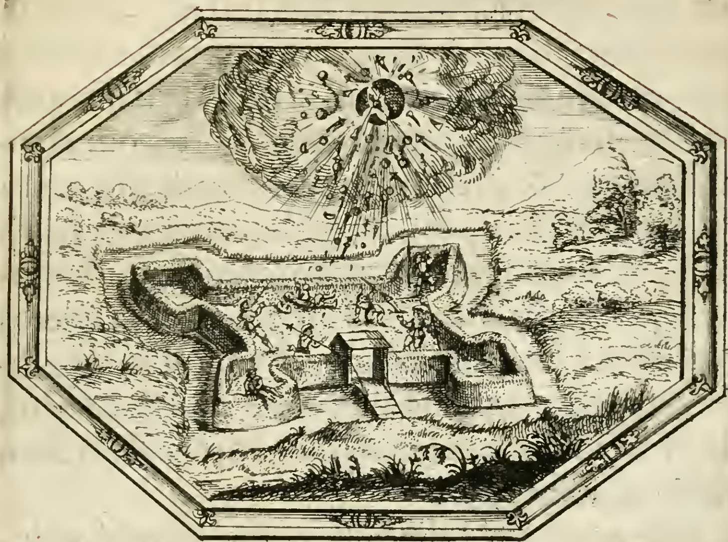
c *tum denique ob libertatem correptionis,* Quid ſi, amicâ nonnumquam libertate, te erroris admoneat (amico enim vero, & adulatore, quod Antipatro dicebat Phocion, ſimul uti non potes) fors apem, propter aculeum, magè tunc oderis, quàm propter conſuetudinis longè dulciſſimæ mella nunc ames.

d *ac ipſum amicitiæ ſtudium.* Ad extremum, quid ſi, dum nimis aſſiduus eſt, tibíque magis ac magis indies inſinuare ſe nititur, importunus fiat? numquid, ut hirundinem, vetus importuni amici ſymbolum fuſtibus, abiges? & ubi tunc, obſecro, amicus ille tuus aſſiduus erit, ubi perpetuus? Falleris itaque, ſi quempiam ita amicum putes, ut mox hoſtem fieri poſſe non credas.

VA-

VANITAS.

Optata vindicta.

VERITAS.

Perit, ut perdat.

VERITAS.

Interpretis emblema non indiget, ſed apodoſis: audi illam, quiſquis oblitus tui, non injuriæ, vindictam ſpiras, non abſimilem illius, qui jamjam periturae navis in prorâ ſedens, cùm puppim, quam tenebat adverſarius, primò fluctibus hauriendam accepiſſet, Iam lætus moriar, inquit, dum priùs hoſtem meum cum morte colluctantem videro, & ſuccumbentem. Succenſus enim irâ, furore diſrumperis; &, quibus animum tuum rabies ultionis opplevit, mille injurias, mille verbera, mille gladios, mille cruces, mille boletos Claudii in hoſtis tui caput eructans, Vlciſcar, inquis, injuriam, &, quod admiſſum eſt in me ſcelus, aut illius, aut meo ſanguine diluam; óccidam, dum occîdam, nihil refert.

e *Vltor perit ut perimat, ſicut bombus,*

Hoc porrò quid aliud eſt, quàm bombi ad inſtar perire, ut perimas? Sanè ſi hominem homo perdit, qui rationem; ſi perit, qui ſe & hujus & æternæ vitæ bonis evertit; ſi perit, qui corpus aut animam, aut utrumque interficit; perit etiam profectò, quiſquis injuriam vindicat; perit, quiſquis inimicum perimit: quod niſi tibi luce meridianâ clarius effecero; aſſere me, cùm hæc ſcriberem, nec falſi curam habuiſſe, nec veri.

Ac

Ac inprimis, quòd manifeſtiſſimè conſtet, vel tenuiter hac peſte afflatos, non raró fortunæ bonis omnibus ſpoliari. Teſtis Francia, ejuſque Rex Carolus VII. Cùm enim Franciſcus, id nominis I. Divinione Ioannis, quem Caroli vindex furor occiderat, cranium gravi vulnere perforatum notaſſet; Quod hoc, inquit, foramen eſt? Cui monachus, Per quod, ait, Angli in Franciam intrarunt. Acutè profectò, & verè. Vindicaturus ſiquidem patris cædem Philippus Bonus, Anglos in Franciam concitavit, qui omnia iſtîc longè latèque flammis & ferro depopulati ſunt. Caſimirus è diverſo Sendomiriæ Dux, quòd infractam ſibi à Ioanne Cornario alapam non ſolùm veniâ proſecutus eſt, ſed pecuniæ præterea, quam juſtè vicerat, reſtitutione; manſuetudinis hujuſce gratiâ fratris ſui (quem, ut aſperum nimis, Poloniæ populus non ferebat) regno donatus eſt. Sexcenta proferrem ejuſmodi; ſed ad alia propero, ne ſim in contracto volumine fuſior.

f *quia perdit fortunas,*

g *quas patientia comparat,*

Non patitur peſtis illa uno ſe hoc termino circumſcribi; in ipſam rationis arcem penetrat, hominique hominem ſubtrahens, mentem imperio ſuo præcipitem agit. Dubitas? Poëtam audi, etiam Ethnicum:

h *imò ſenſum communem;*

——— *Furor iraque mentem*
Præcipitant. ———

 Audi

Audi & Oratorem. De poteſtate mentis exiverat,inquit. Vnde non malè Poëtarum alius,

i *quia hominem ſtultum efficit ultio,*

Ira, furor breuis eſt.

Si tamen adhuc ambigis; Sapientem audi: *Ne ſis velox ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti.* Conſentit huic Sapientis adagio Coſmi Medicæi Apophthegma. Senatore quodam multa in Coſmum, ipſo in Senatu, indigna dicente, Angelus Accaciolus ita exarſit, ut homini alapam infracturus crederetur, ni Coſmus manum retinuiſſet. Dimiſſo Senatu, cùm Angelus diceret, Profectò ſine te vapularet; reſpondit Coſmus: At ſcire vis, quid tum futurum fuerit? nempe unus in Senatu ſtultus erat; ſi tu, quod deſignaveras, perfeciſſes, duo.

l *& brutis ſimilem,*

Sed quid ſi illiuſmodi genus hominum in beſtiam migrare evicero? Evincam profectò, ſi veritati locus eſt. Quid enim? an non liveſcit ut coluber, rugit ut leo, frendet ut aper, mordet ut canis, calcibus ferit ut equus, & quidquid demum in brutis feritatis eſt exercet; quidquid in homine rationis, excludit? Quid, quòd ad paſtoris nutum aut vocem moloſſus, totis jam in prædam rictibus inhians, iram cohibet; tu verò, dum hoſti immines, nec conſcientiæ tuæ, nec Paſtoris, nec Dei ipſius vocem attendis, aut curas imperium; ſed eum properas odio perſequi, cui æterno velles in amore convivere? Nec enim, ſi cælum hoſtem

m *& pejorē:*

tuum

tuum manet, eo te exclusum desideras. Quid multa? turpe est cum inferiore contendere, anceps cum pari, stultum cum superiore.

Parva sunt hæc, si cum certâ corporis animique jacturâ conferantur, quam procul dubio incurrunt ii, qui vindictæ stimulis agitati, singulari certamine, divinis humanisque legibus adversante, decernunt. At pauci fortè sunt ejusmodi? imò quamplurimi. Iuvat nimirum hodie fati cursum properantis impellere, & morituri sanguine morituras manus inficere. In Lemovicensi patriâ, semestri spatio, centum viginti Nobiles hac peste sublati sunt; ac per universam, ut ajunt, Galliam, decennii tempore, millia non minus octodecim. Nec mirum videatur hoc cuipiam; cùm constet, Henricum nominis hujusce IV. die unico centum viginti ejusmodi malè feriatos pugiles homicidii veniâ prosecutum. De infelici hoc hominum genere, qui de miseris omnibus agit, Iob ita pronuntiat: *Stultum interficit iracundia.* Et alius: *Qui perdis animam in furore tuo.*

n *quin perdit & corpus & animam.*

Vnde meritò similes illos apibus dixero, quæ, ut vindictâ potiantur, patiuntur mortem, dum aculeum simul & vitam exspirant: aut, potiùs deciduis ingentium murorum ruinis, quæ super id, quod oppressére, franguntur. Enumeravi non semel, quotquot ferè noveram homicidii vindicis

o *Vltor apibus, & murorum ruinæ similis.*

reos; & vix quempiam, magno ſcilicet in numero, reperi, qui gladio, quo ferierat, non perierit.

Verùm, quid faciam? inquis. Quod Arlottus olim Florentinus, non minùs animo quàm genere nobilis: hic enim, cùm multis eum convitiis æmulorum quiſpiam oneraſſet, rogaretque conniventem, ecquid ſurdum fingeret; reſpondit: Si tu linguæ tuæ mancipium es, cur ego aurium mearum non ſim dominus?

p *Nec excuſat ultionem conſuetudo;* At non ita conſuetudo fert, ais. Fateor: ſed audi, quid de illiuſmodi conſuetudine cenſeant ſapientes. Theologi: Mala conſuetudo vetuſtas erroris eſt. Iuriſperiti: Non exemplis, ſed legibus judicandum. Ethici: Antecedentium gregem ſequi, non hominum, ſed pecudum eſt; nec benè currere poteſt, cui curæ eſt, alienis veſtigiis ſemper inſiſtere.

q *quia ultio magis repugnat,* Quid, quòd naturæ repugnat? ais. Videmus enim beſtias, ad hoſtis ſui conſpectum dumtaxat, ferocientes. Ita eſt. Ferociunt, vel ad hoſtis ſui viſum, belluæ, &, quòd malum inter ac bonum diſcernere nequeant, cæco impetu in pugnam feruntur: ſed numquid injuriam homini fecero, ſi eum eodem loco cum brutis habuero? non parceret profectò tam gravi injurię, qui minores ulciſcitur.

Neſcio quid reponam; video tamen id naturæ, rationi, honeſto, ac utili adverſari. Ain' verò? Ego autem è diverſo aſſero; naturæ, rationi, honeſto, utilique

utilique congruum magis esse, hostem beneficio perdere, quàm vindictâ. Convincunt id commiserationis lacrymæ, soli inter omnes animantes homini à naturâ concessæ. Convincit loquendi gratia, singulari item naturæ munere, in humanæ societatis augmentum, simul & commodum, nobis impertita. Convincit necessaria pacis nutrix, mutuæ, quam indies experitur, opis indigentia. Quid enim? obsequium inter membra natura suadet, an odium? sui tutelam, an perniciem? Convincit denique tam arcta mortales inter, naturæ per omnia paris, affinitas, ut sine suo vulnere vulnus alteri infligere solus homo non possit. Similitudo certè naturæ, juxta Sapientum placita, mater amoris est, non dissidii: nam & aves concolores simul volitant, & pares cum paribus facilè congregantur.

r *quàm indulgentia, naturæ,*

Iam verò quid æquius censes? an, ut Deo (qui solus ex æquo dicere potest, dicitque, *Mihi vindicta, & ego retribuam*) gladium ultionis eripias? an, si tuus foret, illi transscribas, qui eo & justiùs utetur, & acriùs? Solet profectò inter servos Domini communis esse cognitio. Quin ora potiùs ut nec ille vindicet; & sic hostis tui crimen in tuam verteris salutem, quod multò est æquius.

s *rationi,*

Quid æquius? an, ut Iudicem tuum pro adversarii tui veniâ non interpellantem modò, sed imperantẽ (dum ait, *Diligite inimicos vestros*) benignus audias;

audias; an, ut eum repellas injurius, à quo delicti tui, numero pariter & offensâ majoris (quis enim vel unius peccati, quod læsæ majestatis divinæ reum te constituit, gravitatem intelligit?) veniam postulare cogeris, & exspectare?

Quid æquius? an, ut ei, qui dum tibi corpus perdidit, sibi animã sustulit; dum te vitâ mortali, se immortali exuit; dum te perituris fortunę bonis evertit, se privavit æternis; misereare potiùs, an ut insultes?

Quid æquius? gladio te persequentem dimittere? an arreptâ, quæ tibi non studio sed errore pepercerat, inimici sicâ, tuam ipsius mortem exequi, quam illa non potuit?

Quid æquius? calceum, qui pedem urget, an, quî urgetur à calceo, pedem exscindere? Nemo non videt. Hoc itaque manet in causâ, æquius multò esse, inimicum veniâ quàm odio prosequi.

t honesto, Quòd si æquius est, certè & honestius sit oportet. Honestius siquidem est, rationis exemplar & imperium, quàm inconsultum animi, suam in perniciem spontè ruentis, impetum sequi: honestius, tam feliciter à docente discipulum discere, ut vicissim magistro, quod imitetur, paradigma constituat, quàm committere, ut perennis infamiæ ferulam mereatur, & pœnæ. Sed quem magistrum vocas, inquies, quem discipulum? Discipulum te, magistrum

magiſtrum verò illum,qui hoc de ſe: *Vos me vocatis magiſter, & Domine; & benè dicitis, ſum etenim.* Scis, quod ille tibi paradigma propoſuit? *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Hanc tibi in crucis cathedrâ tot ora quot vulnera, tot regulæ quot exempla doctrinam enuntiant. Ecce propendet illi vultus in oſcula, & brachia jam aperta ſunt in amplexus. Scis prætereà, niſi tuas tibi offenſas ille donaverit, æternâ judicis incorrupti ſententiâ, ſempiterni dedecoris ac ſupplicii reum te fore? Quin igitur, quem tibi veniæ modum à Deo ſtatui poſtulas, illi tuo in hoſte præfigis? Si feceris; næ filium te ſuum ille ſcribet,& hæredem; ſin minùs,diabolus. Vtrumque jam doceo.

Teſtamentum, quod Servator humani generis Deus, non atramento, ſed ſanguine; non calamo, ſed clavis in cutis ſuę membranâ virgine ſcriptum mortalibus condidit, illud inter non parum multa præcipit: *Diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos; ut ſitis filii Patris veſtri, qui in cælis eſt.* Porrò ſi filii,certè & hæredes. Nec mirum:ut enim malefacere benefacientibus, diabolicum, benefacere benefacientibus, humanum; ſic benefacere malefacientibus, divinum eſt. Hinc ſtatim ac lapidantium ſe miſertus Stephanus, filium Dei ſe præbuit, vidit cælos apertos; & cùm hoſtibus à Deo veniam ſupplex expetiit, obdormivit in Do-

mino: quæ vox indubitata Numinis, Stephanum inter indigetes referentis, & ut priùs nomine, ſic modò gloriâ coronantis, eſt ſyngrapha.

u *& utile.* Hoc igitur tu Patris tui mandatum ultimum, hoc teſtamentum furibundus laceras. An neſcis unâ eâdemq́ue te manu debitâ tibi priùs hæreditate te ſecludere, & iſtius ſcribere filium, cujus illa, quam tanto facinore procaris, hæreditas ignis eſt, & quidem æternus?

Teſtis mihi ejus, quod aſſero, qui mentiri non poteſt, Deus: ad Iudæos enim vindictæ ſtimulis in ſe concitos, *Vos ex patre diabolo eſtis*, inquit. Teſtis etiam ſuccedaneus Sapricio martyr Nicephorus.

x *Teſtis Sapricius.* Vocabatur ad martyrii palmam Sapricius; cùm ſemel iterumq́ue Nicephorus ad genua euntis accidit, lacrymanſq́ue commiſſi veniam rogat: daret hanc moriturus pro Chriſto, ſi non ſibi, certè ipſi Chriſto mortuo inter preces pro hoſtibus fuſas. Audiebat hæc Sapricius, neque tamen vel verbis vel oculo dignatus Nicephorum eſt. Ergo non placuit Deo hæredem hunc ſcribere, qui dum hoſti benignum ſe negat, negat & Deo filium. Cervicem præbere juſſus, mortem turpi vitâ redimit, & Chriſti Sacerdos, facere Iovi promittit, nequidquam per omnes ſuperos obteſtante Nicephoro, non dimitteret, quam jam prehenderat, hæreditatem. Ne tamen gratis lictor gladium ſtrin-

ſtrinxiſſet; accurrit ipſe Nicephorus, & ſuccedaneam ſe victimam offerens, alienum involat in bravium.

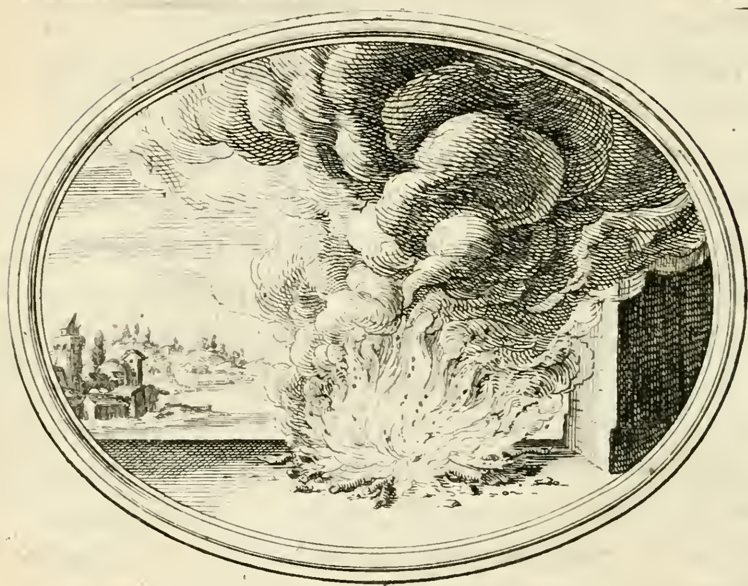
Vides hinc, ut credo, quàm conſona naturæ, rationi, honeſto, utiliq́ue ſit ultio, aut diſſona, veriùs dixerim: & adhuc vindictæ cæcus amor in odium ſtimulat?

Video, inquis; ſed malorum impunitas, ſemen eſt malitiæ. Quid? an ergo ſupra Deum tibi ſapere lubet, aut licet? Non quid lubeat, ſed quid liceat, [y] æſtimandum eſt; ne, ſi quantum potes velis, nihil poſſe, ſit melius. Melius eſt amicum quærere, quàm hoſtem tollere; ſed utrumque ſimul optimum: quod numquam meliùs feceris, quàm ſi [z] parcere ſtudeas, cùm potes perdere. Multos vindicaſſe, pœnituit; [a] neminem, pepercíſſe. Vltionis delectatio momentanea eſt, clementiæ ſempiterna. Vindictæ dolor æternus eſt, miſericordiæ ne momentaneus quidem. Omnes vindicta perdidit, neminem venia.

[y] *Adde, quòd amicum parat indulgētia,*
[z] *& hoſtem tollit,*
[a] *nec, ut illa, pœnitudini eſt obnoxia.*

VANITAS.

Præclarus pater.

VERITAS.

Clari progenies obſcura patris.

VE-

VERITAS.

Hvc oculos, huc animum adverte, quisquis paternam tibi claritatem obscurus arrogas: cumque ignis splendorem, & fumi tenebras videris, nega, sodes (quod tibi luce meridianâ clariùs fumosa nox aperit) obscuram aliquando claro ex patre progeniem nasci; nec enim video, cur homini accidere non possit, quod igni. Obnoxius lignis ignis est? obnoxia corpori anima. Offuscat ignem vapor, quem fomes eviscerat? obnubilant animam organa quæ sensum hebetant. Iam verò, si faciliùs longè deficit natura, quàm perficit; si fiunt ex singulis imperfecta defectibus, perfecta verò perfectis dumtaxat omnibus absolvuntur; quis non videt, sæpiùs malè animam habitare, quàm benè? quis non videt, prolem non ita facilè majoribus, præsertim eximiis, similé gigni, quàm dissimilem? Vidit Homerus, licet oculis captus, & cecinit:

b Si ex claro igne fumus obscurus nascitur,

c multò faciliùs ex claro patre degener filius;

Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.

Vidit Flaccus, dixitque,

Ætas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Vidit Sabellicus, qui perditos Severi liberos paucis abundè perstringens, tandem asserit, ferè semper

d juxta experientiâ,

 obser-

obſervatum, ſummos viros aut ſine liberis mori, aut tales relinquere, ut ſatius ſit filios non habere. Polydorus verò Virgilius etiam id populis quibuſdam ſingulare fuiſſe teſtatus eſt; dum tradidit, Londinenſium filios, peculiari quodam fato, raro parentum virtutibus æmulos eſſe.

e *maximè in Londinenſibus.*

Et ſanè, ſi degeneres à patre liberos non ſemel experta eſt, quæ conſilio & uſu fulcitur adoptio; quis miretur, ſi ea, quæ neutro nititur, ac ſiderum & humorum viciſſitudini, Deo moderante, plurium debet nativitas, ſæpè ſæpiùs fallat? Fallit profectò, fallit frequenter adoptio, fallit nativitas. Senſit illud Auguſtus in Tiberio, in Nerone Claudius, in Ildeberto Sigebertus Auſtraſius: hoc verò (ne ſacra forſan exempla deſideres) luxit in Caino Adam, Noëmus in Chamo, Iſaac in Eſau, Samuel in Ioële, David in Abſalone, Salomon in Roboam, Ioſias in Ioachim, Ezechias in Manaſſe; & ne profana requiras, prævidit in Paralo Pericles, Ariſtides in Lyſimacho, Phocion in Phocâ, Ariſtarchus in Ariſtagorâ, Chabrias in Cteſippo, Antoninus in Commodo, Charus in Carino; ne deniq; recentiora exſpectes, expertus eſt Caſimirus in Boleſlao, Carolus VII. in Ludovico id nominis II.

f *Et ſanè ſi adoptio degenerat,*

g *quid ni nativitas?*

h *Exempla degenerantium.*

Vin' & ſuis nonnullos patribus conferam? Forum Romanum, & Patris Curionis graviſſimum ſupercilium, & filii ſexcenties ſeſtertiûm æris alieni,

alieni, famosâ nobilis cujusdam juvenis injuriâ contractum, vidit: itaque eodem tempore, & iisdem penatibus, diversa sæcula habitarunt, frugalissimum alterum, alterum iniquissimi prodigii. Quintus Fabius Maximus, Quinti Fabii Allobrogici, & civis,& Imperatoris clarissimi filius, quàm perditâ luxuriâ vitam egerit, sat docet publica severitas, quæ degenerem patris illius hæreditate seclusit, cujus ipse se virtutibus exhæredarat. Germanicum non Romanus tantùm populus, amicæque gentes; sed barbari quoque, ceu communem parentem, à morte prosecuti sunt: at Caligulam, ob scelera, ne publicâ quidem sepulturâ dignatus est quispiam.

Quid de tribus Constantini Magni filiis dicam, nisi tantum à paternâ indole, in omni genere laudis atque officii recessisse, quantum ille superiores Principes omnes animi magnitudine superarat? Neque enim Constantino filio quisquam ad vitam incautior, Constante ad indecoras voluptates proclivior, Constantio denique aut levior quisquam, aut ob arrogantiam intolerantior fuit.

Quid de Ioanne Galeacio, Francisci Sforciæ Ducis Mediolanensis filio, referam? Fuit Franciscus in omni virtutis genere, Christianos inter Principes facilè princeps: at Ioannes, vitiorum studio, omnium fermè mortalium abjectissimus.

Sic

Sic habuit omnis ætas, omnis ordo, omne ſtudium degeneres à patre filios, qui virtutibus nudi, ſolis ſe majorum meritis induere, & fumoſarum etiam imaginum, quibus oppidò ſplendebant, præter colorem, habuerunt nihil.

i *Imò parentum claritas obſcuros reddit filios.*

Quid, quòd ipſa, quâ parentes fulgent, claritas, obſcuros liberûm mores latere non ſinit? Vt juvant hebetem viſum tenebræ, ſic lux ipſa perſtringit. Multos ſingularis patrum gloria inglorios reddidit, quos communis communiter celebraſſet. Clarebant videlicet etiam ſuis illi virtutibus, ſed non illuſtribus adeò, ut clarioribus compoſitæ vinci non poſſent, aut hebeſcere. Non deficit ſua candelæ, non deficit ſtellis, non deficit lunæ claritas; ſed eam tamen mox illuſtrior ſolis ſplendor obſcurat: ac proinde claritas ipſa etiam lumini tenebras offundit. Et miraris, ſi homini?

VA-

VANITAS.

Frequens frater & soror.

VERITAS.

Rara concordia.

VERITAS.

Etsi tanta plerumque sit prolium in parentes impietas, ut eos perditis alia moribus, alia sannis, alia criminationibus, alia insidiis, alia exilio, alia vinculis, alia fame, alia gladio, alia cruce, alia flammis (inusitatâ belluis ipsis crudelitate) perdere gaudeat, & nulla beneficio, ut par est, vincere; ea tamen est conjugum ubivis utique locorum, temeritas dicam, an dementia, ut tam diu miseros se arbitrentur, quamdiu sobolem, quæ miseros illos facere possit, non habent.

l *Omnes prolē desiderant,*

Hujus ego cæcitatis originem dum perscrutor attentiùs, hanc præ cæteris caussam invenio: quòd alter quodammodò parentum vultus sunt liberi, in quo sibi velut superstites, repræsentantur ad posteros, & mortui vivunt. Quanta porrò sit homini immortalitatis innata cupiditas, neminem fugit.

m *quia proles quasi redivivus parentum vultus:*

Nec mirare, si vultui prolem confero: conveniunt in multis vultus, & liberi, ac in eo potissimùm, quòd, ut vultibus, ita & liberis rarò duobus inter se convenit. Quanta siquidem sit facies inter humanas discordia, facilè non minimum vultus nostri discrimen, nasus indicat, qui licet aliquando sui non absimilem ferat, parem certè quaquâ

n *sed ut nulli vultus formâ, sic nullæ proles naturâ planè similes.*

quaquâ patet orbis non patitur, semper homini congruus, numquam sibi. Non aliter videt aliquando domus una, sed felix in paucis, fratres vultu cultuq́ue non ita dissimiles, sed quando tandem concordes? rarò, ut opinor. Sic nempe testatur Ovidius, dum ait:

——— *Fratrum quoque gratia rara est.*

Sic docet in fratribus Argivis Seneca, in Thebanis Pampinius, in Tyriis Maro, Livius in Romanis. Quæ quidem infamia cur unius aut alterius urbis potiùs, quàm totius orbis sit, non video.

o *Fratrum rara concordia.*

Memorabile est inprimis, quod Actium spectavit duobus in fratribus, solo partium studio dissidentibus parricidium; dum Cæsar in Antonium, & in utrumque, pro utroque, Roma decertat.

p *Exempla fraternæ discordiæ,* q *apud Actium,*

Felix & miser unicâ adversarii cæde Mævius: scelus fuisse comperit, quod virtus fuerat, dum spoliis imminens, fratrem cecidisse, non hostem, videt. Quid faciat? projiciat, quæ peccaverant, arma, & innoxium sanguinem lacrymis abluat? sed instat hostis, nec inermi parcere consuetus, nec pio. Quid igitur? Si tutò non potes ad patrem, inquit, ad fratrem adi. Nescisti fratrem? jam scis, & habes præ manibus, quem hoste tuo justiùs tollas: faciat hic te gladius pium, qui impium fecit, aut certè meliùs, frater, cui mortem ferro intulisti, morti tuæ ferrum offeret. Sic ait, & ense fraterno

fratri fratrem, victorem victo inferias mittit.

r *in Macedoniâ,* Triste est, quòd cum Philippo doluit olim Macedonia; sedisse patrem scilicet de parricidii scelere, facultatis non voluntatis errore decepto, duos inter filios suos judicem.

s *Romæ,* Crudele est illud Caracallæ apud Romanos de Getâ fratre, quem in gremio matris occiderat, in Divos referendo, responsum: Sit Divus, dum non sit vivus.

Crudelius est odium, quod apud Cyrenæos Alcarenus in Archesilaum, apud Iudæos Aristobulus in Antigonum, apud Constantinopolitanos Alexius in Isaacium, apud Hispanos Fredericus in Torismundum, apud Gallos Sigebertus in Chilpericum, apud Polonos Lechus in Cracum, apud Britannos Ferrex in Porregem, apud Mantuanos Franciscus & Ludovicus Gonzagæ in Hugolinum, apud Forolivienses Pinus Ordelaphus in Franciscum exercuit.

t *Constantinopoli,* u *in Hispaniâ,* x *in Poloniâ,* y *Britãniâ,* z *Italiâ,*

a *Turciâ,* At multò crudelissimum est, quòd Murates quinque, Ioram sex, Mahometes octodecim, b *Iudæâ.* Phraates triginta, Abimelech denique septuaginta fratres impiè sustulit.

c *Nec melior sororum gratia:* Meliora forsan de sororibus speras? Falleris: frustrà ab infirmiore sexu fidem magis firmam expectes: fecundissimum discordiæ seminarium femina. Nec raram dumtaxat sorores inter ac fratres

tres charitatem puta, dum charior dignitas, ut horum plerisque contigit. Pietas ipsa, somnium, chimæra, fratribus, utut inter se ament, ad cædem satis est.

Quid fecit, ut ne fratrum quidem primus omnium, parricidæ nomen effugerit? Pietas. Quid fratrum manus Iosephi pretio, quid animos sanguine polluit? Somnium. Quid mutuo Liminæos ense concîdit? Futile unius de cælis in pascua, & alterius de stellis in armenta mutandis votum.

d *quin ipsa pietas,*
e *somnium,*
f *votum inter fratres discordiam parit.*

Nihil hæc moror, inquies; frequens mihi frater ac soror est, & quod caput est, concors. Rara avis in terris. Nostin' quæ vera fraternitas? Vera fraternitas est, quæ fratrem veneratur integrum, corripit dissolutum, præsenti obsequitur, absentem non rodit, sano applaudit, infirmum non deserit, placatum non provocat, iratum metuit ut majorem. Si te docuit usus hæc omnia, si divisa vos inter, sine rixis, hæreditas, tum demum eam, de quâ temerè tibi blandiris, concordiam spera: sin minùs, expecta discordiam, de primâ dubius, de alterâ certus. Vt enim aurum igne, sic auro, & utrâque fortunâ, fratri frater probatur. Plus dico, si certum est, verè tot hominum sententias censeri posse quot capita; frequens procul dubio frater & soror, concordia aut nulla aut rara est.

g *Vera fratrum sororumq; concordia*
h *aut rara, aut nulla.*

VANITAS.

Vagus amor.

VERITAS.

Amplexu enecat.

VE.

VERITAS.

NVMQVAM non viridis hedera, numquam non vividus amor eſt: hinc pueri vultu depictum videas ſemper, & numquam ſenis.

i *Vagus amor hederæ ſimilis in multis:*

Pulchra foliis hedera, ſed ramis, totoque corpore ſcabioſa prorſus & turpis eſt. Formoſa vultu & cultu meretrix, ſed verum proſcenium: fucum tolle, & ficum deteges; veſtem excute, & peſtem invenies, peſtem, inquam, cujus fontem Neapolitani, Galli, Iberi, ſuum nolunt, rivulos verò ad inſaniam bibunt: bibunt autem? imò pretio incomparabili comparant.

Serpit orta parvis initiis per muros hedera, errat ut ebria, & quidquid obvium luxurioſa complectitur: ſerpit itidem, ignotis ferè nata parentibus, vix ipſa ſui conſcia, vaga libido, Baccho duce vel comite fornicem ſubit, nec ullius faſtidit amplexum.

Verùm ne ſingulis immorer, unum hoc urgeo: ſicut hedera, quidquid etiam ſartum ei fors obtulit, mox illud amplexu ſuo deterit, enervat, enecat; ſic impotens ſui effræna cupiditas, etiam pumices ipſos ſurdis utique dentibus exedit, vitiat, perdit.

l *maximè quòd, ut illa, amplexu omnia vitiat:*

m *ſic vaga libido perdit omnia bona,*

Et hoc eſt quod Naſo præmonuit (medicus tamen morbi amantior, quàm ſalutis) dum vulgatas

n *fortunæ,*

omnibus

omnibus Diomedis filias, ſub equarum ſpecie, à devoratis hoſpitibus infames reddidit. Hoc & in Sirenibus voluit, quæ, quòd communiter advenas voce, tibiis, lyrâ reficerent primùm, dein verò meretriciis exhauſtos ſtipendiis, ad egeſtatem ſenſim ſine ſenſu deducerent, dictæ ſunt cantu ſuo tranſeuntibus inferre naufragium.

Nec mirum: certant quippe inter ſe etiam hodie adoleſcentes illarum amoribus perditi, quis prodigorum hoſpitia, quis oculorum fulmina, quis latrocinia ſenſuum, quis phthiſin ærarii, quis diurnas inſanias, quis nocturna pericula, quis morbos corporis, quis incendium animæ, non præſens modò, ſed æternum quoque, cariùs emat.

Etenim ſicubi fortè puella quæpiam meliori formâ quàm famâ conſpicitur,

Omnis in hanc Danaën confeſtim depluit imber
Aureus, ———————

nec cara eſſe poteſt, quæ eſt chariſſima: adeò ſapidum vobis hoc venenum eſt, adeò jucundum ſupplicium, adeò cara carnificina. Et ſanè, unde tot opes accumulaſſet utraque Rhodope, unde dotem tam opulentam mulieres Lydię, unde à Demetrio Polyorcete ducenta & quinquaginta talenta Theſſalis, vel, ut alii volunt, Athenienſibus, malè imperata, & pejùs exacta coëmendo ſmegmati Lamia obtinuiſſet; niſi tanti fuiſſet inſanis libertas

vendita,

vendita, pernicies empta? Quin verò, si Phrynes pretium mille dragmæ, si saltatrices quædam & tibicines Samiæ, ipsis Regum diadematis insultarunt; quem non ejusmodi lupæ devorent? quem non ex integro lues hæc vitiet & deperdat?

Taceo itaque, facilè eum Numen despicere, qui idolum hoc suspicit; facilè perjurii reum fieri, qui promissis vafram sollicitat; facilè refragari parentibus, qui Veneri auscultat; facilè templa negligere, qui suburram frequentat; facilè fidem fallere, qui nullam invenit; facilè falsa testari, qui mentiri studet; facilè alieno manus injicere, qui sua prodigit; facilè rivalem occidere, qui se perdit; adeoque facilè vitiis omnibus infici, qui nullum fugit, omnibus utitur. o *animæ,*

Non commemoro trahentem pensa digitis Herculem, Salomonem idolo supplicem, multatum vinculis Sampsonem, de quo est ille non certi Vatis versus non inelegans:

Lænam non potuit, potuit superare leænam:
Quem fera non potuit vincere, vicit hera.

Omitto, quàm pronum sit, ut hujusmodi Circes poculo amantes in amentes degenerent, ne dicam in belluas. Sileo Leandrum fluctibus, Biblida lacrymis, Prochryn telis, propriâ cuspide Piramum, Hyphin laqueo periisse. Illud certè tacitus præterire non possum, proditorem ignis hujusce tempo- p *corporis,*

 ralis

ralis amplexum, plurimos etiam in dirissimum flammę perennantis incendium egisse præcipites; numerarem, nisi innumerabiles essent: sed nequid tamen desideres, dabo in uno, quæ diximus, omnia.

Prodegit in Cleopatræ sinu Provinciam non unam Antonius, famam exuit, insaniam induit, sustulit uxorem, hominem posuit, vitam projecit, animam perdidit; sic vagus nimirum amor *Amplexu enecat.*

VANITAS.

Vxor suavißima.

VERITAS.

Dulcis amaror.

VERITAS.

QVID ploras, mi Narcissule? cur matri offenderis? Saccharum putabam (inquit) quod blanda porrexerat, & semen zedoar est.
q *Vt conditum sacсharo semen zedoar, dulcis amaror est,*
Itáne verò? faxo, mox sentiat. jamjam illam aggredior.

Siccíne fallax mater? verè dulcis amaror es; ita filium, ita conjugem dulcedine amarâ circumvenis. Filium quidem, at certè non conjugem. Quin verò pejùs longè filio conjugem: nisi fortè
r *ita viro uxor,*
mirus hic auceps est, qui cornicem candidam reperit, cùm vix sit qui invenisse se fuscam probet. quibuscumque enim tandem conditionibus condîta sit mulier, nihil nisi dulcis amaror est. Quî sic? jam doceo.

s *partim dulcis,*
Dulce est, charissimæ conjugis obsequiis, dote, formâ, amoribus frui; dulce, per illius fructus longè suavissimos, quasi immortalitate donatum, sibi supervivere; sed, vel primo Veritatis miraculo te-
t *partim amara;*
ste, plus habet aquæ thori societas, quàm vini; nec quidquam dulcibus acrius, dum acescunt. Præcedunt & comitantur ad breve tempus sponsam tibiæ, non sequuntur; nec, ut voluére Philosophi, ullus in matrimonio lætus dies, nisi quo ducitur uxor & educitur. Certè auctore Blasio Vigne-

Vignerio in Livium, optimum optimi connubii augurium erat, obvius ſponſo milvus, ſed mutilus; nequis matrimonium etiam optimum,

In quo luminibus caret uxor, & aure maritus,

omni ex parte beatum crederet. Et ſanè ſic eſt.

Si enim nobilem ducis, ſplendidâ vinctus es u
catenâ, unde te ſola mors ſolvat; diſces pati, diſces ſive nobilis;
ſervire. Sin plebeiam, habes familiaritatis ſcopu- x
lum; diſces amicos perdere, hoſtes lucrari. ſive plebeia;

Si divitem, habes compedes aureas: quæ paſcit y
virum mulier, dominam ſe putat eſſe, non ſociam. ſive dives,
Dos enim opima, licentia conjugis eſt, frænum viri; dum illud Aurelii Principis irato recurrit, Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem; dos autem erat imperium. Sin pauperem, mox prodi- z
gam invenies: facilè pecunias ſpargit, qui ſparſas ſive pauper;
non colligit.

Si formoſam, habes idolum, quod vix tuus ob- a
ſtupeas, quod adfuſus adores: videbis indies illinc ſive formoſa,
peregrinos novoſque habitus, hinc ingenium inventricis ad cuncta verſatile. tum jacturam patrimonii, lucrum voca, ſi pacem vis. Sin turpem, ha- b
bes domi faſtidium, foris cupidinem, ubique tor- ſive turpis;
mentum.

Habes tui amantiſſimam? Si cibo fòrs abſti- c
nes, ſi quid attentiùs cogitas, ſi vicinam ſalutas, ſive libens,
ſi domum ſeriùs redis, ſi ridenti lentus arrides, ſi

denique ſolito minùs inſanis, ſemper offendis: quæ ſi vita dici debet, quænam mors dicenda ſit, neſcio. d Sin habes Lubentiâ non ita volente traditam, Agamemnonem te puta, Deiphobum, Africanum, & cruentos Danai thalamos nullâ non nocte formida.

d ſive repugnans;

e Si facundam, malles tibi picas eſſe & bubones; illæ canerent, iſta jurgabitur; illas excludere liceret, hanc non licet. f Sin taciturnam, habes vivum cadaver, omnium odium.

e ſive facunda, f ſive taciturna;

g Si blandam prorſus & affabilem, habes non leve periculum; ovem, quæ mulceri amat, quilibet mulget. h Sin imperioſam duxiſti, illa te duxit, non tu illam; diu nimiùm fueras tuus.

g ſive blanda, h ſive auſtera;

i Si ſterilem, aut fecundam; uxor ſterilis, unica tantùm; l at fecunda, ſarcina domus eſt multiplex. Creſcunt cum pueris curæ, decreſcunt pecuniæ.

i ſive ſterilis, l ſive fecunda;

m Si habes quæ ſupra colum ſapit, magiſtram inveniſti; habes, cum quâ diſputes & declames aſſiduò, vincas numquam. n Sin autem rudem, ac minùs habilem, quid ab illâ exſpectes, niſi foris opprobrium, domi ruinam?

m ſive erudita, n ſive rudis.

Denique, qualis qualis tibi conjunx obtigerit, habes feminam.

o Quid multa? an perſonis melius, an fœdere ſanctius matrimonii vinculum noſti, quàm Ioſephum

o Nullum dulcius B. Virginis & S. Ioſephi matrimonio,

phum inter ac Virginem intercessit? Maria certè una fuit, in quam usque eò convenit omnium virtutum consensio, ut nihil pudori venustas, gravitas demissioni, comitas gravitati, nobilitati simplicitas incommodarit. Certabat enimverò in illius ornatum gratia cum naturâ, & dubitarem naturæ plus debuerit an gratiæ; nisi scirem naturam etiam illi à gratiâ, id est Annâ matre, donatam. Nec de sponso inferiora quisquam sine injuriâ cogitet: aut enim aliàs hujus auctorem connubii Deum erroris arguat necesse est, aut Iosephum Virgini non ita disparem fateatur, juxta illud:

p ex parte B. Virginis,

q B. Iosephi,

r & Dei ipsius;

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Et tamen dulcissimus ipse Virginis multò dulcissimæ fructus, nuptias omnium perfectissimas, etiam sub illarum ferè principium, amaritudine non exiguâ condiit. Non credis? audi Iosephum de Virgine, quòd prægnans esset, dimittendâ non parum anxium.

Quid faciam? inquit. prægnantem video virginem, causam ignoro. An sui forsitan pudoris oblita est? nempe, quæ voto perpetuæ castitatis obstricta, nihil cum adulteræ moribus habet commune. Sed quid si illam accusem? lapidandam scilicet. Accusem tamen. Quid dicam? numquam mihi cognitam? quis credet? Cognitam alteri? Absit; non ita Venerem castitas odit, ut illa cupidinem.

s & tamen quàm Iosepho in principio amarum fuit?

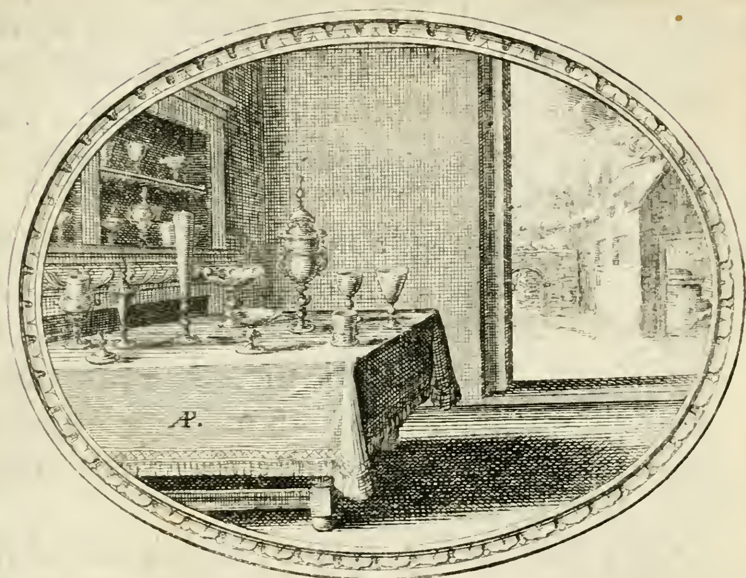
dinem. Quid igitur? Conceperit forſan ſine viro mulier? Scio illud Iſaiam prædicere; non ignoro explendas jam proximè Danielis hebdomadas; nec dubito, quin præ ceteris huic apta ſit gloriæ. Sed quid? Adeóne pauperem cæleſtes divitiæ matrem? Quid tandem? amicis reſtituam? Hoccíne Mariæ Ioſephus opprobrium? Fugâ me ſubducam? Itáne alteram me? Hæc ille. Vſque adeò uxor quoque ſuaviſſima, etiam virtutis ipſius gratiâ, viro numeris omnibus abſoluto dulcis amaror eſt.

VA-

VANITAS.

Filia formoſa.

VERITAS.

Bonum fragile.

VERITAS.

t *Nihil vitro, fragilius:*

QVAM fragile bonum sit supellex vitrea, norunt, sed non nisi damno suo edocti, propolæ omnes, qui refertas hac merce capsulas illâ ex urbe petunt, quam plateæ non lapide, sed aquis stratæ nobilitant: utut enim fragile bonum hoc adversus exitium fœno chartâque præmuniant, plura tamen passim recipiunt fragmenta, quàm vasa.

u *nihil item filiâ præsertim formosâ.*

Quàm etiam fragile bonum sit filia, præsertim formosa, facilè perspicit, qui indies turpium turpissimos casus videt. Etenim si turpes, nullo ferè impellente, solo sexûs sui vitio, ruunt; quid non faciet illa, quam, præter sexum, nulli non obnoxia forma præcipitat? Cadet profectò, cadet ut filia, cadet ut formosa.

x *Sic probat ipsum mulieris nomen;*

y *sic Græci,*

Quis enim nescit, ipsam nominis muliebris notionem hujus nos admonere periculi? Quid sæpiùs verbo concutitur, quid accessu frangitur, quàm, unde mulieri nomen est, mollis aër? Noverat sanè hanc sexûs illius imbecillitatem antiquitas, ac proinde Phidias ad Veneris pedes testudinem finxit, ut feminam in vitium proclivem, quasi testudinis ad instar excordem, domui affigendam ostenderet: ad Palladis verò statuam serpentem apposuit,

appoſuit, ut armatam licet per omnia virginem, inſomni tamen draconis vigilantiâ cuſtodiendam innueret. Hinc etiam Ægyptii puellis calceos negare ſoliti, Chinenſes autem vix natis pedes enervare: & meritò. Si enim, ut Rabbini teſtantur, viri nomen ac feminæ, modò apicem unum aut alterum, quò Dei nomen exaratur, ademeris, nihil reliquum habet, niſi flammam & ignem; quid præter incendium exſpectes à puellâ divini timoris (quod amanti facilè contingit) experte?

z *ſic Ægyptii, ſic Chinenſes, ſic Hebræi.*

Itaque fruſtrà es, ſi infallibilem te illius cuſtodem ſperas; nihil tam ardenter invaditur, quàm quod caſtis vallatur excubiis: & cùm ſit in omnibus nobis rara conſtantia, tum in feminis nulla eſt. Quid enim? an ſervare potuit Limonem Hippomene, Staphylus Rheam, Iuliam Auguſtus? minimè. Quid? quòd Pædagogus ipſe Pontii filiam Saturnio prodidit. Quid? quòd puellæ amoribus, ut olim Theopompo Philoſophus quidam aſſeruit, nimis humilis murus eſt, qui virorum odia longè tranſſcendit. Præceps certè deſiderium eſt femina, imò voluntaria ruina.

a *Nec obſtat cuſtodia:*

b *quin voluntariè ruit femina,*

Teſtis Caroli, non immeritò Magni, nata, diu nimiùm integri pudoris impatiens. Teſtis, ebriis inceſta poculis, utraque Lothi filia. Teſtis, vix ulli fragilium ſecunda, Sigiſmunda Tancredo Principe Salernitano progenita. Tradidit hæc, quaſi per jocum,

c *ut probatur exemplis diverſarũ,*

cum, in arundine (commodo ſcilicet excitandis ignibus inſtrumento) amatorias Guiſcardo litteras: erat is Palatinus quidem, ſed humili planè loco natus, nec Sigiſmundæ priùs noverat ignem, nedum accenderat: ſed mox, ubi eum per litteras ſenſit, ſimulque pabuli ſubminiſtrandi viam didicit, miratur illum ſponte obvium, frequentat, amplectitur: nec mora; non ſecùs ac olim Satyrus uritur: detegit quippe turpem filiæ cum amaſio conſuetudinem pater, obtruncat juvenem, & exſectum pænè adhuc ſpiranti cor in aureâ phialâ filiæ deſtinat, Hoc tibi pater, inquiens, amoris à Guiſcardo ſolamen; ut illo nihil tibi carius fuit, ſic patri nihil, quod mitteret, rarius. At illa, quaſi opprobrii incuria, & muneris læta, Sapienter, inquit, cor aureum aureo pater tumulo donat. Plura vetuêre, quibus amantis cor velut unionibus perpluebat, lacrymæ. Non vetuêre tamen, ne, quod hujus præſaga tragœdiæ venenum paraverat, hauriret intrepida, thoroque mox compoſita, exeſum pænè lacrymis & oſculis cor cordi apprimeret, quò ſe nimirum ferventiùs amantiſſimis proci manibus parentaret. Audit periculum Tancredus, accurrit, ſolatur, promittit omnia; verùm illa hoc unum obteſtari, ut mortuos uno componi tumulo ſinat, quos vivos uno frui thalamo vetuerat.

An

An non hæc deterior multò ipsâ vitri fragilita- d
te fragilitas ? deterior ſanè ; illa ſiquidem lapſum *atq; adeò fragilior*
pati contenta eſt, non quærere ; hæc vitium ſem- *vitro, præſertim*
per auferre prona, vel offerre. *formoſa:*

Sed quorſum hæc omnia ? non aliò ſanè, quàm ut faciliùs intelligas, multò fragiles magis eſſe formoſas : nec enim ideò dumtaxat forma bonum fragile eſt, quòd cum floribus illicò defloreſcat; ſed eò vel maximè, quòd dominas ſui virgines, præ ceteris fragiles reddat.

Age, quod tuum de formâ judicium Secunde ? e
Pudicitiæ naufragium voco. Et tuum ô Socrate ? *quia forma nau-*
Ego verò tyrannidem, quæ alios perſequens, ſe- *fragium eſt,*
ipſam prodit. Conſonat his ille, qui animæ verni- f
cem dixit : nimiùm enim quanta picturæ gratia *tyrannis,* g
vernix ſit, nimiùm quanta corruptio. Nec diſſen- *vernix,*
tit Plutarchus, qui illam calaminæ comparat, alu- h
mini ſcilicet, quod naturâ ſuâ quaſi provocat *calamina,*
ignem, quo ipſum mox conflagret. Quis hujus in formâ naturæ teſtis eſt ? ipſa quam deſcribimus, forma. Græci enim illam παρὰ τὸ καλεῖν καλὸν dixêre, ὅτι πάντα ἐφ' ἑαυτῷ καλεῖ.

Vtut eſt, rectè Carneades illam regnum malè i
cuſtoditum nuncupat : ægrè ſiquidem ſervatur, *regnum malè cu-*
quod multi ambiunt, & nulla non venditat. Con- *ſtoditum,*
ceſſo calle corruptor it ſegniùs : quò caſtitatis arx munitior, hoc libido improba magis eſt & perti-

 nax:

1 nax. Admoventur muris ſcalæ blanditiarum, machinæ munerum, nec, latentis ſub terrâ, magiæ cuniculi negliguntur: his ſi nihil proficitur, vis adfertur. Nec unus nunc Helenæ Paris eſt, mille ſunt. Et quænam, obſecro, tot corruptoribus reſiſtat mulier? quæ tot robora vincat fragilitas? I nunc, & bonum hoc fragile, pro ſtabili vendita.

quod omnes omnibus modis ambiunt.

VA-

VANITAS.

Filia nupta.

VERITAS.

Augetur minuendo malum.

VE-

VERITAS.

FILIAM habere, & labor & metus eſt; malum utrumque; ſed quod, ut ſola mors aufert, ita transferunt tantùm nuptiæ, mox etiam cum fœnore reverſurum.

m *Vt auget verruca ſublata verrucas;* Vt enim ſi è manu tuâ verrucam tollis, ſanguis unius, uſu teſte, plurium ſemen eſt: ſic dum filiam viro elocas, laborem tibi metumque ſeminas, non exſcindis. n *ſic filia, quâ ſe pater per nuptias exonerat, onera,* Multò nempe curarum fecundius virginitate connubium; quidquid illi impenderis, mox ultrò reſtituit, etiam cum fœnore. Doceri vis? animum intende.

o *ſive œconoma ſit,* Quam à te filiam abdicaſti? œconomam. Cur? Imperabat patri. An marito ſerviet? credite poſteri; ſpecta lites pater, expecta divortium, atque adeò malum tuum redux, etiam cum fœnore.

p *ſive formoſa,* Sed & formoſam elocavi. Quid ita? Timebam virgini. Itáne verò? timuiſti Palladi, & Veneri fidis? Quis pro eâ fidejuſſit? connubium. Tot adulteriis nobile ſcilicet. q *ſive perfida marito,* Falleris; cæcus amor eſt; matronam & virginem inter non diſcernit; quin ſemper id illi magis libet, quod minùs licet. Quid ſi & filiæ tuæ libeat, atque exinde perfidam maritus exturbet? quid facies pater? excludes? impietas eſt: admittes? infamia, novi ſumptus, nova pericula;

pericula; nec enim facilè lapſum vitabit illa, quæ ultrò tam præceps, & intùs & foris impellitur.

Sed eſto, fidem marito non fallat; quis ſpopondit non fore conjugem formæ tam periculoſæ r cuſtodem zelotypum? quis addixit nuptam, ne quâ fors vitio pateat, non arcendam protinus à plateis, colloquiis, deliciis, licet improbè obluctantem? Et quem, obſecro, ſi hæc eveniant, niſi te ſubſidio vocet? in quem, niſi in patrem, miſerias ſuas exoneret? Quid tibi tum erit conſilii? quid ſuadebis afflictæ? Vt maritum repetat? At, quod jam extulerat onus, redux inveniet, onus, inquam, nec illi felix, nec tibi, ſi maritus eliminatam reſciat. Vt tecum maneat? Ecce jam tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore: lætam quippe à te filiam dimiſeras, & nunc moroſam admittere debes; felicem abdicaras, & infelicem recipere cogeris.

r *ſive fidelis,*

Quid ſi & divitem tradidi? Nec ſic quidem malo liber es. Quî ſic? dicam. Quid cauſſæ fuit, cur ſ pauperi divitem dederis? legitimam ſemper importuna flagitabat. Dediſti? non. Quid ergo? addixi. Hoccíne ſatis eſt? quis ſe, quis liberos, quis familiam verbis alat? divino vivitur, non humano. Nihil æquè generum exaſperat, quàm vel negata dos, vel dilata. Sæpiùs enim (qui ſæculi noſtri mores ſunt) dos caſtitatis ducitur, quàm flos; nec hanc

ſ *ſive indotata,*

cum virgine proci ducerent, si solam possent: contundet itaque socerum & uxorem gener, ut dotem exprimat; & si non exprimit, malum tibi tuum cum liberis & gynæceo reddet cum fœnore, vel, quod pejus est, inopinæ cædi tuæ jus suum transscribet.

[t] *sive benè dotata,* Sed annumerabo mox dotem, inquis. Nunc quidem aliquid dicis. sed sive opimam dederis, sive tenuem; semper tibi malum tuum redibit, & quidem cum fœnore. Si enim opimam das, das & viro dominam. Quà dos hæc ingreditur, illâc libertas fugit. Et quis feminæ mancipari se liber ferat? quis, dum potest, ultrò compedes non excutiat? Ecce tibi malum tuum denuò redux, etiam [u] *sive malè,* cum fœnore. Sin verò tenuem das; accommodum præbes cruci & resti funesto pretium: & quæ tibi non hinc infamia, quæ non mala?

[x] *sive mediocriter;* Verùm esto, non ita tenuis sit, sed mediocris; an filiam hanc, quia fortunati patris est soboles, nullis fortunæ malis obnoxiam credis? quid si ergo piratæ alicujus, si tempestatis, si œconomiæ vitio, fortunæ naufragium faciat? quis illam portus excipiet? quis puellas ad minus colliget? quis pascet? quis vestiet? Maritus? at sat illi secum & cum pueris negotii est. Mariti parentes? at omnes aut opibus aut vitâ carent, certè juxta leges ac consuetudinem huic oneri te minùs obnoxii.

Quis

Quis ergo? ſanè præter te, nemo. Ecce tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore.

Ad extremum ſcis, ut opinor, te genuiſſe mortalem; ſcis mortalem mortali traditam. Quid ſi igitur filiam hanc tuam mors præoccupet? quid tum liberi? adoptionem rogabunt procul dubio, avo ſe commiſſos à matre dicent, imo tranſſcriptos. Quid ſi maritum priùs mors evocet? nónne mox tibi malum tuum denuò redux, etiam cum fœnore? Et meritò quidem, cui enim potiùs? Quid ſi tollat utrumque? in quem continuò, niſi in te *ʏ maximè ſi aut ipſa moritur, aut maritus.*

——— *Domus inclinata recumbet?*

Sic nempe, quod priùs volebam, connubium virginitate multò curarum fecundius, quidquid illi impenderis, mox ſpontè reſtituit etiam cum fœnore.

Habent ſe quidem hæc omnia non ſecùs quàm diximus; adſtruerem tamen exemplis ſingula, niſi illorum nota cuivis foret antiquitas, niſi noti ſæculi noſtri mores, nihilo meliores antiquis. Hoc itaque, vel invitus, jam confitere, quod antè negaveras: filiam nuptui collocas?

Augetur minuendo malum.

VANITAS.

Nepotum copia.

VERITAS.

Incertum ſolamen, & certus labor.

VERITAS.

DESIPIS æger, multumque te decipis, ſi hac ferri inuſtione ſatis ſuperque ſaluti tuæ cautum exiſtimas; non omnes, quos mancipat ſibi cauterium, continuò morbus pileo donat. Si enim neminem morte damnaret infirmitas, quem hæc ultronea plaga ſaluti commendat; nulli non cauteriata cutis eſſet ægroto. *z Vt cauterium incertum ſolamen eſt & certus labor:*

Nunc verò, quòd, ut annotant plerique, fons ille medicus incertum ægro ſolamen ſit, & certus labor (quis enim illum ſine labore, vivâ mortuâq; carne, quis puſtulis, quis ſordibus expiet, quis velut infantulum, ſuis quotidie faſciis explicet & involvat?) hinc paucis cordi eſt, & plurimis odio.

Non abſimili quoque ratione falleris, quiſquis aut avus, aut avunculus, longâ nepotum ſerie ſatis tibi ſuperque conſultum putas. Incertum, mihi crede, hi quoque ſolamen ſunt, & certus labor. Eccur? paucis accipe. *a ſic frequēs nepos,*

Huic de porrigine, illi de aphthis, iſti de varis metues; alios dentitio, alios papulæ, alios morbus ſonticus divex abit; uni cibus, alteri veſtis, tertio nutrix, quarto pædagogus quærendus: nec temerè quidem; ſi enim hunc colis, illum negligis, iſtum plebejâ, alterum ſplendidâ veſte donas, invidiam *b frequens labor, & cura, ac incertum ſolamen* *c ratione morbi,* *d veſtis,*

 illis,

e *nutricis,* illis, tibi calumniam emis. Quid ſi offenſa nepoti ſit Rumina? quid ſi lac nutricis oppidò tenue? ſi minùs digeſtum? ſi aduſtum nimis? ſi affectibus effrænis turbidum? Quid ſi nutrix ipſa, ut illa Veſpaſiani, ægra ſit; ebrioſa, ut Tiberii; crudelis, ut Caligulæ; libidini prona, ut complures hoc ævo (quo proſtituta virginitas ubera ſua cariùs elocare cernitur, quàm honeſta viduitas?) numquid hîc iterum tibi novus de novâ præ foribus labor eſt?

f *cuſtodis,* Quid ſi pædagogo comis auctoritas? ſi ſeveritas manſueta? ſi accommoda puero ſcientia deſit? quid niſi novus hîc iterum labor, nova moleſtia, eventus ambiguus? Sin autem illos gerulâ, iſtos g *gerulâ,* cuſtode deſtituis; & ignem, & aquam, & lapides, & collactaneos ipſos timeas neceſſe eſt; ne dicam maturos, præcoceſque omni ex arbore fructus, notiſſimam pueritiæ peſtem. Hinc vides, opinor, tantam tibi eſſe laborum copiam, quantam nepotum.

Video; ſed pueritiæ ſudores ea, quam virilis ætas promittit, meſſis ſolabitur. Vtinam! ſed in herbâ eſt hactenus, adeoque nunc incerta, ſi umquam: itaque miror ejus te ætatis ſcientiam profiteri velle, cujus ignorantiam ultrò confeſſus eſt ille, qui cælo docente ſupra mortalium cæteros h *ætatis,* didicit, ſapuitque, Salomon. *Tria ſunt,* inquit, *difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro, viam aquilæ in cælo, viam*

viam colubri super terram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentiâ. Nec injuriâ. Quis enim nescit, quàm inconsultus sit adolescentiæ in juventutem flexus, quàm præceps decursus, quàm incertus exitus? Facit quidem ignea naturæ vis adolescentes calidos ad omnia, sed non item callidos; multorum subitò cupidos, sed & subitò saturos; studiosos honoris, sed dedecoris impatientes: facit illos humanitas alteri, suoque sexui perquàm accommodos, sed utriusque periculo; disertos, sed & dicaces: facit animi corporisque vigor viribus non rarò spectandos, sed sæpiùs præfidentes: facit inexperta temeritas omnium sciolos, sed singulorum pænè ignaros. Et quid, obsecro, ex tam ancipiti morũ conflictu solaminis certi speres? Dicam.

Hunc mercibus, illum sago, istum togæ, quartum aulæ, quintum infulæ destino: & quam de singulis spem concepi, ne quâ vacillet, firmabo disciplinâ, quàm potero, severissimâ. [i] *conditionis.*

Audio: sed quàm vereor, ut tam certa spes, dubiis adeò fundamentis innixa, subsistat. Plures sanè commercium bonis exuit, quàm explevit; plures Mars perdidit, quàm provexit; plures Humfredos vidit aula, quàm Arsenios; plures oneravit infula, quàm ornavit; plures schola Marsyas quàm Apollines, plures Nævios quàm Cicerones, plures Baraballos protulit quàm Petrarchas. Et nepotes tuos omnes

omnes eximios fore quis promittit? Ingenium:at anceps eſt. Diſciplina: at ambigua eſt: vel enim cura ſine naturâ nihil proficit, vel deficit invito cane venatio.

l *Teſtis Lãdelinus.* Omnia tuta times, inquis. Fateor; ſed non ſine exemplo. Educabat, in antiquiſſimæ ſpem familiæ, nepotem ſuum, optimâ juvenem indole, Landelinum Anſbertus Cameracenſis Epiſcopus; & ne quâ curam falleret, propriis in ædibus ad omnem, quam id generis & moris adoleſcentia poſtulat, gratiam inſtituebat: ſed is, mox æqualium pravâ conſuetudine degener, virtuti ſimul ac diſciplinæ renuntiat, ſubitòque peſſimus ex optimo nepos factus, ne dicam prædonum ſignifer (argumentum non exiguum fruſtrà laborantis induſtriæ) quærit latrociniis, quod ſcelere perdat.

Verùm unicus Anſberto nepos erat, inquies, plures mihi; ac, ut unicum facilè tranſverſum agi quotidie cernimus, ita nullum è pluribus frugi eſſe, aut rarò videmus, aut numquam.

Benè eſt; res tibi, ut video, ad triarios venit; cave ne mox etiam ad reſtim, ſi triarios tuos, ſi optimum quemque Mars, aut mors pignoretur, ut aſſolet.

m *Imò & ratione ipſius ſpei,* Fieri id quidem poteſt, non infitior; ſed quis peſſima ſemper ominari te cogit? Quod minimè credas, ſpes ipſa, quin & virtus, aut ſi mavis, natura.

Spes

Spes ſiquidem, bravio quolibet teſte, dum omnes fovet, vix uni favet: virtus defectum inter & exceſſum media, duobus à vitiis quodammodò ſuffocatur. Natura, traducis culpæ ſcelere, vitio pronior, quàm virtuti, faciliùs longè deficit quàm proficit. Nec mirum; fiunt ex ſingulis imperfecta defectibus, perfecta verò perfectis dumtaxat omnibus abſolvuntur. *virtutis,* *naturæ,*

Et ſanè quid præter vitium à juvenibus expectes, non video; hoc ævi præſertim, quo puellis (quarum tamen ad efformandos adoleſcentiæ mores plus nutus unicus agit, quàm Catones innumeri) is maximè juvenis placet, qui minimæ frugis eſt. *n præſertim puellarum culpâ.*

Tu tamen, ſi quid prætereà ſolatii à nepotibus manere te autumas, cùm illorum copia tam incertum ſolamen ſit, & tam certus labor, ſpe ſaltem hac fruere, teque ſolare, ne fortè re careas.

VANITAS.

Excellens præceptor.

VERITAS.

Nil cura sine naturâ.

VE-

VERITAS.

HABES hîc hippodromi gloriam, habes Camerarium, habes Rossium alterum, cui nullum adeò barbarum equi genus exhibeas, quod non illius industriâ

Vt non arguit doctus equiso doctum asinum,

Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
Compositis, sinuetque alterna volumina crurum.

Etenim, si quem ei fòrs ascensu difficilem obtulit, continuò mordicus illum auribus tenet, popismo mitigat, superat plausu: si morosum, facto à lentissimis gradibus initio, mox clogmo ad celeritatem incitat; nimiumque præcipitem, adducto placidè fræno, invitat potiùs ad moram, quàm compellit: si nec sic proficit, indito mox auribus scrupulo reddit immotum; si reluctantem saltui, vacuum, & fræno à fronte, & fustibus à tergo adhibitis transmittit; si sternacem, voce, oculis, baculo corrigit; si erectorem, virgâ; si calcitronem, etiam compedibus; si suspicacem, iterum iterumque pavido terriculum objicit, dum illi audaciam non calcaribus incutiat, sed persuadeat verbis; si denique contumacem, virgulâ inter aures, clavo post ephippia, &, si opus est, propositis sub oculos ignibus domat.

Quid multa? gnarus hic est in paucis, quis fræ-

no ſonipes, quis lupato, quis calcaribus optimè ſerviat; novit quem chalinum, quod pſelium, quos dactylios, quod henium, quem echinum quiſque deſideret; & ne diutiùs te morer, voce, virgâ, fræno, cruribus, palpo, calcaribus, herbâ, jejunio; flectit hebetes bruti ſenſus ad omnia: ſed quòd non parum fortè miraberis, hîc tamen fruſtrà eſt. quid ita? in promptu cauſſa eſt, aſinum exercet.

p *ſic nec inſignis magiſter inſignem diſcipulũ:* I nunc, & eximium te litteris ac moribus autuma, quòd magiſtrum utriſque divinum nactus es: crederem utique, ſi facere naturam diſciplina poſſet, ut fingere; ſi in diſcipulum, cum præceptis, præceptor influeret. Vtut ſit, ſapientia moderatoris utilis eſſe diſcipulo poteſt, glorioſa eſſe non poteſt. Magiſtrum ſi habet hebes egregium, habet quem ſequi velit, ſed deſperet aſſequi; habet quem verè eſſe ſe cupiat, ſed falsò putet. Fallimur enim, ſi in- q *quia nihil cura ſine naturâ.* genium mortalis induſtriæ fructum credimus; Dei munus eſt, dos naturæ. Nec ſanè priùs ingenioſum è ſtupido Chryſippus efformet, quàm equum ex aſino Camerarius. Parum enim refert, Ariſtoteles ſit aut Plato, qui docet, ſi Philonides eſt qui diſcit. Docuit ignavos, docuit ignaros, docuit ſtultos etiam Poſſidonius; & horum quidem paucos forſitan, illorum verò & iſtorum plures procul dubio, quàm eximios.

Vſus eſt magiſtro patre, uſus eſt Cratippo Tullii filius,

filius, utroque tum ſuis in litteris principe; ſed adeò fruſtrà, ut qui vel è ſolo patris aſpectu ſcientiam ſimul ac virtutem haurire debuerat, nec frugi umquam fuerit, nec eruditus. Sic nempe non omnes continuò ſapientiam diſcunt, qui audiunt. Audivit illam olim ſub Ammonio aſinus; nihilo tamen ſub ſtudiorum finem doctior fuit, quàm ſub initium; nec ſolus, ut arbitror, niſi fortè quadrupedum.

[r] *Teſtis Ciceronis filius,*

[s] *teſtis aſinus Ammonii,*

Fatigavit univerſam ſæculi ſui ſapientiam congenita filio Herodis Attici, viri litterarum gloriâ longè clariſſimi, hebetudo; nec unicum illud omnium labor impetrare ab indocili potuit, ut vel prima litterarum elementa perdiſceret. Memorabile tamen hîc fuit quoddam Philoſophi ſingularis inventum: juſſit is coætaneos illius ſingulos ſingulis characterum nominibus inſigniri, diſertè cavens, ne ſodalem ſuum quiſpiam diverſo ab his vocabulo compellaret; ut apices, quos ſtudio non poterat, luſu tandem & uſu etiam ignarus imbiberet. Dictum, factum; ſed fruſtrà: cauſſam quæris? *Nil cura ſine naturâ.*

[t] *teſtis filius Herodis Attici,*

Taceo Iuſtinianum, cæteroſque analphabetos omnes: non quòd difficile ſit eos numerando percurrere, qui in vulgus noti ſunt; ſed quòd reſpuat infamiam calamus, quòd liber erubeſcat. Piget illum videlicet tot ignorantiæ noſtræ prodi-

[u] *teſtis Iuſtinianus,*

gia ſcribere, piget hunc ferre, pudet utrumque tot brutos ſub humanâ ſpecie ſenſus agnoſcere, quos nullus umquam limare valuit labor, nedum expolire. Ne quid tamen à me deſideres, ab uno diſce omnes.

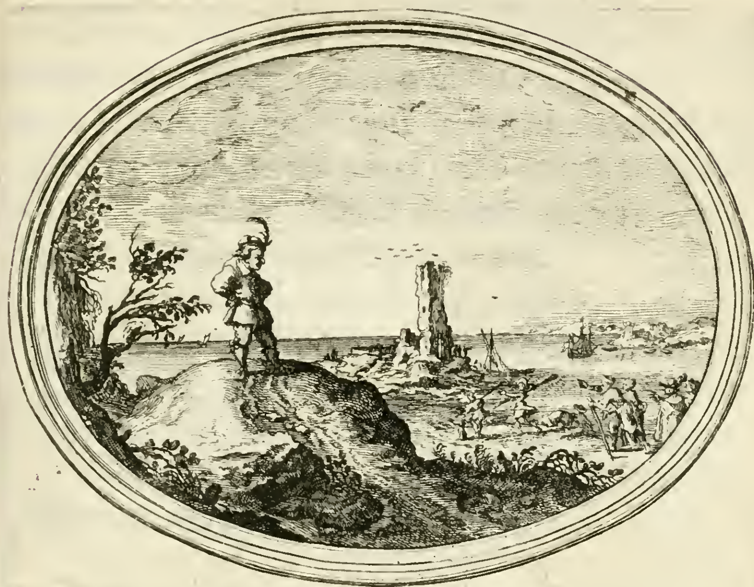
x *teſtis compoſitus Seneca Nero:* Prodiit è divinâ Senecæ diſciplinâ Nero; ſed quàm magiſtro diſſimilis, mores dicent. Vacabat aſſiduò litteris Seneca, aleis Nero: vertebat ille, ſtudiorum gratiâ, noctem in diem; hic è diverſo ignaviæ cauſsâ diem in noctem: erat ille moribus per omnia commodis, hic infeſtis: ille animi ſui dominus, hic mancipium corporis: ille cibi potuſque parciſſimus, hic numquam non ſatur, numquam non ebrius: ille ſupra hominem patiens, hic ſupra belluam ſævus: ille in omnes pius, hic etiam in ſuos impius adeò, ut & fratris, & uxoris, & matris, & magiſtri parricidio ſe polluere non dubitârit: ad ſummam, erat omnium amor Seneca, erat odium Nero: erat vitiorum colluvies Nero, erat virtutum epitome Seneca. Cauſſam quæris? jam dixi, *Nil cura ſine naturâ*; atque adeò fit, ut ſit etiam celebri magiſtro infamis diſcipulus.

y *ſed bonus magiſter malo diſcipulo infamia eſt.*

VA-

VANITAS.

Ingens patronus.

VERITAS.

Falſa gloria, verus error.

VE-

VERITAS.

z *Optandū, ut omnes intelligāt, quàm falſa ſit de ingenti patrono gloria.*

VTINAM id pro rei merito, utinam pro voto meo, utinam pro ſuo, totiuſq; patriæ bono omnes Principum Regumq́ue familiares agnoſcerent! non eſſet profectò, qui aureæ libertatis pretio ſplendidam hanc ſervitutem emeret, nedum emptâ ſupra modum omnem & fidem inſoleſceret: non eſſet, qui potentiæ ſuæ metuens, potentes Reip. nervos ſuccideret: non eſſet, qui, nequa fortè ſalus ad Regem penetraret, & aures illius, & os, & oculos, & manus obſideret: non eſſet, qui funeſtis promeritum conſiliis odium, exoneraret in Principem: non eſſet, qui fucato religionis & patriæ ſtudio, Eccleſiam ipſam in Eccleſiæ perniciem laicis redderet vectigalem.

Nunc verò, quod pygmæo, quem hîc cernis, uſuvenit,

a *Vt extollitur à monte pygmæus, & magnum ſe credit;*

Vt cùm, teſte polo, non ſit niſi perbrevis unguis,
Appendix, & præda gruum;

ob additam tamen ſibi montis hujuſce ſtylobatam, omnes infra ſe poſitos, ipſo cum monte, deſpiciat; ne dicam monti inſultet, dum Briareum ſe credit, aut Enceladum, ceteros pepones dumtaxat, aut fungos; idem quoque Principum; idem Regum clientibus accidit, ut licet humili plerum-

b *ſic extollitur à patrono cliens, & idem ſibi perſuadet:*

que

que naturâ ſint,& fortunâ; quia tamen ſupra vulgus potentum favoribus eminent, invideant etiam confeſtim ſuperioribus, inferioribus immineant, parem non ferant.

c *uterq; tamen naturâ humilis, & tantùm favore ſublimis;*

Sed quàm perperàm utrique, res ipſa demonſtrat. Quid enim ſtultius, quàm quòd hæc hominis epitome, eam, quam montis beneficio debet, eminentiam non illius altitudini, ſed propriæ tribuat humilitati? Evexit enimverò Molonem collis iſte, non auxit; non crevit in montem pumilio, ſed aſcendit. Quin verò, quò ceteros altiùs deſpicit, eò ſuſpicientum in oculis minor eſt, eò vertigini propior & ruinæ.

d *nec alterutrum ſublimitas majorem efficit, ſed minorem potiùs,*

e *& ruinæ magis expoſitum.*

Audi hoc, quiſquis ſplendidum aulæ periculum periculis emis, & venditas, multis unum, magnis maximum: Regum enim amicitiis præter regna ipſa periculoſius nihil. Audi, quiſquis, ut privatim diademati inſultes, publicum mentiris obſequium: audi, quiſquis pompam, quam œconomiæ titulo Principibus excutis, in te transfers illuſtriùs, ut invidiam, quæ aliàs inempta veniret, cariùs emas: audi, quiſquis tam inſolenter patriæ moderaris ærario, ut Regem ipſum regni ſui mendicum veriùs facias, quàm hæredem; ſervi ſui mancipium, quàm dominum: audi, quiſquis avidam ſanguinis Auguſti manum officii corymbo ſpecioſè prætexis: audi, quiſquis prædæ ſtudio

f *Imò qualis qualis ſit cliens,*

publica, queîs facilè mederi potes, incendia negligis; negligis autem? imò verò funeſtas patriæ faces tamdiu bonorũ calumniis ventilas, dum innoxio multorum ſanguine eas inflammes potiùs, quàm extinguas: audi, quiſquis poſt rapinas innumeras, & latrocinia, univerſis Reip. ſpoliis imparem te videns, patriam ipſam, etiam his quos perditos expetis, prædam facis; malus Principi, pejor Reipub. peſſimus tibi: audi, inquam, & mecum falſam hanc arrogantiæ tuæ gloriam, verumq́ue errorem ad trutinam rationis expende.

g quò maior patronus, eò minor ipſe eſt.

h Minimus hominum maximo ſuppedaneo indiget.

Magnum ſcilicet te credis, & extra fortunam poſitum, quia magnis inniteris: ego verò ideò parvum te arguo, quia magnis inniteris; ideò imbellem, quia potentibus; ideò fortunæ obnoxium, quia fortunatis. Quæ magni reſpuant ſuppedanea, puſillis ſubveniunt, & quidem minimis maxima. Fulcitur muro hedera, palmes ulmo; ſed eò ſolùm, quòd parvus utrique & impotens ſui culmus eſt: ſic clientem ſuum ingens patroni auctoritas elevat, dum extollit: auget animos nimirum fortuna ſublimis, non hominem.

i Quid, quòd parit vertiginem & lapſum ſublimitas?

Vis altiùs mecum philoſophari? Imminuit hominem fortuna ſublimis, dum animos auget. Facilè vertiginem patitur, qui plurima deſpicit, eò vicinior lapſui, quò ſublimior, ſi fulcro præſertim lubrico nititur, ut tibi accidit, & caduco.

Faſti-

Fastidiosus inprimis est amor Principum, breves amicitiæ, quas dissui rariùs cernimus, quàm dissecari. Numquam tutò sceptra timent, aut æmulum ferunt; atque adeò vix privatorum unus omni sæculo, omni regno integrum tumulo corpus dedit.

l *quia fastidiosæ Magnatũ amicitiæ,* m *& æmulis obnoxiæ.*

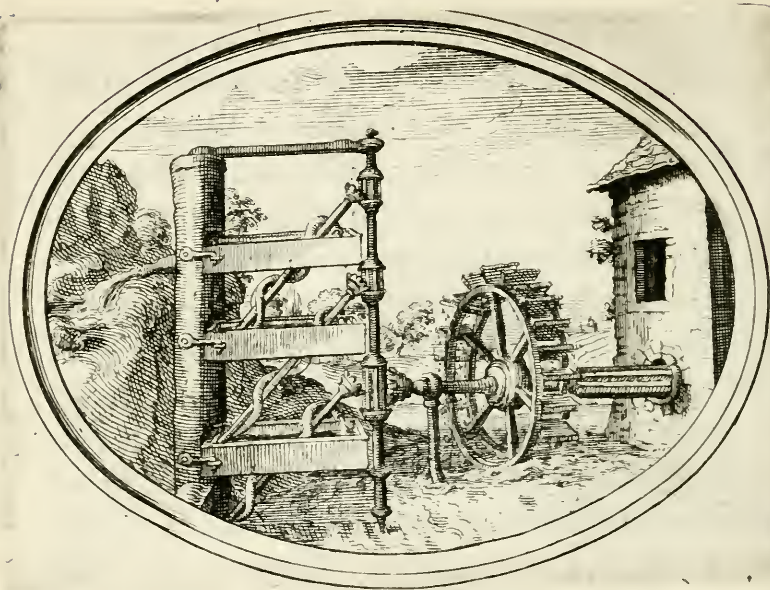
Testantur id Italica theatra, Iberici cultri, sclopi Gallici, secures Anglicæ. Docet Alexander in Attalo, in Thelesphoro Lysimachus, in Sejano Tiberius, in Narcisso Claudius, in Perennio Commodus, in Plautiano Severus, in Ablavio Constantinus, in Belisario Iustinianus: nostrâ verò majorumque memoriâ Fredericus II. in Vineâ, Ioannes in Alvaro, Philippus in Brocâ, Henricus VIII. in Moro, IV. in Ancræo. Fuerunt hi omnes utique ingentes ingentium clientum patroni. Sed quàm exiguum sit, quod tantis è clientibus reliquum fecit fortuna, facilè intelliges, cùm alios naribus, alios pedibus, alios manibus, alios oculis, alios capite, alios membris omnibus patroni injuriâ truncos, imò nullibi & ubique sepultos invenies. Nec dubito, quin mox de singulis, quod populus olim de redacto in cineres Hercule protulit, exclamabis: *Huc ille decrevit gigas?*

n *Testes quamplurimi Principũ familiares,* o *omnes tandem miserè lapsi.*

Time itaque, vel alieno sanguine cautior, quisquis patroni magnitudinem jactas. Securè vivit, qui providè metuit.

VANITAS.

Noua dignitas.

VERITAS.

Aſcenſus iſte, deſcenſus eſt.

VERITAS.

MIRVM id utique videatur, & paradoxum; nisi diversum te similis Augustanæ machina doceat. Invenit hanc, ut fertur, necessitas, elaboravit industria, fructus exercuit; ut terra, quæ aquarum ubere destituta, nec fœtus suos parere poterat, nec enutrire, talis instrumenti munere, tot venis quot rivis irrigua, in eam passim fertilitatem adolescat, quæ coloni, licet amarissimi, vota numquam non superet.

p *Vt machina hæc magno molimine,*

Suspenditur fluminis medio variis instructa gradibus rota, quam perennis aquæ prætercurrentis impetus sic usque circumagit, ut axis illius versatilis columnæ curriculis commissus, columnam volvat assiduò, columna cochleas, cochleæ aquam; dum id, quod cochlearum infima fluminis imbibit, in vasa gradatim singula, & tandem è vasis in destinatum montis altissimi jugum plenis siphonibus effundatur: sic continuo per cochleæ spiras ascensu simul & descensu, dum pars fluminis attollitur ultima, prima descendit.

q *& quasi ascensu descensuque continuo,*

r *aquam ex humili in sublime tollit,*

s *ut repentè præcipitet:*

Multi multa de inventi hujus geometricâ ratione disserunt; sed in eo laborant omnes, ut quâ vi elementum grave ascendere simul & descendere possit, scitè demonstrent. Vbaldus certè, vir in

Mathematicis eximius, libro rem integro persecutus est; sed persecutus, ut creditur, non assecutus.

t *sic nova dignitas hominem è vulgo,* Verùm nihil hoc meâ; illud ago. Sicut ascensus hic verè descensus est; non secùs etiam nova, de quâ tibi jamjam temerè gratulatus es, dignitas. Aquæ multæ populi sunt, ait virgo vates Apostolus: electus igitur è populi medio, per varios amicorum u *labore nõ exiguo,* curriculos, ne dicam cuniculos, per prehensationes innumeras, per effusa in complures munera, per cochleas, viasque non rectas ad eum, quem designaveras, honoris apicem ascendisti: fallor; alieni jam factus arbitrii, qui priùs fueras tui, in pistrinum ex aulâ, servus è domino, descendisti.

x *& continuo quasi ascensu,* Nec de nihilo quidem hæc dico: etenim si inhonorus honor, non honor est, sed onus; an mirum, si qui levior hærebas in humili, jam munere novo gravior depressus es altiùs? Et in equuleum ascenditur, & in crucem; ac è diverso in lectulum, & in sedile descenditur, & in imo sæpiùs habitat quies: nonnullis opprobrium, multis supplicium, omnibus labor est scandere: vepricosi, & lubrici sunt humanorum gradus ascensuum, tremulus vertex, præcipitium horrendum; ægrè conscenditur ad eminentem statum: anxiè ubi consistitur, graviter inde & repentè descenditur.

Sed pleniùs tecum loquar, & planiùs. Vides ut has

has aquæ guttulas idem utique, qui eas extulit, gradus ut plurimùm in viâ, & ubi ad terminum pervenerint, universim repentè præcipitet, quas tamen non nisi longo temporis intervallo in sublime provexit? Ita vix, imò ne vix quidem efferuntur, & decidunt, fluvioque de facili redduntur, unde nonnisi difficulter emerserant.

Attende quod agitur, & molam hanc fortunæ rotam puta; ut non dicam quòd, quo temporis articulo amicorum te favor extollit, hoc ipso te inimicorum invidia subruat. Aut enim competitorem passus es neminem, & frivola est dignitas, quam nemo desiderat; aut si multos habuisti, multos habes & æmulos. Meminisse te pervelim, quòd nec inter amicos desint, qui modò prudentiorum edocti consilio, jam non supra meritum, ut priùs, sed ex merito tuo te judicantes, suis te manibus ruinę exponendum doleant, & dejectum spe citiùs velint, quàm reverà provectum. Memineris oportet, paginæ sanctioris judicio, populum fluxis aquarum vorticibus comparatū; memineris, inquam, ab eloquentię principe candidatorum arenam campum Martium cum Euripo, qui agitationes & æstus patitur quotidie plurimos, non immeritò fuisse collatum: & tum denique cogita, an non proximus ascensui descensus sit. Ascensûs profectò finis, in molę gradibus descensûs initium est;

y *aut potiùs descensu evehit,*

z *ut mox deturbetur vitio vel alieno, vel suo.*

est; & in Republicâ honoris apex gradus opprobrii, non immeritis modò, sed iis etiam quos virtutis suæ patrocinio, communis favor evexit. Plena sunt ejusmodi tragœdiis scriptorum volumina, plena quælibet sæcula, plena cujusvis Reip. monumenta.

[a] *Testes varii:* Quid Romanum Diogenem, quid Polycratem Samium, quid Cornelium Scipionem Asinam, quid Andronicum, quid Lentulum, quid Sejanum memorem? [b] *Dionysius,* Dionysius

Ille Syracosiâ modò formidatus in urbe,
Vix humili duram reppulit arte famem.

[c] *Belisarius,* Sileo Belisarium, invictum quidem hostibus Iustiniani Archistrategum, sed fortunæ tandem invidiâ subjugatum, excæcatum inquam, præ Sophiæ foribus gloriosâ victoriis manu stipem ingloriam emendicasse. Taceo in nullo Regum fortunam adeò magnas & volucres vicissitudines fecisse, neque aliis in negotiis toties ex abjectâ celsam, & humilem è celsâ, quàm in [d] *Demetrius,* Demetrio Antigoni filio, Poliorcete dicto; cui, ut nomine, ita fortunâ suppar fuisse videtur Demetrius ille, cui Nicatoris cognomentum fuit: siquidem hic patriâ primùm, inde & regno exul, pòst carceris incola, variante demùm sæpiùs Syriæ fortunâ, & patriâ, & regno, quod assecutus denuò fuerat, & vitâ demum ipsâ privatus est.

Præ-

Prætereo Lyſimachum, qui quadraginta liberis, aliis alio caſu uno in bello amiſſis, poſtremò ipſe domeſticæ cladi cumulus acceſſit. Quintum denique Cepionem, A. Vitellium omitto, quorum ille Præturæ ſplendore, triumphi claritate, Conſulatûs decore, Pontificis Maximi ſacerdotio id aſſecutus, ut Senatûs patronus diceretur, ſpiritum tamen in vinculis, cor ſcalis in Gemoniis manu carnificis exuit; hic verò, dum ſe & ære alieno, & humili fortunâ vix expedit, Imperator ſubitò proclamatus in Germaniâ, mox in urbem redux, pænè ſimul Auguſti nomine ſalutatus eſt, & appoſito gladii mucrone ſub mento, ne vultum ſubmittere poſſet, cœno ſordibuſque à pueris paſſim impetitus eſt.

e *Lyſimachus,*

f *Quintus Cepio,*

g *A. Vitellius,*

Hircanum commemoro, qui Iudæorum Rex atque Pontifex per Ariſtobulum exilio, per Antiochum poſt deſectas etiam aures carcere, per Herodem denique morte mulctatus eſt. Iuſtinianum loquor, qui Imperium Orientis ſimul & naſum amiſit, ac poſt varios fortunæ parum conſtantis eventus ad extremum à Philippico unà cum filio ſuo Tiberio ſecuri percuſſus eſt; qui & ipſe vix de exule Imperator factus, mox ab Anaſtaſio proditus, & lumina, & Imperium perdidit. Henricum denique VI. Anglorum Regem profero, quem poſt fortunam regni bis re-

h *Hircanus,*

i *Iuſtinianus,*

l *Henricus VI. Angliæ Rex,*

ducem, post ternos carceres, violenta postremò mors sustulit.

m *Ioannes XIII. Pontifex,*

Piget exequi, qui potentes brevi ad impotentiam, qui Reges ad infame servitium sint redacti. Ioannes XIII. post quartum indepti Pontificatûs annum, cùm in Concilio Constantiensi damnationem suam confirmare, & tricoronidem infulam deponere coactus esset, cùm annos ad minus tres per ignominiam in rerum omnium necessitate, ne dicam in carcere, exegisset; coëmptâ demum magno auri pondere fugâ, lacrymabundus iis de genu supplicare visus est, quos nec alloquio dignatus fuisset, dum suos Regibus, ut certè assolet, deosculandos pedes præbere consueverat.

n *Comes Essexius,* o *Marchio Ancræus.*

At sæculi nostri, ferè dixerim, soli sunt Comes Essexius, & Ancræus, de quo antè meminimus, Marchio, gravissima sanè fortunæ levis, hoc est ascensûs simul & descensûs, argumenta.

p *Vel etiam fortunæ culpâ,*

Sed finge te nec tuo nec alieno vitio cadere; cades fortunæ, quæ nullis infestiùs irascitur, quàm quos blandissimè demulsit. Ludus est arcigeris avis lignea omnium sagittis in sublimi proposita: at fortunæ ludus est vir honore conspicuus, ideò æmulis obnoxius, quia cæteris altior. Audi illam apud Boëtium: Hæc nostra vis est, hunc continuò ludum ludimus; rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus:

q *quæ ludũ hunc amat,*

mus:

mus : aſcende, ſi placet ; ſed eâ lege, ne, cùm ludicri mei ratio poſcet, deſcendere injuriam putes.

Nulla potens eſt contra fortunam potentia, quæ in ipsâ fortunæ rotâ ſtabilita eſt. Dignitatem ſi dedit, eripiet. Miraris ? nomen illi à volubilitate inditum eſt : nam quæ priùs Vortuna à Verto dicebatur, unius mutatione litteræ in Fortunam abiit : vel certè illud à Fero mutuata eſt, quòd temerè & ſine ratione feratur ; ab Hebræis etiam à verbo *Pox*, id eſt *fregit*, quòd humana conſilia frangere ſoleat, dicta fuiſſe perhibetur. Vnde & vitreæ vulgò pilæ inerrare veriùs fingitur, quàm inſiſtere. r *teſte nomine ſuo.*

Quare, ut VVillegiſius ille, quem, patre rhedario natum, Otto III. ſubitò primum inter electores elegerat, in veteris fortunæ ſuæ memoriam, rotam (quæ exinde Archi-Epiſcopatui Moguntino ſemper inſigne fuit) & in muſeo, & ubique ſibi propoſitam voluit: ſic tu inconſtantis hujuſce Deę tibi rotam obverte continuò, ne inopinatum aliquando ſubvertat. Regem hunc ſequere, qui non quadri-jugum, ſed quadri-regem Seſoſtris currum trahens, volubilem triumphantis eſſedi, fortunæ dico, rotulam aſſiduò reſpexit, ut diſceret. Sæpiùs enim, quæ pridie tibi viſa fuerat felix, poſtridie infelix apparuit ; quæ publica, privata ; ſerva, quæ libera ; plebeja, quæ equeſtris ; torva, quæ reſpi- ſ *teſte rotâ VVillegiſii,* t *& Seſoſtris,* u *omnibuſq; fortunæ titulis.*

 ciens;

ciens; rebellis, quæ obſequens; inſtabilis, quæ ſtata; lubrica, quæ viſcata; fugitiva, quæ redux; reſumptis denique talaribus abiens, quæ poſitis illis, globoq́ue in cubum feliciter converſo, manens. Nulla fortuitis manendi fides eſt: cùm aſcendere credimur, deſcendimus; cùm ſtare videmur, tum vel maximè ruimus. Non eripit ruinæ dignitas, ſed exponit. Aſcenſus iſte, deſcenſus eſt.

VA-

VANITAS.

Imperii ſplendor.

VERITAS.

Non ſibi, ſed aliis.

VERITAS.

x *Vt fax & focus, dum aliis lucendo prosunt, sibi officiunt;* y *sic Imperator* z *lucendo aliis,*

HABET hoc Imperii ſplendor, quod facis & foci, ut non ſibi, ſed aliis luceat, ac dum prodeſt omnibus, uni officiat ſibi. Conſumitur ardendo ſimul & lucendo fccus & facula: conſumitur majeſtate, curis numquam ſecuris ardente, qui imperat: habet nimirum lucem ſuam purpura, habet & ignem; ſed lucem nonniſi ſanguineam, ſed ignem nonniſi arcanum.

Hæc illa lux eſt, quæ divini luminis æmula, non deficit diviſa, ſed proficit: hæc illa lux eſt, quæ, ut in ſe nutans ſemper ac tremula cernitur, ſic aliis conſtanter benefica, iis præſertim, quos vel patria, vel genus obſcuros habet: hæc illa lux eſt, quâ Principum incomparabilis idea Salomon, ſagaciſſimos Reginæ omnium, quas Oriens vidiſſe ſe meminit, prudentiſſimæ oculos ſic rapuit; ut cùm patriis egreſſa finibus propiùs illam fuiſſet intuita, ipſam quoque ſibimet rapere viſus ſit, nec illam modò, ſed omnes prætereà, quibus vel Solymæ nomen dumtaxat innotuit: hæc illa lux eſt, cujus à lumine Conſul, Prætor, Quæſtor, Ædiles, Tribunus, Chiliarcha, Senator, & quiſquis demùm vel domo vel munere clarus eſt, ſplendorem mutuat: ſed tamen hæc etiam illa lux eſt, quæ quòd

omnibus

omnibus in ſublimi propoſita ſit, ut multos recreat, ita ſecum plures offendit.

In alto ſiquidem poſitos, propter diſſimilitudinem, humile vulgus odit. Arduum eſt tot hoſtium vultus, tanto in ſe ſtudio defixos, in arduo fugere. Livor abdita penetrat, & putas, conſpecta prætereat? Falleris: nulla Regibus ſine metu, nulla ſine tumultu animi dies eſt, nullæ non ſuſpectæ deliciæ, nulla quies non inquies; dum ubique cervicibus impendentem Damoclis mucroné vident. [a] *ſibi nocet,*

Vt enim periculi nihil ſit, quòd in quibuſdam urbibus natura civium præſtat apta ſervitio; quando tamen pavor aberit animo recolenti illud Laberii: Multos timeat neceſſe eſt, quem multi timent? cujus illa eſt ratio, quam docet Ovidius:

——— *Quem metuit quiſque, perire cupit.*

Habet hoc inſuper ſingulare Principum vita, ut quibus fidendum eſt, diffidant ſemper, fidantque quibus fidei nihil eſt. Adde, quòd inter ejuſmodi conſiliarios ferè conſtituti ſunt, quorum pleroſq; aut æmulatione diſcordes, aut fide dubios, aut veritatis odio infenſos habent; planè ut eorum ſententiam nec illis integrum ſit non audire, nec tutum ſequi. Sic in ſe nutat & tremit aſſiduò lux illa, quæ cæteros animat.

Et ſanè quomodo non nutet ac tremat aſſiduò, qui habere ſe ſentit in arenis domum, in prærupto ſedem,

ſedem, in miſeriis ipſis invidiam ? Rarus eſt Imperator populo charus; rarior tam charus, ut non charior illo ſucceſſor foret. Hi ſunt vulgi mores, odiſſe præſentia, futura celebrare.

Non te ad hiſtorias Græcas hîc mittam, aut Latinas: quis enim, inter omnes Imperii quondam Romani luce conſpicuos, celeberrimas regni victimas neſcit? ad unius dumtaxat Galliæ, Principibus ſuis, neſcio quo fato, ſemper infeſtæ, Reges te provoco; videbis iſthîc maximè verum eſſe illud Satyrici:

Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci
Deſcendunt Reges. ———————

Videbis regnum à pleriſque ferro partum, ferro ſervatum, ferro amiſſum. Sic videlicet lucem ſuam habet purpura, ſed ſanguineam.

b *& ardendo aliis, ipſe conſumitur.*

Verùm habet & ignem; ignem nempe, qui dum alios fovet, ſe deſtruit; nec omnes fovet quidem, ſed veluti prudenter amicos reficit, ita temerè familiares adurit.

c *Teſtis Imperii conditio,*

Quid enim Imperium, niſi ſtatus virtuti arduus, vitio pronus: ſtatus, inquam, certi laboris, mercedis ambiguæ, ſed ut plurimùm infauſtæ? Audi me. Quo die primùm Imperator denuntiatus es, fulgidas compedes, claramque miſeriam induiſti, ne dicam, tibi moriens, aliis vivere incœpiſti, quodq; duriſſimum eſt, ingratis.

Si

Si mihi non credis, morientis omnes & nati ſolis Imperatores interroga; & uno ſimul ore reſpondebunt, eodem ſe calle ad ruinam & ad Imperium aſcendiſſe. Quòd ſi omnibus innoteſceret, non diſſiderent Thebis, etiam amborum à morte, ob unius ſceptri regimen fratres duo; ſed plura jam dubio procul regna forent, quàm Reges. *d moderator,*

Clariſſimum nomen Imperium eſt, ſed duriſſimum munus. Non habitat voluptas in arduo, laboris hoſtis eſt, quietis amica, quam certum eſt, omnium, qui egregio publico ſtuduêre, Principum eveniſſe hactenus nemini.

Hinc bello, inde paci, iſthinc ærario invigilandum eſt, ſi non tuis, alienis ſanè, ne te tuis evertant. Nec tamen, quod peſſimum reor, par ſemper neceſsitati theſaurus eſt. Nemo Principibus ditior, nemo pauperior: effundere coguntur in alios, quo ſæpiùs ipſimet carent aut indigent; atq; adeò ad opima de optimatibus ſpolia, ad intolerabiles ferè à ſubditis largitiones, ad privatas inimicitias, & odia publica, ad bella civilia, ad ſuam denique & regni perniciem adiguntur, vel etiam inviti. *e cura.*

Sic nimirum & ignem ſuum habet purpura, ſed arcanum; ſic aliis non ſibi lucet & ardet ſplendor Imperii.

VANITAS.

Magna claßis.

VERITAS.

Venti ludibrium.

VE-

VERITAS.

QVOD molitur ætas robuſtior, hoc præludit imbellis; ſed utraque luditur, viliùs hæc, illa pretioſiùs; hæc in crepundiis, illa in negotiis, utraque in deliciis; hæc rhombum aëri, illa claſſem æquori credit, utraque vento: utrumque magno molimine ventus in altum ſubvehit, & nullo mox negotio repentè præcipitat; utrumque modicus auræ ſibilus animat, & immodicus, aut nullus exanimat. Ac de rhombo quidem inter pueros conſtat, de claſſe verò inter omnes.

Puerilis rhombus, & naviũ claſſis, [g] *venti æquale ludibrium ſunt.*

Quis enim neſcit, roſtratas mille ducentas, & onerarias ad tria circiter millia, quas in Græcos Xerxes armaverat, tribus hominum myriadibus inſtructas ſupra viginti, ut plurimùm Æolo per ludibrium triumphatas? Quis neſcit fœderatas inimico rebelli fœdere Provincias, licet eâ navium copiâ potiantur, quam aſſequi ſe poſſe ceteræ deſperent Reſpublicæ, plura tamẽ, ſi rem ad calculos evocent, naufragia numerare poſſe, quàm navigia. Hoc certũ eſt, tam opima de omni genere navium ſpolia vento ceſſiſſe; ut, ſi omnes, quas maris abyſſus abſorpſit, viſui pateant, univerſum, quaquâ diffunditur, Oceanum triplici, ut minus, ſororum ordine conſtratum repertum iri nullus addubitet.

[h] *Claſſis Xerxis numeroſiſſima,*

[i] *Batavi frequentiſſima,*

l *Hispani potentissima anno 1588.*

Sed quid externa recenseo? quid enumerando dubia rem indubiam in dubii suspicionem adduco? Sensit hæc patria, luxit Hispania, gavisa est Anglia circa annum à nato in terris Deo millesimum supra quingentesimum octogesimum octavum eam classem à vento expugnatam, quæ non Angliæ modò, & ei, quam fœderatam vocant, Belgicæ expugnandis par erat, sed hostibus præterea Christiani nominis universis. Ini mecum, si placet, & navium illius numerum, & apparatûs molem, & commeatûs impensas; & tum demum judica, an falli me credas, an fallere, an verò comperta describere.

m *ratione multitudinis navium,*

n *& magnitudinis,*

o *ratione tormentorum,*

p *militum,*

Quadriennium, ut fertur, integrum in classis hujusce fabricam variis in Provinciis labor incubuit. Antverpiæ, Dunkercæ, Slusæ, tanto studio ædificatum, ut ne noctu quidem, aut sacratis diebus operę intermitterent. Missi quoque Gedanum conquisitores emendis ratibus. Nec segniùs in Hispaniâ puppes, sociosque navales Rex collegerat. Naves, quæ ex Hispaniâ solverant, quinque & quadraginta supra centenas erant: eo ex numero centum & decem armatæ, nonnullæ septingentarum eoque amplius vehium; Ceteræ commeatus, ac necessitatum alia subvehebant; hominum aliæ octingentos, millenos aliæ, tormenta verò quadraginta, aut quinquaginta, quorum in universum millia

millia duo, & quingenta promiſcuæ magnitudinis. Nautarum ſociorumq́ue navalium, præter copioſiſſimum militem, millia duodecim, mixtum genus ex Hiſpanis, Luſitanis, Cantabris, Gallo-Britannis, Hollandis, ex Septemtrione, totâq́ue adeò Europâ maximis ſumptibus conquiſitum. Naves ipſæ & altitudine & robore caſtellis pares; ligna quinûm in craſſitudinem palmorum, contra quamvis communium tormentorum injuriam. Aderat flos omnis nobilitatis Hiſpanicæ, ne ſcilicet expeditioni deforet, qualem in exteras gentes Hiſpani numquam ſuſceperant.

q nautarū,

Emiſſus Madriti in publicum libellus, quo accuratè claſſis hujus rationes confectæ erant; qui navium, qui militum, qui ſociorum navalium numerus, qui Præfecti, Centuriones, Signiferi; recenſita quoque tormentorum copia, & pulveris pyrii, commeatus bis cocti panis, laridi, caſei, orizæ, fabarum, piſorum, olei, aceti, vini, recentis aquę, ſimiliumq́ue, cujuſque menſurâ quàm accuratiſſimè adſcriptâ.

r commeatus,

Eo ex indice, ut pauca repetamus, fuêre in claſſe ad XIV. mille, centum & ſeptuaginta cados vini, quæ menſura culeos rhenanos ſeptem mille & octoginta quinq; facit. Cetera hinc conjectare in arduo non eſt. Senûm menſium annona univerſæ claſſi proviſa. Armorum quoque, pręter quę miles

Dd 3 quiſque

s armorũ, quiſque geſtabat, ingens vis ad quemvis caſum; tuborum longiorum millia ſeptem, & quæcumq; ad eos pertinebant, breviores mille, haſtæ altiores, & bipennes totidem, ligones, & quodvis inſtrumentum pro foſſoribus ſeptingentis congeſta erant; currus præterea, carri, funes, terebræ, & quæcumque neceſſaria aut erant, aut videri poterant. Tantæ molis erat, per ſe quidem non vanum Europæ terrorem, ſed, permiſſu Numinis, inane ventis ludibrium ſtruere.

t *magnâ ex parte tẽpeſtate periit, vento facta ludibrium.*

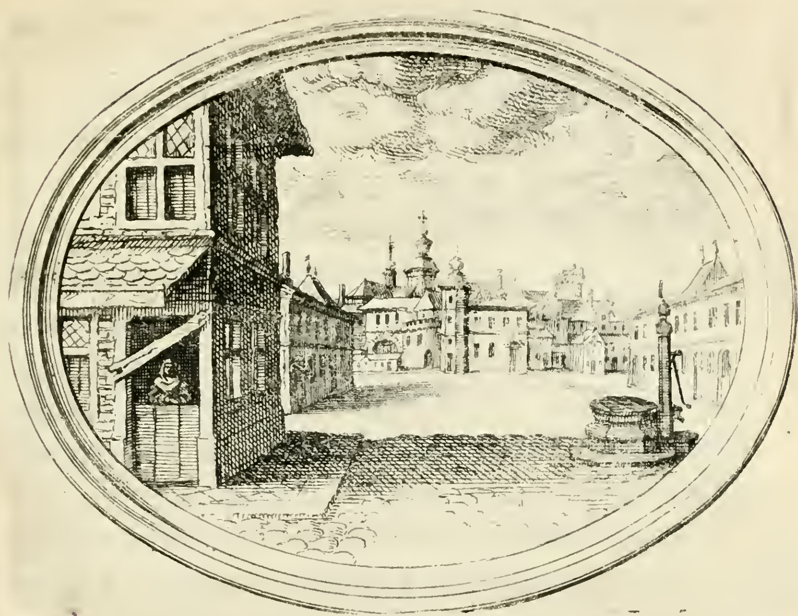
Oppugnata ſiquidem claſſis hæc tum ab Hollandis, tum ab Anglis per vices aliquot, dum Parmenſi, qui Belgicæ pręerat, jungere ſe non poteſt, rupis ad inſtar ſubſtiterat. At tertiâ demum Septembris die, exorta repentè tempeſtas immanis, ſic univerſam protinus expugnavit, ut circa Hiberniam, dierũ dumtaxat binûm ſpatio, duę ſupra triginta perierint, amiſſis ad millia decem hominibus. Ceteræ in Norwegiam, aliæ aliò delatæ, quædam longè adeò provectæ, ut ne famâ quidem umquam quidquam de iis compertum ſit.

Sed quid ad hæc tanti moliminis caput, & Princeps Philippus, id nominis Secundus? In homines armaveram, inquit, non in Deum. Rectè. Intelligebat nimirum, etiam claſſi attribui poſſe, quod patientis animi corporiſq; ſpeculum, Orientis Propheta ſimul & Regulus de ſe dixerat: *Quia ventus eſt vita mea.*

VA-

VANITAS.

Numerosus exercitus.

VERITAS.

Publica pernicies.

VE-

VERITAS.

u *Insanum, de numeroso exercitu gloriari.* IMPIA vanitas, ne dicam amentia! Quis umquam pestiferam pro salute febrim coluit? quis de publicâ pernicie gavisus est sapiens? nemo profectò, nisi, qui nimiâ fortè præfidentiâ nimiùm sapiens, omnem salutis suæ spem numeroso posuit in exercitu, quem & suam, & Reipublicæ pestem credere potiùs debuerat.

x *Vt pestis omnia destruit,* Quid enim pestis, nisi contagiosa quædam lues est, quæ mox ubi funestam, quâ maximè pollet, putredinem cordis ipsius adytis insinuarit, sicut evestigiò urbes civibus, ærarium pecuniâ, populos commercio privat; ita tumulos cadaveribus, domesticos periculo, vicinos metu, Rempublicam luctu obruit?

y *sic numerosus exercitus.* Quid numerosus item exercitus, nisi quædam perditorum colluvies, vitiorum contagio, hirudo pecuniæ, agrorum sterilitas, vastitas urbium, pauperum oppressio, ruina divitum, sacrorum interitus, omnium pernicies?

Nec facilè noxiam magis publico pestem ostenderis, per quascumque demum historias, ab ultimâ licet hominum memoriâ repetitas, quàm individuum belli comitem & fautorem exercitum.

Non

Non tacebis,ſcio,notiſſimam olim Græcis contagionem illam,de quâ Lucretius ait, nullum ferè hominem id temporis Athenis repertum, quem vel morbus, vel mors, vel luctus non attigerit. Nec eam ſilebis, quæ ſub Veſpaſiano decem quotidie millia hominum Romæ ſuſtulit. Nedum hanc omittes, quæ ſub Leone Iſaurico trecenta circiter hominum millia Conſtantinopoli interemit. Sed iſtam præ ceteris, opinor, objicies, quæ ſub annum 1570.quatuor dumtaxat menſium ſpatio, Moſcoviam ducentorum quinquaginta millium ſtrage depopulata eſt.

z *Peſtis multas urbes & gentes depopulata eſt,*

Verùm, vide quantum tibi, cauſſæ meæ bonitate confiſus, elargiar. Eſto, vera ſit incredibilis illa,ne dicam mendax, octingentorum & ſexaginta millium clades, quâ, ut Goulartius refert, ſub annum 1578.Cairum ferè totam peſtis evertit: nihil tamen hæc admodum ad ſtragem illam facient, quam ubivis gentium is peperit exercitus, quem certam tuæ ſalutis anchoram credis. Vtinam non falsò, ut Holofernes olim, quem Hebræa mulier perdidit; ut Valentinianus, quem ſocius prodidit; ut Maximi duo, pater & filius, qui, quos milites ſuos appellabant, invenére carnifices!

a *plures exercitus.*

Verùm ne promiſſi diutiùs me reum agas, audi me clades recenſentem, non quas à multis retrò ſæculis nati denatique ſolis vidit Imperium; ſed

b *Teſtis vel ſola Belgica,*

eas tantùm, quas ab annis circiter bis triginta ſenſit hæc Belgica, quam ab hæreditariis quaſi belli calamitatibus Bellicam veriùs dixero: pacis ſiquidem uſque adeò ignara eſt, ut nomen illius perceptum ſibi aliquando meminerit, fructus numquam. Audi me, inquam, & ex unius anguli ſcintillis totius orbis incendium diſce.

Vtinam, utinam tam exiguo in nos tempore aut furore debacchata fuiſſet belli rabies, ut neſciri
c ſe pateretur! Adhærent hodiéque templis noſtris,
vaſtata ex integro, adhærent ædibus facies illæ funeſtiſſimæ; ac tametſi populatrices illarum flammas clemens Dei manus uno forſan in angulo latiùs in præſens dominari prohibeat, fumum tamen hactenus omnium oculis infeſtum voluit, & præſentē præteritæ ſtragis indicem fixit. Clamat hoc terra colonis, mare nautis, urbes mœnibus, theſauri pecuniis, domus civibus, parentes liberis, curia Magiſtratibus, mortui ſepulchris, ſepulchra cadaveribus, templa ſacerdotibus, aræ denique ipſæ Numine ſuo toties ſpoliatæ.

d Sed memoriâ dignum eſt, quod Margareta,
& depopulata, quam à nuptiis ſecundis Parmenſem vocant, dum à Belgii moderamine miſſionem rogat, 8. Septembris anni 1567. Regi in hæc verba conqueritur: Tantum auctoritatis, tantum militum Albano Duci attributum, ut illud exiſtimationi ſuæ, hoc com-

compoſito Provinciarum ſtatui multùm officiat. Iam enim ex iis, qui aut præſenti hoſpitiorum onere, aut veniæ deſperatione, aut futurarum calamitatum metu, in alienas terras profugiebant, ſecumque pecuniam & ſupellectilem aſportabant, centena circiter hominum millia numerari. Vnâ re ſuſtentari ſe pariter ac populos, adventu Regis, qui, ut porrò certiùs ſperaretur à Provinciis, quatuor antè diebus VVacquenium, pro Hornano maris Præfectum, cum novem inſtructis milite navibus in Hiſpaniam properaſſe. Quòd ſi mutatâ fortè ſententiâ differre adventum in aliud tempus ſatius haberet, orare ex animo, ut ſe nono jam anno moderantem Belgio, diuturnâ adminiſtratione liberatam velle, pro ſuâ indulgentiâ, ne gravaretur.

Porrò ſi tot orbata civibus patria, cùm nihil etiamnum ſanguinis humani gladius hauſerat; quid non medio deinde ſæculo effuſum credimus, cùm Moſa, Rhenuſque, & Scaldis, & reliqui per Belgium rivi, toties humano ſanguine decolores, trunciſque legionum artubus, & magnarum ſpoliis animarum tumidi, erubuêre, quod ſenſerant; cùm fractis inſuper Oceani clauſtris Neptunum ipſum miles in certamen elicuit, mare ceu terram pedes invaſit, terram immiſſo navigavit mari, elementiſq; ſimul omnibus civis in civẽ pugnavit?

[e] *etiam ſub initium turbarũ.*

[f] *nedum poſt.*

 Si

Si sola, quam nullus à bello non novit
Ostenda, Flandris Troia, tot Hectorum,
Tot Nestorum perenne bustum,

g *Quot millibus Ostenda sola stetit etiam victori,* duorum supra septuaginta millium sanguine, Alberto etiam victori, stetit? quis non urbium ceteras (quarum tamen nulli belli furor parcere visus est) integro cruoris diluvio venditas pariter & h *quot urbes aliæ.* emptas intelligit?

Quid, quòd deletis idemtidem magnis exercitibus, majores iterum copiæ undique gentium submissæ certatim opplevêre campos, & uno in i *Quin etiã pestis damna, belli damna sunt.* Belgio tota velut Europa pugnavit & cecidit? Adde numerosos, quos mihi tantopere jactas, exercitus, tot animarum quoque reos meritò dici, quot hîc aut annonæ caritas, aut ipsa contagio, utraque belli pedissequa, publicaque pernicies sustulit.

VA-

VANITAS.

Insignis victoria.

VERITAS.

Aliena gloria.

VERITAS.

SCilicet, Horati, — *Moveat cornicula risum,*
Furtivis nudata coloribus; ————

[l] *Alienis plumis gloriatur Horatij cornicula,*

& alienâ te victoriæ laude prætumidum mirer ac prædicem ? Ita sanè, si tui similis, quid agam, nescio : verùm scio quàm optimè, & nihil minùs tuum esse pronuntio, quàm quod maximè tuum existimas. Age, sodes, unice tot millium victor invicte, solus modò cum solo congredere, & me quoque victis adde, si potes. Metuis ? te provoco.

[m] *alienâ laude victor.*

[n] *Victoria, si arte parta,*

Quid ais ? Victoriam, quam uni tibi propriam vendicas, arte an Marte partam autumas ? Si arte, quis illam excogitavit ? præsentissimus machinator, & militarium operum conficientissimus. Quis exercuit ? miles. Gregarius forsan; imò verò egregius adeò, ut nemo non palmaris. Quis præfuit ? Dux celeritate, fortitudine, prudentiâ, felicitate nemini non præferendus. Quid in urbem aditum dedit? stratagema. Quid stratagemati ? navis. Quid illa ? cespitem vexit. Quid iste ? texit militem. Quid inde ? jugulavit hic vigiles, socios excivit. Nihil inde refertis pyrio pulvere machinis ad valvas actum ? dissiluêre repagula ; & ecce subsidium : plateas ilicò quaquà versus eques infestas habuit, nequà fortè vires dispersæ coïrent, pedes curiam,

[o] *multum ad alios pertinet,*

curiam, portas & aptissimas quasque urbi tuendæ stationes, ac contubernia militum occupat. Tu verò quid inter hæc? solvisti stipendia? Solvit & victus. Iussisti stratagema? egregium facinus: si perinde victoria voluntatis merces est, atque potentiæ, nemo non vincat.

p *nihil ad victorem:*

Quid igitur illam tibi propriam judicas, quæ, vel ipso te judice, nullius minùs est quàm tua.

Sin autem Marte partam vis; age rursus in arenam descende, ne vel opinione tuâ victor hinc abeas. Cedò, prælusit pugnæ veles? prælusit. Iustis deinde castris utrimque certatum est? æquis; nec tamen aut in ullo duce militem, aut in milite ducem desideravi. Quin muralibus urbem machinis verberandam Chiliarcha curavit? curavit; sed par fuit murorum & hominum contumacia. Quid bombis attentatum? castella. Quid vineis? fossa. Quid cuniculis? tormentarii suggestus, & aggeres, qui tandem, fossâ ruinis suis exæquatâ, adeundæ urbis, & victoriæ gradum militi præbuere.

q *sic etiam si Marte,*

Sed nihil hæc tuâ: saltem eminus victores spectasse te prædica. Quin verò, quod rei caput est, animavi. Nugas agis; animavit & tubicen. Consilio, inquam, & imperio fortunam stiti. Iterum nugas agis. Quis non amplius præliaribus & decretoriis victoriæ manibus, quàm inermibus pugnæ spectatoribus oculis tribuat?

r *nihil ad victorem,*

Quid,

ſ Quid, quòd ipſa, quam ſtitiſſe te memoras, fortuna non infimam ejus, quam tuam vis, victoriæ ſibi partem vendicet?

ſ *ſed plurimùm ad militem,*

Cenſuit hoc ſanè non verè minùs, quàm gratiosè de Cæſare apud Cæſarem Cicero. Soleo, inquit, ſæpè ante oculos ponere, idque libenter crebris uſitare ſermonibus; omnes noſtrorum Imperatorum, omnes exterarum gentium, potentiſſimorumque populorum, omnes clariſſimorum Regum res geſtas, cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec celeritate conficiendi, nec diſſimilitudinis bellorum poſſe conferri; nec verò diſjunctiſſimas terras citiùs cujuſquam paſsibus potuiſſe peragrari, quàm tuis, non dicam curſibus, ſed victoriis luſtratæ ſunt. Itaque, Cæſar, bellicæ tuæ laudes celebrabuntur, illa quidem, non ſolùm noſtris, ſed pænè omnium gentium litteris atque linguis, neque ulla umquam ætas de tuis laudibus conticeſcet. Sed tamen ejuſmodi res, neſcio quo modo, etiam dum audiuntur, aut dum leguntur, obſtrepi clamore militum videntur, & tubarum ſono. Et certè in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia ſociorum, claſſes, commeatus t multum juvant; maximam verò partem, quaſi ſuo jure, fortuna ſibi vendicat, & quidquid eſt proſperè geſtum, id pænè omne ducit ſuum.

t *& fortunam.*

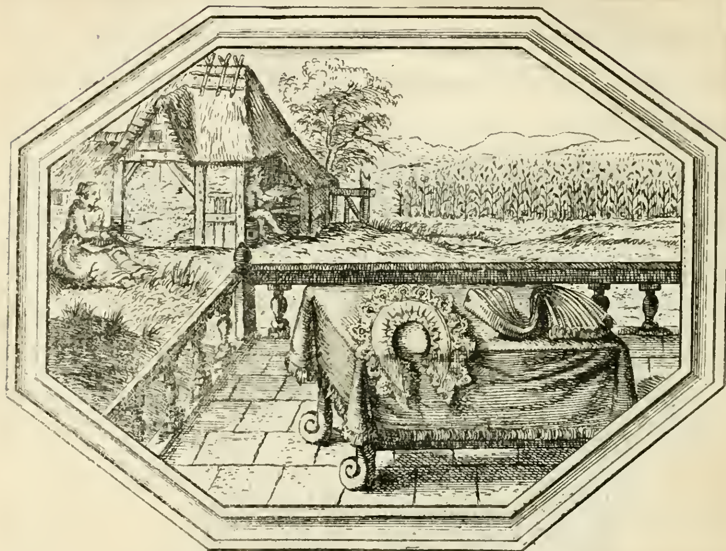
Audis

Audis hæc, famæ victor, non pugnæ, & adhuc aliquid tibi è victoriâ, aut te victoribus adſcribis? Rectiùs enimverò te victis adnumeres, qui palmaribus inſtructus copiis, herbam inermi porrigis.

VANITAS.

Votorum ſumma.

VERITAS.

Longus labor, brevis uſus.

VERITAS.

BENE eſt, abundè eſt, parta jam, parta eſt quies.
Optavi tenero quidquid ab ungue, meum eſt.
veriùs diceres, breve eſt. Brevis hîc omnium, [u] brevis etiam fortunæ curſus eſt, maximè proſperæ. Stultus nauta, qui tunc demum tranquillitatem ſibi ſpondet, cùm portum fugiens, in altum venit.

u Votorum ſumma,

Diſce vel à lino, quod moneo. Vt enim hæc rari [x] ſtaminis carbaſus, immenſi laboris opus eſt, uſûs exigui; ita, quod à cunis ad tumulum uſque proſecutus es, votum, nec adhuc, ſi rectè judicas, aſſecutus; toties vitæ tuæ ſudor eſt, nec unius forſitan horulæ fructus, fortè luctus omnium.

x ut tenuiſſima carbaſus, longi laboris opus eſt, & brevis uſus;

Vllámne humanis in rebus conſtantiam exi- [y] ſtimas? Labuntur ac fluunt omnia, ſuæque nos ruinæ continenter involvunt. Nec ipſum adeò ſolem per dies ſingulos reſtaurata nativitas, ab interitu vindicat. Indies oritur, indies moritur, & quot habet imperii momenta, tot habet & fati ſui monumenta. Paſcit ſe, & depaſcitur ipſe flammis ſuis ignis, & conſumitur aër ab omnibus, quos arcano dente conſumit. Flumina quoque tantæ viciſſitudinis metu conterrita, omni vi & viâ, quâ poſſunt, ſe in fugam conjiciunt, ac in maris, ceu matris ſuæ,

y quia nulla in rebus omnibus conſtantia.

ſinum abdunt ſe univerſa: ſed charybdim fugiunt, & in ſcyllam incidunt. Iuveneſcunt plantæ in annos ſingulos, & conſeneſcunt. Vt naſcitur aſſiduò phœnix, ſic aſſiduò quoque denaſcitur: & veniet aliquando dies illa, quæ parricidam ſui conſtituet, quem huc uſque ſemper lux viderat patrem. Ipſa denique artis noſtræ & induſtriæ monumenta naturæ ſerviunt, adeoque & tempori, quod ipſius quæſtui præſidet, quotidianum interitûs ſui vectigal appendunt.

z *Sic Carolus V. exemplo ſuo docuit,*

Quid in tantâ rerum omnium inconſtantiâ, inconſtans ipſe, præter inconſtantiam conſtans ſperes, ſanè non video. Noverat illud, & alterno, quem viderat, rerum humanarum æſtu, penitùs imbiberat Carolus id nominis Quintus. Vnde, cùm poſt expeditiones profectioneſque varias, novem in Germaniam, ſex in Hiſpaniam, ſeptem in Italiam, quatuor in Galliam, decem in Belgium, duas in Angliam, totidem in Africam, mari undecies remenſo, poſt bella, paces, fœdera, victorias, tantæ felicitatis omnia, ut Carolum vixiſſe & imperaſſe, nullos niſi hoſtes pœnitere poſſet; cùm, inquam, etiam Franciſcum I. Galliæ Regem è Ticinenſi prælio captivum abduxiſſet, celeberrimoque ſymbolo ſuo, *Plus ultrà*, ſubſcriptum, appoſito per ludibrium cancro, notaſſet, *Plus citrà, hodie mihi, cras tibi*: non captivo ſuperbè ſuccenſuit, ſed ſubmiſsè

a *& ſententiâ.*

misſè prorſus ac verè de ſeipſo ſentiens, ſubjungi tritum hoc voluit, *Homo ſum, humani nihil à me alienum puto.* Item cùm Imperatoris, hactenus invicti, genium in Henricum Galliæ Regem immigraſſe, ex Metenſi potiſſimùm quadraginta millium clade didiciſſet, non annos illi ſuos, non palmas, ſed (quòd amicam juvenum eſſe fortunam, ſuamque jam faſtidio ac ſatietate captam crederet) filii ſui juventam oppoſuit, atque adeò præmori ſibi certus poſthumũ regni donum in Philippum tranſferens, fato præripuit. Sed his nunc omiſſis linum conſule.

Numquid, ut in futilem trium admodum dierum laciniam adaptetur, ſerendum priùs, ſarriendum, evellendum, ſtringendum, macerandum, inſolandum, molliendum, flagellandum, pectendum, nendum, occandum, coquendum, texendum, dealbandum, lactandum, poliendum, complicandum, ſecandum, ſuendum, lavandum, ſtipandum, & numquam denique non hominis alicujus, aut inſtrumenti arbitrio exercendum? Non ſecùs illa tibi tamdiu ſperata felicitas, ecquando te tandem inviſit? nempe, cùm votis, cùm curis, cùm labore, cùm æſtu, cùm frigore, cùm inediâ, cùm vigiliis, cùm invidiâ, cùm opprobriis, cùm odio, cùm rixis, ſi non emortuum, attritum certè, mors eâ te frui vix, imò ne vix quidem,

b *Sicut carbaſus breviſſimi usûs longiſſimo labore paratur:*

 ſineret:

ſineret: brevi ſiquidem in vitæ ſtadio quid non breve eſt?

c *ſic & votorum ſumma;* d *at mox tollitur.* e *Teſtis Marius,* f *teſtis dives Evangelicus.* g *Adde, nec votorum quidem ſummam hîc dari.*

Quin obſervatum ſæpè ſæpiùs, mox omnia ſimul à morte ſurripi, cùm ſors omnia contulit. Illa videlicet tyrannis æmula, victimas non niſi ſaginatas amat: hæc lanionibus ſimilis; ſaginat, ut necet. Sic Marium, qui fortunæ ſemper imperare creditus fuerat, numquam ſervire, pòſt exantlatos domi militiæque labores innumeros, prima dies Conſulem, ſecunda miſerum, tertia vidit interemptum. Sic &, Chriſto teſte, Euclioni Evangelico, poſt ſtrangulata meſſibus horrea, labore, ut aſſolet, nec levi nec brevi, ne unius quidem noctis inducias mors indulſit. *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, & hæc quæ paraſti cujus erunt?* Quid, quòd inquietum eſt cor noſtrum, ut Aurelius ait, donec in illo quieſcat qui omnia movet immotus: ac proinde nec voto te quidem tuo hîc potiri poſſe jam liquet, nedum frui.

Nihil itaque votorum ſumma, ſi juſtus es arbiter, niſi longus labor, brevis uſus. Erro: longus labor eſt, & longus abuſus.

VA-

VANITAS.

Flos vitæ.

VERITAS.

Defluit ultrò.

VE-

VERITAS.

PERGIS, ut video, caput impudens, pergis æternum promittere, quod breve convicimus. Sed perge, nihil moror; tuo te gladio jugulas. Quis hujus rei teſtis eſt? idem qui, ſi tibi credimus, adverſarius, flos ipſe.

h *Flos vitæ,* Eſt mihi, inquis, flos vitæ. Benè habet: ſic enim unus omnium, qui rerum naturas exploratas habent, conſenſus hominem arbori, adoleſcentiam flori, fructui virilem ætatem comparat; ſed, quod inde conficitur, cæcitas humana non videt: tu vide, mi cenſor, & judica.

i *ut flos arboris, defluit ultrò;* Age, vel ad momentum has, quas præ oculis habes, arbores intuere, & ceteras, quas oculis non potes, animo percurre; mox dices, Flos defluit ultrò. Si fateri renuis; ipſe te arguet, & aſſiduo caſu in ſe teſtimonium dicet. l *non item fructus.* Ecce dum loquimur, areſcit, & nullius impulſus attactu, continuò defluit; fructum verò, niſi ſi arbori vim adferas, non auferes.

Quorſum hæc? audi. Non eſt juvenum vita ſenectute ſecurior, aut à morte remotior: m *Citius perit adoleſcentia,* quin verò ea periculoſior eſt vitæ pars, quam ſecuritas nimia reddit incautam, intraque breve vitæ ſpatium nihil eſt procul. Principium quidem vitæ eſt flos iſte,

iſte, atque adeò ab extremo facilè remotior creditur, ſed falsò : tunc enim id rectè dumtaxat diceretur, quando omnes æquis ſpatiis viverent: nunc pluribus viis, & ſæpiùs prima ætas in mortem incidit. Ipſe adeò maternis adhuc viſceribus incluſus embryo, ſæpè priùs tumulo datur, quàm luci, ne dicam vitæ. Plures fructibus flores nullo negotio decidunt, plures macello vituli quàm boves mactantur. Et ſanè, inſignis ſenum raritas, ingens adoleſcentiæ crebriùs morientis argumentum eſt.

[n] *quàm maturior ætas.*

Quid plura? non ſecùs, ac ea quæ per acutum, ut Mathematici loquuntur, vitrum oculis objiciuntur, cùm maximè diſſita videantur, contigua ſunt: ſic fit, ut plerumque vicinior ſit morti, qui remotior videbatur. Cauſam quæris? Nihil eſt alteri vicinius, quàm mors vitæ, flos ruinæ.

[o] *Mors illi vicina, etſi remota videatur.*

VANITAS.

Ætas integra.

VERITAS.

Carpitur aßiduè.

VERITAS.

QVOMODO integra, quæ, ex quo esse cœpit, carpitur assiduè, & minutissimis portiunculis, dum datur, eripitur? Quomodo integra, cui multum deest; & quantulum sit quod restat, incertum est? p *Ætas integra aut plena*

At lunam Astronomi plenam, vel, si mavis, integram vocant, dum quò crescat non habet, sed quò in singula pænè momenta decrescat. En iterùm capra sibi cultrum. Imò verò habet, habet eadem hæc luna, quo rursus innovata succrescat: nec quantulum sit quod ei superat, incertum est. Tantò minùs integra est ætas tua, quàm lunæ facula; tantò minùs certa, quòd incerta futuri est, certa præteriti, nullis umquam remediis instaurandi; hoc tamen illi similis, quòd numquam sibi similis. q *minùs dici potest, quàm luna:*

Motu siquidem perpetuo cælum volvitur, momenta horas, hora diem rapiunt, is alium diem trudit, isque alium, & numquam quies: sic menses prætereunt, sic anni; sic & ætas currit ac properat, imò volat. Ex quo loqui cœpimus, mutatio illi aliqualis incessit, & modò per singulos syllabarum tractus vitæ aliquid discedit, accedit morti: semper illa præterlabitur, semper hæc instat. r *quia semper illi aliquid deest,*

Clariùs tecum loquar. Quam ætatem, amabò te, quem annum, quem menſem, quem diem, quam horam, quod vitæ tuæ momentum integrum vocas? An præteritum? at illud jam eſſe deſiit. An futurum? at hoc nondum eſt. An præſens? at iſtud, ſi rectè ratiocinaris, cùm eſſe dicitur, jam non eſt; aut ſi eſt, ita diviſum eſt, ut ipſius initium finis ſit præteriti, & finis initium futuri.

s propter aſſiduam tēporis incōſtantiam,

t cujus nulla pars, ut præſens, deſignari poteſt.

Inſignis verò integritas, quæ nec minimâ ſui parte ita aliquando integrè præſens eſt, ut non magis ſit abſens, aut veriùs non ſit.

VA-

VANITAS.

Vita longæva.

VERITAS.

Pejor fortuna superstitis.

VERITAS.

u *Defuncto juvene lõgævus senex infelicior.*

QVID inter immaturè defunctum juvenem, maturumque senem, illi adhuc superstitem, interest? Nihil, nisi quòd ille miseriis expeditus sit, hic obnoxius; ille carcere solutus, hic vinctus; ille in patriam redux, hic exul; ille in portu quiescat, hic fluctuet in mari; ille brevi tempore mortem timuerit, hic longo; ille periculi jam securus agat, hic anxius incudem inter & malleum trepidet, certus tamen, intra minimam momenti particulam (quid enim totus universi decursus divinis in oculis nisi momentum est?) eo loco se fore, quem alter nunc occupat.

x *Duos inter reos ultimò superstes infelicior est,*

Quòd si nescit, hoc ipso magis miserum reor, quòd minùs miserum se sciat; nisi fortè è duobus aliàs capitali simul supplicio addictis, ille felicior est habendus, qui novissimè jussus est dare colla securibus, quod quis sanæ mentis asserere præsumat, non video. Hoc scio, verum esse, & omnibus usu magistro percognitum,

y *quia mortis timor morte pejor.*

Pejor est letho timor ipse lethi:

ac proinde pejor hæc est rei fortuna superstitis.

z *Hinc in pænam reorum pessimus ultimò plectitur.*

Hinc est, quòd, qui inter sceleratos dux esse convincitur, omnium postremus mori jubeatur; ut, dum aliorum miserandos exitus videt, moriatur in singulis, qui peccavit in omnibus.

Tuam

Tuam hîc iterum fidem appello, Vanitas. Quid ais? quid infelicius autumas, unâ morte perfungi, an tot mortibus exanimari, quot ante oculos nostros funera indies efferuntur? Audio, das manus. Hoc itaq; manet in causâ, pejorem esse fortunam superstitis rei; ego verò addo, etiam senis, parium enim non potest non esse par ratio: in eo tamen disparem fateor, quòd reo intervenire aliquid potest, unde collegæ supplicium evadat, & vivat; senē verò omnibus sensibus ferè præmortuum, quam senectuti, quæ ipsa & morbus & viva quodammodò mors est, eripere sola mors possit, morti nihil; quæ juvenem eò feliciùs sustulit, quò citiùs tot tantisque calamitatibus absolvit.

[a] Sic defuncto juvene superstes senex magis miser est.

[b] quia continuò mortem spectat & expectat,

[c] quam evadere non potest, sicut reus potest:

I nunc, inanis homuncio, & de diuturno vitæ tempore gloriare. Falsa est hæc, ut vides, felicitas, vera miseria. Nec enim in misero tantilli temporis spatio ulla diu stare felicitas potest. Raro senex, idemque felix. Plus dico, rarò vivus, idemq; felix. Quid enim vita, nisi militia? quid porrò militia, nisi omnium planè calamitatum epitome? Patiens profectò Vates ille, qui incredibili miseriarum omnium tolerantiâ, ipsos perennis miseriæ carnifices fatigavit, humanæ vitæ, quas expertus fuerat, ærumnis penitùs exprimendis nomen aptius invenire non potuit. Si tamen militiam esse negas, jam doceo; sed, quò meliùs tibi fidem faciam, Petrarchæ

[d] & quia senectus ipsa miseria est,

[e] imò & vita ipsa.

[f] Hinc & militia dicitur,

[g] quâ nulla major miseria.

h trarchæ verbis ex integro, non meis. Omnia hîc, *Pugnant hic in se* ut Heraclitus voluit, secundùm litem fieri universa testantur. Rapido stellæ obviant firmamento, contraria invicem elementa confligunt, terræ tremunt, maria fluctuant, aër quatitur, crepant flammæ, bellum immortale gerunt venti, tempora temporibus concertant, secum singula, nobiscum omnia, ver humidũ, æstas arida, mollis autumnus, hyems hispida; & quæ vicissitudo dicitur, pugna est. Taceo, quòd nullum animal bellis vacat: homo ipse terrestrium dux, & rector animantium, qui rationis gubernaculo solus hoc iter vitæ, & hoc mare tumidum turbidumque tranquillè age-

i *& in hominem omnia,* re posse videretur, quàm continuâ lite agitur, non modò cum aliis, sed vel maximè secum? Quis Philosophorum, quis Grammaticorum, quis *sive animæ,* Rhetorum conflictus? quæ Dialecticorum altercationes? quæ denique artium omnium discordiæ?

m *sive corporis,* Qui clamores inter causidicos? quàm benè conveniant, ipsarum causarum immortalitas probat. De concordiâ Medicorum, testimonium sit ægrorum. Vitam certè, quam brevem dixêre, sæpè suis litibus fecêre brevissimam. Quanta est præterea de sacris & de religione difformitas animorum? non tam litteratorum verbis hominum, quàm populorum armis & campo sæpiùs commissa quàm scholæ. Quid de communi vitâ, deque actibus

bus mortalium loquar? Vix duos in magnâ urbe concordes, cùm multa, tum maxima ædificiorum habituumq́ue varietas arguit. Nam, quis umquam tam locupletis delicatiq́ue patris-familias nactus eſt domum, ut non ibi multa mutaverit? ut quod uni ſtudium fuit exſtruere, alteri ſit voluptas evertere? Teſtantur mutatæ ſæpè feneſtræ, obſtruſa oſtia, paſſimq́ue vetuſtis in parietibus novæ indicant cicatrices. Neque in alienis id tantùm, ſed in noſtris patimur, ſua dum cujuſque ſententia ſecum pugnans, quod ait Flaccus,

n *ſive fortunæ bona;*

Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis;

quò luce clarius fiat, quis noſtrûm quiſque cum aliis, quíſve ſecum ſit. Iam qui veſtium modus, quíve habitus triduum totum noſtris durat in urbibus? quæ municipiorum ſcita non cum ſuis latoribus deſinunt? Adhæc, quænam Ducum in ordinandâ acie, quænam Magiſtratuum in ferendis legibus, quænam nautarum in capiendo conſilio diſparitas quæve diſcordia eſt? Quin verò, nihil etiam eorum quæ delectant, ſine lite agitur. Agè enim, in amore quantus zelus? quanta in conjugio diſſonantia? quot querelæ? quantæ ſuſpiciones amantium? quæ ſuſpiria? qui dolores? quanta dominorum ac ſervorum contentio, qui non ideò minùs infeſti, quia domeſtici hoſtes ſunt, cum quibus nulla umquam pax ſperanda, niſi quam

o *leges ipſæ,*

p *conjuges,*

q *ſocij.*

 mors

mors fecerit vel paupertas? Non dicam fratrum quoque gratiam raram, non filiorum etiam in parentes: ſed parentum, quorum opinatiſſimus eſt amor, quanta indignatio in filios, quos, dum bonos cupiunt, malos lugent, atque ita quodammodò, dum valdè diligunt, oderunt? Quanta verò in amicis quamvis finium concordia, viæ tamen actuumque diſcordia? quanta opinionum atque conſiliorum conflictatio? ut vix Ciceroniana, cujus antè meminimus, definitio ſtare queat. Eſt & in amore odium, & in pace bellum, & in conſenſione diſſenſio.

r *filii,* ſ *parentes,* t *amici;*

Iam quæ infantium bella cum lapſibus? Quæ puerorum rixa cum litteris? amariſſimè ſerentium quod prædulciter metant. Quænam inſuper adoleſcentium lis cum voluptatibus, dicam veriùs, imò quanta ſecum lis, affectuumque colliſio? Quænam feminis puerperii difficultas, quantumque diſcrimen? Quænam viris cum paupertate atque ambitione luctamina? Quanta vitæ, plura quàm expedit ſatagentis, anxietas? Quod denique illud ſenum cum ætate ac morbis, propinquante morte, quod omnium ipsâ cum morte, quòdque ipsâ quoque eſt morte moleſtius, cum perpetuo mortis terrore certamen? Porrò, quis neſcit, quàm grave quiſque ſecum aſſiduè bellum habet? Nam, & corpus hoc quàm contrariis æſtuet

u *homo cum artibus,* x *laboribus,* y *paupertate,* z *divitiis,* a *morbis,* b *morte,*

ac turbetur humoribus, ab his, quos Physicos dicunt, quære. Animus quàm diversis quamque adversis secum pugnet affectibus, unusquisque non alium quàm sese interroget, sibique respondeat. Quàm vario, quamque reciproco mentis impulsu modò huc rapitur modò illuc, nusquã totus, nusquam unus, secum ipse dissentiens, se discerpens? *c affectibus atque adeò secum.*

Nam ut sileam reliquos motus, velle, nolle, amare, odisse, blandiri, minari, irridere, fallere, fingere, jocari, flere, misereri, parcere, irasci, placari, labi, dejici, attolli, titubare, subsistere, progredi, retroverti, inchoare, desinere, dubitare, errare, falli, nescire, discere, oblivisci, meminisse, invidere, contemnere, mirari, fastidire, despicere, simulque suspicere, ejusmodi sunt, ut iis sine ullâ requie, ab ingressu usque ad exitum, pugnet & fluctuet vita mortalis. Hæc ille.

Sic de vitâ, sic de humanis omnibus, sic de homine & in hominem, sic de nihilo & in nihilum pugnant hîc omnia, quo nihil est vanius. Credes quod assero, ubi ipsum cum humanis omnibus hominem meritò nihili faciendum ostendero. Aggredior. *d Imo verò humana omnia, & homo ipse, adeò vana, ut nihil sint.*

Si sit naturâ, si cælo judice, cuivis
Nasci culpa, labor vivere, pœna mori;
Si caro nostra cinis, cinis auræ ludus, & auræ
Ludibrium nihil est; numquid homo ipse nihil?

Si nihil ipſius homo eſt, baſis omnium; inanis inani
Spes innixa baſi, reſque, quid eſt, niſi nil?
Si nihil eſt; homo manſuri nova triſtega tecti
Figit in externâ cur peregrinus humo?
Omnia poſſe ſtudet cur ſolus in omnibus, ex ſe
Qui nihil ipſe poteſt, aut potiùs nihil eſt?
Cur petit altiſonæ monumenta perennia famæ,
Quem ſua ſors memorem vix ſinit eſſe ſui?
Quod memorem, vix eſſe ſui ſua ſors ſinit, ipſum
Hoc eſt, immemorem quod facit eſſe ſui.

VE-

VERITAS.

QVÆ cùm ita ſint; quouſque tandem, perfida Vanitas, Iudicis abutêre clementiâ? quamdiu tua mortales improbitas circumveniet? quem ad finem falſi verique neſcios effrenata raptabit audacia? Nihílne te Oratorum Reip. Chriſtianæ monita, nihil Paſtorum excubiæ, nihil tot in te ſcripta volumina, nihil conſenſus bonorum omnium, nihil intentâ jam pridem, & tantùm-non illata perduellionis pœna deterruit? Patêre tua mendacia non ſentis? conſtrictas nunc etiam, Iudicis ipſius conſcientiâ, teneri inſidias tuas non vides? Quid antiquæ, quid novæ legis tempore geſſeris, quos fortunæ, quos cæli bonis everteris, quid ſuaſeris, quid deſignaveris, Veritatem fugere exiſtimas? O tempora! ô mores! Bonorum quilibet hoc intelligit, Paſtores vident, Oratores arguunt, Iudices audiunt, hæc tamen Vivit? Vivit, imò verò & in domos, & in Senatus, & in templa paſſim admittitur? ducit in fraudem, trahit in perniciem unumquemque mortalium? Vos autem, Veritatis propugnatores acerrimi, & muneri veſtro & Reip. Chriſtianæ nihil ultrà debere vos creditis, ſi iſtius fraudes ac damna vitatis.

e *Patent itaque vanitatis fraudes*

f *& facinora;*

g *& adhuc toleratur?*

Ad mortem, ad ignes, & æternos quidem, om-

nium votis damnari te jampridem, Vanitas, oportebat, illis te cruciatibus devoveri, quibus humanum genus numquā non objicis. An verò publicum viarum grassatorem è medio tollere, cuilibet aggresso liberum est? Vanitatem orbem terræ furore, rapinis, cæde, incendiis, quotidie divexantem Veritas perferet? Habent profectò, habent sanctiores meæ litteræ tot in te SS. Triadis Senatusconsulta, quot paginas, quibus confestim interemptam te convenit: non deest Veritati consilium, non deest auctoritas summi Iudicis. Vos, vos, dico apertè, Christiani, & Veritati deestis, & vobis. Tu interim vivis, & vivis impia, non ut sceleribus tuis patrocinetur impunitas, sed invidiæ. Quid enim?

h *Pœnas æternas meretur,*

i *juxta Dei decretum;*

l *nec adhuc punitur?*

Indictum est animis bellum, fixa jam castra nequitiæ, erecta levitatis vexilla, scriptus ubique trossulorum exercitus, æruscata militum stipendia, strati per compita murices, positæ bonis omnibus insidiæ; eorum autem ducem castrorum, & hostium intra mænia, atque adeò in ædibus, ac ipsis sacræ non minùs quàm profanæ curiæ penetralibus, videtis intestinam aliquam quotidie perniciem Reipubl. Christianæ molientem, nec adhuc exilio perfidam, aut bonorum multat auctoritas, aut ipsa tot fraudum scelerumque testis & rea conscientia?

m *Mala fecit faciti'q; innumera;*

n *nec adhuc vel coacta vel sponte exulat?*

Etenim,

Etenim, quid eſt, ô VANITAS, quod jam ampliùs ſperes, ſi neque lugubris impenſæ tenebræ, neque culinæ, nihil non decoquentis, fumus multò denſiſſimus obſcurare nunc faſtus tui inſolentiam poteſt, nec ędium tot occluſa repagulis veſtibula, nec multiplex rationabilis linguę vallum, nec inſcrutabilis humanę mentis abyſſus ærruſcationis tuę ſigna falſiſſima diutiùs continere; ſi erepunt, ſi proſiliunt, ſi patent omnia? Mitte, quod affectas, conſilium; obliviſcere fraudis & ſcelerum; proderis, accuſaris, convinceris undique: luce clariora ſunt deſignata jam pridem per te facinora, quæ ne fugere me credas, audi. *O maximè cùm videat patêre ſcelera ſua,*

Meminiſtin', perfida, ut Epuloni Evangelico divitias in vitia, & prodigo Iuveni delicias in ſiliquas verteris? Recordaris, quàm fallax inęſtimabilis pretium ſanguinis Iudæ appenderis Chriſti anno ſupra trigeſimum tertio, Martii vero die circiter vigeſimum? Senſiſtíne, cùm periculoſis crebriſque velitationibus Antonium, Pachomium Macariumque laceſſeres, tum temporis te meis pręſidiis, meâ diligentiâ conſiliiſque pręoccupatam, arenâ ſimul & victoriâ cedere debuiſſe? Si tibi, certè mihi non excidit, quàm funeſtas Alexandrię ſub Theodoſii Minoris tempora inſidias adornaris, Pelagiam, inquam, ipſiſſimam caſtitatis perniciem, quę ob formę venuſtatē, corporiſque cultum, *P diverſis locis & temporibus perpetrata?*

cultum, non jam Veneris ſerva, ſed ipſa Venus habita, ſolis oculis captivam poſt ſe urbem traxiſſet, niſi illam vigiles Nonnii Antiſtitis oculos, laqueos amantium capillos reſcindere, feminam tum veſte tum nomine exuere, nulloq́ue præterea fuco frontem pingere coëgiſſem, quàm pudibundâ præteritorum memoriâ. Vis paucis multa? nullum jam tot annos facinus extitit niſi per te, nullum flagitium ſine te; tibi uni frequens corporis animiq́ue pernicies ſemper curæ fuit ac luſui.

q *Suadetur, ut ſponte exulet:* Et dubitas etiamnum vitam iſtam, juſtis ſuppliciis debitíſque ereptam, fugæ ſolitudiníque mandare? dubitas, quorum mentes ſenſúſque vulneras, eorum conſuetudinem fortunámque vitare? Egredere, libera Remp. metu; in exilium, ſi hanc vocem expectas, proficiſcere. Nemo eſt extra illam improborum manum, quam ex perditis, atque ab omni nõ modò conſcientiâ, verùm etiam r *ſed non audit.* ſpe derelictis conflaſti, qui non te metuat, non oderit, non extinctam velit.

Quid ad hæc Babylonia meretrix? Silet impudens, & cum fronte aures ſimul & linguam perdidit.

ſ *Siſtitur itaque judicanda Iuſtitiæ.* Te itaque ſumma juris & æqui Parens IVSTITIA, per eam, quam adfers egregio publico fidem, obteſtor, ut ne funeſtam hanc Patriæ facem, malorum fomitem, bonorum odium, vitæ mortem,

ſalutis

ſalutis exitium, diutiùs noſtris in finibus hærere patiaris. Liberet malos audaciâ, bonos metu, omnes interitu: exulet terris bellua, ne cælis homines; ferat ſupplicium coacta, quod jam pridem ſuâ ſponte ſubire debuerat.

Quid enim? illáne, ut umquam ſe corrigat? ut malum oderit? bonum amet? patriæ conſulat? minimè gentium. Audiat itaque, quam meretur, ſententiam perfida, exulet templis, Curiis, domibus, mœnibus, agris, corporibus, animis, fortuniſq; omnium, & ne quà ſe denuò forſan inſinuet, obſervent illam Prælatorum oculi, prȩoccupent Oratorum monita, arguant Senatus-Conſulta, arceant eorum, qui ſacris quæſtionibus præſunt, judicia. Sentiat improba, ſe jam inde à principio, naturâ ſuâ conſiliiſque damnatam, tantiſper exilio contabeſcere, dum illam Iudex omnium VERITAS, flammæ, mortiſque numquam non vivæ, ſupplicio ſine fine devoveat.

EPINICIVM,
QVOD
VERITATI & Victor:
GRATVLABVNDVS ACCINIT
PETRVS-ANTONIVS PIERSSENE,
BRVGIS
AD D. SALVATORIS CANONICVS.

DIREMPTA *lis eſt. Indice quàm bono*
Dirempta tandem! Diffuge VANITAS,
Et ultrò & ultrà VERITATI
Da meritos, malefida, faſces.

At tu beatis auſpiciis rege,
Tuóque felix utere VERITAS
Et jure & orbe, VANITATIS
Inde procul, procul uſque pulſis

Dolis & armis. Si referat pedem,
Habes Tribunal; ſi renovet dolos,
Habes Patronum, qui clienti
Expediat laqueos, & ultrò

Suis doloſam retibus implicet:
Sic pollicetur jam propè nuperis
Linguæ venenis, ſenſuúmque
Decipulis, quaſi liber orbis.

Sic pro amico amicus
fide-jubet.

IN-

EPI-

EPITOME TOTIVS OPERIS.

Præfatio dedicatoria.

*Anitas in jus vocatur.*lit.a *Evocationis modus excusatur.*b *Accusationis capita.*c *Olim à Salomone apud omnes traducta*, d *nunc exilio mulctanda*, e *si non ignibus*, f *Iudicio sistitur.*g

Præfatio monitoria.

S*Criptionis ratio.*h *Argumentum.*i *Scriptoris monitum.*l *Votum.*m

ACCVSATIONIS MATERIA.

fol.1.litt.n

Accusationis caput.

I.

Ingenium.

Cies ingenii subtilis, *ut aranea tela, inutilis est.*3.o *Hinc invisa Palladi aranea.*ibid.p *Nihil rectè sciunt Sophistæ*, ibid.q *similes horologiis*, 4.r *sibi semper adversi.*ibid.s *Maximè docti, maximè ignari*, ibid.t *erroribus*, ibid.u *amentiæ*, ibid.y *nequitiæ obnoxii.*ibid.z *Testis Catilina*, 5.a *& alii.* ibid.b

II.

Memoria.

Memoria, ut lati gutturis poculū, 7.c *facilè quod admisit*, *amittit facilè.* ibid.d *Perfidus quæstor*, ib.e *speculo similis*: ibid.f *minimo vapore turbatur*; ibid.g *Dei, & sui immemor.* 8.h *Infelix puerpera*, ibid.i *stomachus frigidus*, ibid.l *animi carnificina*. ibid. m *Quæ omnium optima.* 9.n

III.

Eloquentia.

Characterum copia utilis, si rectè uteris: 11.o *sin secùs, noxia.*ibid.p *Sic & verborum copia* ibid.q *anceps est.*ib.r *Qualis qualis sit*, 12.s *quò major, eò periculosior*; ib.t *maximè, si illi quàm maximè fidis.*13.u

IV.

Valetudo.

Insanum de rebelli conjuge gaudium. 15.y *Quasi cōjux, animæ caro*: ib.z *rebellat assiduò*; ibid.a *fovetur tamen, ut valeat.*ib.b *Multis sanitas noxia*, ibid.c *utilis infirmitas.*16.d

V.

Robur.

*Agile & robustum corpus est fortis adversarius, firmus carcer, belluina gloria.*18.e *Imò superant hominem agilitate belluæ, venti, cælum*; ibid.f *robore verò præter belluas*, ibid.g *navis*, ibid.h *& trabs*; 19.i

XXXIII.

Pater.

XXXIV.

Frater & soror.

XXXV.

Amor.

XXXVI.

Vxor.

XXXVII.

Filia formosa.

plis

XXXVIII.

Filia nupta.

XXXIX.

Nepotes.

XL.

Præceptor.

XLI.

Patronus.

XLII.

Dignitas.

XLIII.

Imperium.

XLIV.

Classis.

XLV.

Exercitus.

XLVI.

Victoria.

XLVII.

Votorum ſumma.

XLVIII.

XLVIII.

Flos vitæ.

Flos vitæ, 232.h *ut flos arboris, defluit ultrò*; ibid.i *non item fructus*. ib.l *Citiùs perit adolescentia*, ibid.m *quàm maturior ætas*. 233.n *Mors illi vicina, etsi remota videatur*. ibid.o

XLIX.

Ætas integra.

Ætas integra aut plena 235.p *minùs dici potest, quàm luna*: ibid.q *quia semper illi aliquid deest*, ibid.r *propter aßiduam temporis inconstantiam*, 236.ſ *cujus nulla pars, ut præsens, designari potest*. ibid.t

L.

Vita longæva.

Defuncto juvene longævus senex infelicior. 238.u *Duos inter reos ultimò superstes infelicior est*, ibid.x *quia mortis timor morte pejor*. ibid.y *Hinc in pœnam reorum pessimus ultimò plectitur*. ibid.z *Sic defuncto juvene superstes senex magis miser est*, 239.a *quia continuò mortem spectat & expectat*, ibid.b *quam evadere non potest, sicut reus potest*: ibid.c *& quia senectus ipsa miseria est*, ibid.d *imò & vita ipsa*. ibid.e *Hinc & militia dicitur*, ibid.f *quá nulla major miseria*. ibid.g *Pugnant hîc enim in se* 240.h *& in hominem omnia*, ibid.i *sive animæ*, ibid.l *sive corporis*, ibid.m *sive fortunæ bonæ*; 241.n *leges ipsæ*, ibid.o *conjuges*, ibid.p *socii*, ibid.q *filii*, 242.r *parentes*, ibid.ſ *amici*; ibid.t *homo cum artibus*, ibid.u *laboribus*, ibid.x *paupertate*, ibid.y *divitiis*, ibid.z *morbis*, ibid.a *morte*, ib.b *affectibus atque adeò secum*. 243.c *Imo verò humana omnia, adeò misera & vana, ut nihil sint*. ib.d

Epilogus.

Patent itaq; vanitatis fraudes 245.e *& facinora*; ibid.f *& adhuc toleratur?* ibid.g *Pœnas æternas meretur*, 246.h *juxta Dei decretum*; ibid.i *nec adhuc punitur?* ibid.l *Mala fecit facitq; innumera*; ib.m *nec adhuc vel coacta vel sponte exulat?* ibid.n *maximè cùm videat patêre scelera sua*, 247.o *diversis locis & temporibus perpetrata?* ibid.p *Suadetur, ut sponte exulet*: 248.q *sed non audit*. ibid.r *Sistitur itaque judicanda Iustitiæ*. ibid.ſ

CATALOGVS AVCTORVM, quorum in hoc opere ſententiæ, aut hiſtoriæ.

Acurcia.
Ælianus.
Aldrovandus.
Alexander ab Alex.
Antoninus.
Apollodorus.
Ariſtoteles.
Athenæus.
D. Auguſtinus.
Auſonius.
D.Bernardus.
Beyerlinck.
Biblia.
Bidermannus.
Boëtius.
Briſſonius.
Cælius.
Carneades.
Cartagena.
Cato.
Cauſſinus.
Chryſoſtomus.
Cicero.
Cornelius à Lapide.
Crantzius.
Dauroutius.
Democritus.
Dio Caſſius.
Drexelius.
Dubravius.
Eginardus.
Eraſmus.
Foulloucius.
Fulgoſius.
Gellius.
Giraldus.
Guicciardinus.
Halicarnaſſæus.
Haræus.
Hermannus Hugo.
Hieronymus.
Hippocrates.

Home-

Homerus.
Horatius.
Hugo à S.Victore.
Innocentius.
Ioannes de Serres.
Ioſephus.
Iunius.
Iuvenalis.
Lactantius.
Laërtius.
Livius.
Ludovicus Melſus.
Lycoſthenes.
Majolus.
Manilius.
Mariana.
Martialis.
Marulus.
Mejerus.
Mirandula.
Natalis.
Nonnius.
Olaus Magnus.
Oſtienſis.
Ovidius.
Paſchaſ.Iuſt.
Pauſanias.
Petrarcha.
Peucerus.
P.Ant.Ferrarius.
Platina.
Plautus.
Plinius.
Plutarchus.
Polydorus Virgilius.
Quinctilianus.
Reydanus.
Richterus.
Sabellicus.
Salianus.
Salomon de la Broüe.
Saluſtius.
Sanderus.
Saxo.
Scribanius.
Seneca Tragœd.
Seneca Philoſophus.
Sigonius.
Strada.
Suetonius.
Textor.
Theophraſtus.
D.Thomas.
Thorius.

Tre-

Trebellius.
Trigautius.
Valderama.
Valerius Maximus.
Varro.
Vbaldus.
Vignerius.
Virgilius.
Volaterranus.
Ziglerus.
Zonaras.

SYL-

SYLLABVS
Rerum & sententiarum.

A

Benè

Ll 2 *ejus*

Fabius

F

G

H

ad

Philippi

Robore

Staphylus

SPHALMATA NONNULLA TYPOGRAPHICA.

	Erratum.	*Emendatio.*
fol. 9. *lin.* 7.	oblivifcitur	oblivifcere
12. *lin.* 10.	clarum	claram
18 *in marg.*	bellicæ	belluæ
33. *marg.*	maximè fed	fed maximè
53. *lin* 23.	iis	eâ
54. *lin.* 21.	Nyctilco	Nyctileo
60. *lin.* 19.	certò	certè
61. *lin.* 16.	ftrophei	ftrophii
ibid. lin. 20.	mutuli	mutili
64 *lin.* 7.	naveam	naufeam
79. *l.* 16.	exclamabatis	exclamabitis
84. *lin.* 2.	fallax	felix
117. 10.	Innocentiam	Innocentium
140. 12.	vapularet	vapulaffet
150. *lin.* 11.	plurium	plurimum
151. *lin.* 4.	iniquiffimi	iniquiffimè
	prodigii	prodigum
159. *lin.* 19.	fartum	faxeum
171. *lin.* 16.	Hippomene	Hippomenes
177. *lin.* 13.	climinatam	eliminatum
202. *lin.* 13.	certè	fieri
203. *lin.* 10.	*Pox*	*Por*
211. *lin.* 16.	rebelli	*tollatur*
ibid. lin. 23.	fororum	fororum
218. *lin.* 11.	facies	faces
222. *lin.* 21.	nihil inde	nihil-ne
224. 12.	diffimilitudinis	diffimilitudine
ibid. lin. 17.	illa	illæ

40